

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní politika a diplomacie

Koncept preventivní diplomacie a jeho uplatnění ve Střední Asii

(diplomová práce)

Autor: Lukáš Lukačovič

Vedoucí práce: Ing. Zbyněk Dubský, Ph.D.

Akademický rok: 2017/2018

Prehlásenie:

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému *Koncept preventivní diplomacie a jeho uplatnění ve Střední Asii* vypracoval samostatne a vyznačil všetky citácie z prameňov.

V Prahe dňa 8. 12. 2017

.....

podpis študenta

Pod'akovanie:

Rád by som na tomto mieste poďakoval Ing. Zbyňkovi Dubskému, Ph.D. za odborné rady, inšpiráciu k téme a vždy aktívny prístup pri vedení tejto diplomovej práce. Rovnako by som rád poďakoval mojej rodine a blízkym za podporu nielen počas písania tejto práce, ale aj celého štúdia.

Obsah

Zoznam obrázkov a tabuliek.....	I
Zoznam skratiek	II
Úvod.....	1
1. Preventívna diplomacia ako koncept predchádzania konfliktom	6
1.1 Konfliktný cyklus a preventívna diplomacia	11
1.2 Nástroje preventívnej diplomacie	16
1.3 Aktéri preventívnej diplomacie	21
1.4 Trendy a príležitosti v preventívnej diplomacii	27
2. Prípadová štúdia: Uplatnenie preventívnej diplomacie OSN v Strednej Ázii vo forme regionálneho centra	28
2.1 Konfliktný potenciál regiónu	31
2.2 Akčné programy UNRCCA	43
2.3 Aktivity UNRCCA.....	48
2.3.1 Boj proti terorizmu	48
2.3.2 Správa spoločných prírodných zdrojov a znečisťovania životného prostredia ..	51
2.3.3 Stretnutia na vysokej úrovni	52
2.3.4 Série strategických dialógov	53
2.3.5 Stredná Ázia a Afganistan	55
2.3.6 Tréningy	57
2.3.7 Peacebuilding.....	59
2.4 Kritická analýza UNRCCA	63
Záver	69
Zdroje	74

Zoznam obrázkov a tabuliek

Obrázok 1: Krivka konfliktu podľa Michaela S. Lunda	12
Obrázok 2: Vývoj konceptov preventívnej akcie v OSN	25
Obrázok 3: Mapa vodstva v Strednej Ázii.....	32
Obrázok 4: Hustota obyvateľstva vo Ferganskej kotline.....	37
Tabuľka 1: Podtypy preventívnej diplomacie podľa Michaela S. Lunda	19
Tabuľka 2: Enklávy Strednej Ázie a ich populácia.....	35
Tabuľka 3: Moslimská populácia v Strednej Ázii v roku 2009	37
Tabuľka 4: Priority Akčných programov UNRCCA.....	47
Tabuľka 5: Schéma aktivít UNRCCA	48

Zoznam skratiek

ASEAN	Združenie národov juhovýchodnej Ázie
BR (OSN)	Bezpečnostná rada Organizácie spojených národov
CARICC	Stredoázijské regionálne informačné a koordinačné stredisko (pre boj proti nedovolenému obchodovaniu s omamnými a psychotropnými látkami a ich prekursori)
CIS	Spoločenstvo nezávislých štátov
CSTO	Organizáciou zmluvy kolektívnej bezpečnosti
CTITF	Pracovná skupina pre implementáciu boja proti terorizmu (OSN)
DPA	Oddelenie OSN pre politické záležitosti
ECOWAS	Hospodárske spoločenstvo západoafrických štátov
GCC	Rada pre spoluprácu arabských štátov v Perzskom zálive
GT (OSN)	Generálny tajomník Organizácie spojených národov
ICRC	Medzinárodný výbor Červeného kríža
JPoA	Spoločný akčný plán (Joint Plan of Action)
OAS	Organizácia amerických štátov
OBSE	Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
SCO	Šanghajska organizácia pre spoluprácu
UNAMA	Misia OSN pre pomoc v Afganistane
UNDP	Rozvojový program OSN
UNGCTS	Celosvetová stratégia Organizácie Spojených národov v oblasti boja proti terorizmu
UNHCR	Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov
UNITAR	Inštitút OSN pre výcvik a výskum
UNRCCA	Centrum OSN pre preventívnu diplomáciu v Strednej Ázii
VKNM	Vysoký komisár pre národnostné menšiny (OBSE)
VZ (OSN)	Valné zhromaždenie Organizácie spojených národov
ZSSR	Zväz sovietskych socialistických republík

Úvod

Koniec druhej svetovej vojny a rozmach medzinárodnej spolupráce, ktorý mal následne vo svete nastať aj vďaka založeniu OSN zostal len zbožným želaním väčšiny. Dlhé desaťročia studenej vojny, od druhej polovice 40. rokov až po začiatok 90. rokov 20. storočia, boli výrazne poznačené polaritou. Bipolárne usporiadanie, so Spojenými štátmi na jednej a Sovietskym zväzom, jeho satelitmi a spojencami na druhej, vytvorilo obdobie napätia, ktoré bolo v otázke veľkých ozbrojených konfliktov svetového rozmeru stabilné, avšak zástupným vojnám na periférii s podporou mocností nemal kto predísť, respektíve ich riešiť. Medzinárodné spoločenstvo v podobe OSN sa začalo v oblasti prevencie konfliktov aktivizovať až na základe prekonania hrozby jadrovej vojny. Avšak už omnoho skôr bol rozpracovaný koncept preventívnej diplomacie, ktorý na svoj rozmach len čakal na obdobie uvoľňovania napätia.

Po roku 1998, v ktorom bol zaznamenaný veľký počet konfliktov a humanitárnych obetí, ako napríklad ozbrojené konflikty v Angole, Guinei-Bissau, Kašmíre, Kosove alebo medzi Eritreou a Etiópiou, nastal moment, kedy v OSN začal odklon od kultúry reakcie ku kultúre prevencie (United Nations General Assembly, 1999, s. 3). Táto idea zaznela 9. septembra 1999 v správe o fungovaní OSN počas 54. zasadnutia VZ OSN. O tom, do akej miery sa to darí naplňovať sa vedú dlhé diskusie. Isté však je, že o konsenze na názore, že by bol tento odklon dokonaný nemôžeme hovoriť. Dokumentoval ho i prezident Portugalska na zasadnutí VZ OSN v roku 2016, kedy opäť pripomínal dôležitosť prijatia kultúry prevencie, ktorá by sa predovšetkým sústredila na ľudskú dôstojnosť (United Nations General Assembly, 2016, ods. 1).

I keď by sa mohlo zdať, že tzv. renesancia *preventívnej diplomacie* je už pravdepodobne za nami a tento obor prežíva skôr na pozadí bez významnejšej pozornosti, novozvolený predseda VZ OSN Miroslav Lajčák vo svojom príhovore 31. mája 2017 v New Yorku hneď v druhom bode zdôraznil dôležitosť prevencie a mediácie pri snahe o udržateľný mier, pričom sa sám označil za obhajcu preventívnej diplomacie (United Nations General Assembly, 2017, ods. 13). Zdá sa preto, že preventívna diplomacia a prevencia konfliktov by mohli zažiť ďalšiu obrodu.

Hypotéza, že takéto frázy obsahujú inauguračné reči predsedov VZ OSN každý rok je ľahko vyvrátiteľná. Ako autor zistil, od roku 2000 sa v rečiach predsedov VZ OSN vyskytlo slovo prevencia len v 6 prípadoch, najväčšie v reči Eliassona v roku 2005. Dôkazom, že nejde len o rétoriku je taktiež fakt, že minulé snahy a príležitosti OSN na udržanie mieru budú predmetom už dohodnutého stretnutia na vysokej úrovni v apríli 2018. Preventívna diplomacia a prevencia konfliktov teda má i dnes v plánoch na najvyššej medzinárodnej úrovni svoje miesto a ďalší pokrok bude záležať už len na dohode štátov.

Jedným z nepopierateľných trendov prevencie a riešenia konfliktov je v súlade s článkom 33 Charty OSN používanie regionálnych orgánov a dohôd na mierové riešenie sporov. Svoje koncepty preventívnej diplomacie s regionálnym špecifikami boli do rôznej miery rozvinuté už napríklad AÚ, ASEAN, ECOWAS, OAS či GCC. Pre každú z nich znamená preventívna diplomacia niečo iné, s využitím iných nástrojov zapojených v rozličnú dobu. O týchto ponímaniach a praktikách preventívnej diplomacie je možné nájsť dostatočný počet odborných článkov či statí, ktoré sa nimi zaoberajú. V regióne Strednej Ázie, ktorý má za sebou po rozpade ZSSR náročné obdobie budovania samostatných štátov, sa však vlastná jednotná celoregionálna iniciatíva zahrňujúca všetkých 5 štátov, menovite Kazachstan, Uzbekistan, Turkménsko, Kirgizsko a Tadžikistan, neobjavila. Regionálne organizácie typu CSTO, CIS, SCO a ďalšie narážajú na problém, že v ich štruktúrach nefiguruje celá päťka.

V bezpečnostnej rovine teda región pokrýva len OSN a OBSE. Prítomnosť OBSE v regióne sa datuje už do roku 1998, kedy boli založené centrá v Ašchabade, Biškeku a Astane. Prítomnosť OSN, ako jedinej celosvetovej organizácie na seba nechala čakať až do roku 2007, kedy na základe žiadostí vlád regiónu vzniklo Regionálne centrum OSN pre preventívnu diplomaciu v Strednej Ázii. Aktivity a výsledky tohto centra boli prijaté s veľkým nadšením, o čom svedčí i správa GT OSN Pan Ki-muna, ktorá regionálne centrá OSN označila za jeden z najefektívnejších nástrojov preventívnej diplomacie OSN (United Nations Security Council, 2015, s.7). Autor si zvolil prípad UNRCCA z dôvodu, že sa na rozdiel od OBSE jedná o aktéra s ďaleko širším uznaním, právomocami a vplyvom (nemožno zabúdať na prepojenie s BR OSN), ktorý vďaka tomu disponuje i nespochybniteľnou legitimitou. Zriadenie UNRCCA sa navyše javí ako dobrý krok zo strany OSN, ktorá tak vyplňa medzeru v neexistujúcich pevnejších regionálnych štruktúrach zahrňujúcich všetkých aktérov

a umožňujúcich dialóg o páľčivých témach s konfliktným potenciálom. Veľká medzera však existuje i v samotnom výskume tohto regionálneho centra, čo je ďalším z dôvodov autora, prečo sa naň autor rozhodol zamerať.

Predložená diplomová práca si kladie za cieľ, opierajúc sa o správu GT OSN Pan Ki-muna, ktorá regionálne centrá OSN označila za jeden z najefektívnejších nástrojov preventívnej diplomacie OSN, kritickou analýzou preskúmať fungovanie a identifikovať charakteristiky UNRCCA. Cieľ práce sa auto snaží dosiahnuť pomocou dvoch výskumných otázok. Prvou výskumnou otázkou je, aké je zaradenie UNRCCA do konfliktného cyklu, aké nástroje využíva, akým aktérom v rámci preventívnej diplomacie je. Druhá výskumná otázka cieli na fungovanie a výber priorít UNRCCA, pričom hľadá odpoveď na otázku, či UNRCCA svojimi aktivitami adresovala všetky konfliktné faktory regiónu. Na splnenie cieľa je z dôvodu veľkej rozličnosti teoretických prístupov k preventívnej diplomacii potrebné pokúsiť sa o systemizáciu doterajšieho poznania a ponímania tohto konceptu, ktorá je obsahom prvej kapitoly. Autor sa snaží predovšetkým priniesť ucelený prehľad bodov, na ktorých sa chápanie najčastejšie rozvetvuje.

Z pohľadu štruktúry je predložená práca rozdelená do dvoch kapitol. Prvá sa zameriava na samotný teoretický koncept preventívnej diplomacie. Zachytený je jeho vývoj od 60. rokov minulého storočia až po jeho moderné ponímanie v 21. storočí. Kapitola si dáva za cieľ ilustrovať rôznorodosť definícií a priniesť pohľad výskumníkov, odborníkov z praxe i dôležitých dokumentov. Prvá podkapitola sa zaoberá otázkou, kedy je vhodné zapojiť preventívnu diplomáciu, a teda ako môžeme na základe toho jej poznanie diferencovať. Druhá podkapitola pojednáva o nástrojoch preventívnej diplomacie, nad ktorými taktiež nepanuje zhoda. Tretia sa zameriava na aktérov preventívnej diplomacie. I keď v tejto otázke panuje väčšinová zhoda, objavujú sa i aktéri, ktorí sa vymykajú klasickým vzorom. Okrem teoretických úvah na základe doposiaľ známej praxe podkapitola prináša i aktérov definovaných OSN v správe GT OSN z roku 2011. Posledná, krátka podkapitola prináša súhrn aktuálnych trendov a zmien v preventívnej diplomacii.

Druhá kapitola vo forme prípadovej štúdie skúma konkrétny prípad aktéra preventívnej diplomacie v regióne Strednej Ázie, UNRCCA. Úvod kapitoly stručne predstavuje kontext regiónu, okolnosti, za akých centrum vzniklo, a teda skúma jeho legitimitu a postavenie v regióne. V neposlednej rade analyzuje i mandát UNRCCA. Prvá podkapitola sa venuje identifikácii konfliktných faktorov v regióne, ako hnacích motorov vzniku tohto centra. Druhá podkapitola analyzuje trojročné akčné programy a priority centra, a tým prináša ucelený obraz o hrozbách identifikovaných zo strany UNRCCA a miestnych vlád. Tretia podkapitola analyzuje jednotlivé už prebehnuté aktivity UNRCCA, ktoré sú rozdelené do 8 kategórií. Sedem z nich je rozobraných detailnejšie v podkapitolách tretej úrovne, ôsma, komunikácia s verejnosťou nie je spracovaná, pretože jej náplňou je len informovanie o ostatných aktivitách prostredníctvom webu a sociálnych sietí. Posledná podkapitola prináša kritickú analýzu na základe vyskúmaných javov a odpovede na výskumné otázky podopierajúce splnenie cieľa.

Z metodologického hľadiska využíva táto diplomová práca kvalitatívny prístup, a to predovšetkým deskripciu, analýzu a syntézu. Prvá kapitola predstavuje rôzne teoretické prístupy, ktoré autor analyzuje. Tie priebežne syntézou spája do sporných bodov, na ktorých sa autori v definícii nezhodujú. V podkapitole 1.4 v otázke trendov preventívnej diplomacie je využitá deskripcia v kombinácii so syntézou. Druhá kapitola má podobu jednopřípadovej štúdie, ktorej úvod má deskriptívny charakter. Identifikácia konfliktných faktorov je prevedená syntézou a v podkapitolách 2.2 a 2.3 je využitá analýza. Podkapitola 2.4 sa usiluje o syntézu skúmaných hľadísk v rámci kapitoly a za pomoci aplikácie rôznych teoretických východísk z prvej kapitoly odpovedať na výskumné otázky, čím mieri na naplnenie i samotného cieľa práce.

Typológia autorom použitých zdrojov sa v kapitolách výrazne líši. V prvej autor čerpal prevažne zo sekundárnych zdrojov v podobe monografií alebo odborných článkov zo zborníkov i odborných periodík. Tu je ťažiskovým dielom kniha Michael S. Lunda *Preventing violent conflicts: a strategy for preventive diplomacy* (1996). Za významné možno považovať i príspevky od Jentlesona (1998), Wallensteena (2002), Cahilla (1996) či Bercovitcha a Jacksona (2009). Autor považuje za rovnako obohacujúce i odborné články autorov ako Strachan (2013), Muggah a Zyck (2012), Muggah a White (2013) alebo Gowan (2011), ktoré sú z istej miery i hodnotiacimi. Vďaka svojej relatívnej novosti zachytávajú aj aktuálne

trendy a príležitosti. K diskusii o preventívnej diplomacii v českom prostredí významne prispel Dubský (2009) svojou stat'ou v rámci knihy Z. Veselého *Diplomacie v měnícím se světě* a Waisová (2005) knihou *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Druhá kapitola je s výnimkou istej časti úvodu a podkapitoly 2.1, ktoré stavajú taktiež na monografiách, postavená takmer výlučne na veľkom množstve primárnych zdrojov OSN z UNRCCA, ako napríklad záverečné správy a reporty z udalostí, ktoré slúžili ako jediný prameň informácií o aktivitách centra. V niektorých prípadoch je kontext podkapitoly 2.3 doplnený i tlačovými správami, ak boli jediným verejne dostupným zdrojom zachytávajúcim niektoré činnosti centra. Vítanými v tejto kapitole sú i dva príspevky Miroslava Jenču (2009 a 2013), ktorý UNRCCA viedol. Tieto články sú unikátnym príspevkom venujúcim sa tomuto centru.

Autor si je vedomý obmedzení tejto diplomovej práce, ktoré spočívajú v abstrahovaní od ostatných aktérov preventívnej diplomacie v regióne Strednej Ázie a taktiež ťažko dosiahnuteľnej jednoznačnej definícii preventívnej diplomacie. Autor zámerne skúma výhradne UNRCCA, ako mimoriadneho aktéra preventívnej diplomacie, a verí, že bližšie poznanie jeho charakteristík môže byť prínosom pre výskum ďalších aktérov v regióne. Autor textu si taktiež uvedomuje možnú neúplnosť aktivít v podkapitole 2.3, ktorá plynie často z dôvernej povahy aktivít preventívnej diplomacie, ako i výskum Muggaha a Zycka (2012, s. 72) dokladá. Toto je však obmedzením každého výskumu preventívnej diplomacie. Autorova snaha o získanie väčšieho množstva informácií priamo od zdroja, než je množstvo verejne dostupné na webových stránkach, sa nestretla s pozitívnou odozvou.

Autor v texte využíva pri menej často používaných skratkách ich verzie v anglickom znení, pretože sa domnieva, že čitateľ je hlavne pri agentúrach OSN a menej všeobecne známych organizáciách viac zvyknutý na skratky originálnych názvov. Predstavuje to menšie riziko nepochopenia, než použitie nezaužívaných skratiek v slovenskom jazyku. Všetky skratky, ktoré sú použité viac ako jedenkrát sú uvedené v zozname skratiek.

1. Preventívna diplomacia ako koncept predchádzania konfliktom

„Preventive diplomacy is a fascinating and at the same time often very frustrating business to be in, but those of us engaged in it are not wasting our time. Preventive diplomacy is a moral imperative, an economic necessity, a humanitarian must, and a political obligation. Preventive diplomacy is difficult, but I am convinced it is possible. “ Thorvald Stoltenberg (2011)

Preventívna diplomacia a snaha o zachovanie mieru nie je v praxi ničím novým. Odpoveďou na otázku, prečo sa môže zdať, že sa na prevenciu zaneviera, je fakt, že už môže aktuálne fungovať, len pod inými označeniami. Historické míľniky ako Viedenský kongres, Spoločnosť národov, Marshallov plán alebo EÚ sú v zásade preventívne (Lund, 2009, s. 292). Už od gréckej revolúcie (1821 – 1832), cez belgickú (1830 – 1838), arménske nepokoje v Osmanskej ríši (1878 – 1914), atď., bol na zvládanie konfliktov používaný reaktívny typ preventívnej diplomacie, nasadený až po vypuknutí konfliktu (Steiner, 2004. s. 196-197). Snaha o jej proaktívne uchopenie sa vynára s prvým výskytom tohto slova v oficiálnom dokumente, ato už na prelome 50. a 60. rokov 20. storočia. Do povedomia odborníkov a tvorcov zahraničnej politiky sa dostal vďaka generálnemu tajomníkovi OSN Dagovi Hammarskjöldovi, ktorý slúžil v období 1953 – 1961. Ako zmieňuje Dubský (2009, s. 110-111) i Djibom (2008, s. 7-8), bolo to v roku 1960 v správe o Juhoafrickej republike, kedy Hammarskjöld prvýkrát použil tento pojem. Podľa Albrechta (1997, s. 426; in Dubský, 2009, s. 111) sa však objavuje i skorší dátum, a to 16. júl 1959, kedy sa už v dlhšej správe generálneho tajomníka Hammarskjölda mal tento pojem vyskytnúť. Pôvodným zámerom Hammarskjölda bola tichá diplomacia generálneho tajomníka a jeho predstaviteľov, čiastočne s podporou BR OSN, umožniť poskytnutie nástrojov ako sprostredkovanie, dobré služby, vyšetrovacie misie, hospodárska podpora a vysielanie misií k udržaniu mieru. Tieto nástroje aplikoval predovšetkým v prípadoch, kedy bol pozvaný zo strany štátu alebo sám veril v reálnu šancu na úspech. Mal víziu, že by sa OSN malo skôr spoliehať na preventívne akcie než na tie nátlakové. Zároveň však pripúšťal i využitie vojenských opatrení na zachovanie mieru (Dubský, 2009, s. 111). O fakte, že jeho práca bola

ovplyvnená bipolárnym usporiadaním hovorí i zmienka v jeho správe z roku 1960, kde zdôraznil, že preventívna diplomacia musí mať za cieľ udržať novovzniknuté konflikty mimo sféry blokových rozdielov (Ramcharan, 2008, s. 31-32, Jentleson, 1996, s.6). Vo svojich aktivitách sa opieral predovšetkým o článok 99 Charty OSN, ktorý bol kľúčový k naplneniu jeho cieľov a znie nasledovne:

„Generálny tajomník môže upozorniť Bezpečnostnú radu na každú vec, ktorá by podľa jeho mienky mohla ohroziť zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.“ (Ramcharan, 2008, s. 7; Charta OSN, 1945)

Paradoxne, vtedajšie rozloženie moci nedovolilo paralyzovanej OSN tento koncept naplno rozvinúť, a tak k ďalšiemu významnému posunu došlo až po studenej vojne. GT OSN Butrus Butrus-Gálí, ktorý sa v praxi zapojil do vojny v Eritrei a Jemene, a ktorý taktiež prispel pri nasadení peacekeeperov v Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko, bol požiadaný, aby na žiadosť BR OSN predložil v januári 1992 analýzu a odporúčenia k posilneniu mierotvorných misií, ktorú nazval *Agenda pre mier*. Konštatuje v nej, že od vzniku OSN prebehlo už viac než 100 konfliktov s viac ako 20 miliónmi obetí. Obsahuje aj volanie po zvýšenej akcieschopnosti BR OSN, ktorá v období bipolarity nebola z dôvodu častých viet efektívna. Okrem prevencie zdôrazňuje aj možnosti vynútenia mieru pod kapitolou VII Charty OSN a povojnovú rekonštrukciu, ktorá je dôležitou podmienkou dlhodobu udržateľného mieru a stability (Waisová, 2005, s. 63). Tento dokument zaviedol i pojem „sociálny mier“, ktorý mal za cieľ eliminovať rôzne formy sociálneho, ekonomického, etnického či náboženského vylúčenia. Agenda navyše hovorí o uplynutí doby absolútnej a exkluzívnej suverenity prirovnávajúcu ju k teórii, ktorá sa nikdy nezhodovala s realitou (Butrus-Gálí, 1992, ods. 17). Tento dokument nadväzuje na článok VIII Charty OSN o regionálnych organizáciách a priznáva im, napriek ich limitovanému významu počas studenej vojny, veľkú dôležitosť. Hlavným dôvodom je odlišnosť regiónov a potreba adaptácie, a teda flexibility a kreativity na strane zasahujúceho (Butrus-Gálí, 1992, ods. 60-65). Text obsahoval i kapitolu venovanú preventívnej diplomacii, a tým pritiahol viac pozornosti pre samotný koncept (Dubský, 2009, s. 113).

Od Dodatku k Agende pre Mier prebiehala i postupná inštitucionalizácia prevencie konfliktov a preventívnej diplomacie na úrovni OSN i regionálnych organizácií (United Nations Security Council, 1995, s. 12; Muggah, White, 2013, s. 4-5). Medzinárodné spoločenstvo si význam a dôležitosť prevencie konfliktov plne uvedomilo až po zlyhaní OSN a USA pri neschopnosti predísť genocíde v Rwande v roku 1994. Táto tragédia spôsobila prienik tejto témy aj do politik štátov. Podľa Waisovej (2005, s. 61) i Jentlesona (1996, s. 8), k skutočnej obrode dochádzalo tiež až po skončení bipolárnej konfrontácie. Impulzom boli i ďalšie konflikty, napríklad na území bývalej Juhoslávie, skúsenosti z občianskej vojny v Somálsku. Tieto ale i iné konflikty súčasne so vznikom medzinárodných organizácií neúnosne zvyšovali náklady na rozsiahlu humanitárnu pomoc a povojnovú rekonštrukciu. Cieľom medzinárodného spoločenstva sa tak stalo zabrániť vypuknutiu násilia a jeho rozšíreniu, znížiť utrpenie civilného obyvateľstva i straty na životoch či majetku a nájsť možnosť riešenia konfliktu v počiatočnej, nenásilnej fáze.

Prevencia sa ukázala ako úspešná a kľúčová i pri predchodcoch Butrusa-Gáliho. Už U Thant zohral dôležitú úlohu pri predídení nukleárnej konfrontácii pri raketovej kríze na Kube, ktorá bola jedinečným prípadom počas studenej vojny. Kurt Waldheim bol úspešný pri sporoch medzi Iránom a Irakom v 60. rokoch a reagoval aj na Arabsko-izraelskú vojnu v roku 1973, kde urýchlil nasadenie peacekeeperov na kontrolovanie situácie. Medzi najväčšie preventívne úspechy Javiera Pérez de Cuéllara patrí vyšetrovacia misia v Bulharsku a Turecku v 1989, ktorá napomohla utíšiť napätie medzi týmito dvomi štátmi. Okrem toho zriadil jednotku v rámci kancelárie GT OSN určenú na zber a analýzu informácií určených pre GT OSN na včasné varovanie (*early warning*) BR OSN v prípade situácií ohrozujúcich medzinárodný mier a bezpečnosť (Ramcharan, 2008, s. 3).

Nasledujúci GT OSN, Kofi Annan, odovzdal na túto tému tri správy a praktizoval ju v pohraničnom konflikte medzi Kamerunom a Nigériou o polostrov Bakassi. Prevencia konfliktov bola následne ústrednou témou aj dvoch diskusií BR OSN v rokoch 2000 a 2001 (Lund, 2009, s. 293). Prevencii bolo venované aj komuniké Summitu G8 v Okinave z roku 2000, kde sa hovorilo o potrebe posilnenia „kultúry prevencie“ (G8, 2000). Následné teroristické útoky na Svetové obchodné centrum a Pentagón z 11. septembra 2001 aktérov v otázke prevencie a proaktivity zmobilizovali. Reakciou OSN boli správy GT OSN z roku

2001 s názvom *Prevenencia ozbrojených konfliktov a Správa o pokroku* z roku 2006, ktoré taktiež volali po prechode ku kultúre prevencie a operacionalizácii prevencie a investíciách do štrukturálnej prevencie (United Nations Security Council, 2001, s. 36; United Nations General Assembly, 2006, s. 4) Prelomovým bol i Svetový samit 2005, na ktorom sa zišli lídri všetkých štátov OSN a zaviazali sa k vybudovaniu *kultúry prevencie*, posilneniu kapacít v tejto oblasti a k podstúpeniu účinných opatrení na prevenciu a odstránenie hrozieb pre mier (United Nations General Assembly, 2005, s. 21).

Pan Ki-mun prevenciu rozvinul ešte ďalej a okrem podaných správ začal presadzovať aj problém globálnych klimatických zmien (Ramcharan, 2008, s. 3-4). Významným príspevkom z jeho strany však bola správa *Preventive diplomacy: Delivering results* z roku 2011. Správa reaguje na meniace sa prostredie v zmysle zmeny počtu a typu aktérov, ale i normatívnych zmien, ako nahradenie africkej doktríny nezasahovania na doktrínu ne-indeferentnosti (Pan Ki-mun, 2011, s. 3; Crocker, 2011, s. 3). Rok 2012 bol označený GT OSN ako *rok prevencie* a tento pojem bol často skloňovaný i v päťročnom pláne Pan Ki-Muna. Po celosvetovej finančnej kríze v roku 2008 bol apel na prevenciu nákladných konfliktov logickým krokom. Vynakladať určité prostriedky na prevenciu sa zdalo byť výhodnejšie ako platenie nákladnej obnovy a rekonštrukcie (Gowan, 2011, s. 11).

Podľa Crockera (2011, s. 4) možno riešenie konfliktov od konca studenej vojny rozdeliť do štyroch etáp. Prvou je mierny rozkvet pri spolupráci USA a ZSSR pri zmiernovaní ich regionálnych konfliktov (napr. Angola, Afganistan, El Salvador). Táto etapa sa skončila rozpadom ZSSR. Druhá etapa sa tiahla cez rok 2000, kedy sa riešenie konfliktov stalo rastúcim oborom spozorovaným západnými vládami, univerzitami a neziskovými organizáciami. Táto agenda sa stala súčasťou práce množstva medzinárodných a regionálnych bezpečnostných orgánov. Išlo o obdobie všeobecného optimizmu z vývoja medzinárodného systému. Napriek tomu, že obsahovalo viacero katastrof, vyskytli sa aj úspechy, ako napríklad ukončenie dlhotrvajúcich konfliktov v Kambodži, Guatemale, Nikarague, Bosne, Severnom Írsku alebo Mozambiku. Udalosti 11. septembra začali tretiu etapu, kedy manažment konfliktov mierne ustúpil celosvetovému boju proti terorizmu. Jedným z dopadov boli zoznamy (hlavne zo strany EÚ a USA) konfliktných strán, ktoré sa týmto dostali mimo akceptovateľnej skupiny pre mediáciu či budovanie kapacít alebo vznik nových spojenectiev proti jednotnému nepriateľovi

vo forme boja proti terorizmu, čo narušilo dynamiku konfliktov v regiónoch. Pojem prevencia však zo slovníkov nevypadol, pretože bola jednou z hlavných charakteristík boja proti terorizmu. Tu však mala formu odstraňovania negatívnych javov, ktoré teroristi používali na ospravedlnenie svojich činov (Eichler, 2006, s. 179). Posledná fáza, ktorá začala zhruba v roku 2005, bola sprevádzaná opätovným prinavrátením pozornosti k riešeniu konfliktov. Odkaz roku 2001 a preferencia nástrojov tvrdej sily od tej doby mierne ustúpila objavili sa postoje podporujúce nástroje *smart power* (napríklad informačné jednotky, diplomacia, mediácia, pomoc a budovanie kapacít a peacebuilding v občianskej spoločnosti). Naproti tomu stoja nástroje kinetickej a donucovacej sily za účelom potláčať výzvy globálneho terorizmu (Crocker, 2011, s. 4-5). Tomu, aby bola preventívna diplomacia i naďalej rozvíjaná neprispievajú súperiace uchopenia, ktoré spôsobujú nižšiu analytickú hodnotu definícií a operatívnej využiteľnosti. Niektorí považujú preventívnu diplomaciu za súčasť prevencie konfliktov, kým iní vidia tieto dve ako odlišné koncepty.

Lund pri skúmaní preventívnej diplomacie vytýčil základné otázky, ktoré by mali byť zodpovedané. Konkrétne ide o otázky: *kedy* počas vypuknutia situácie majú byť podstúpené preventívne kroky (v akej fáze konfliktu), *ako* ich vykonať (v zmysle nástrojov a techník), *kto* by mal predovšetkým prijať opatrenia (aký typ aktéra), a *aký problém* je cieľom (vždy cieľiť na hlavné príčiny) (Lund, 1996, s. 32). Nasledujúce podkapitoly tejto práce prinášajú diskusiu o odpovediach na prvé tri zmienené základné otázky. Odpoveď na poslednú sa odlišuje prípad od prípadu a existuje všeobecná zhoda o cílení na hlavné príčiny konfliktu.

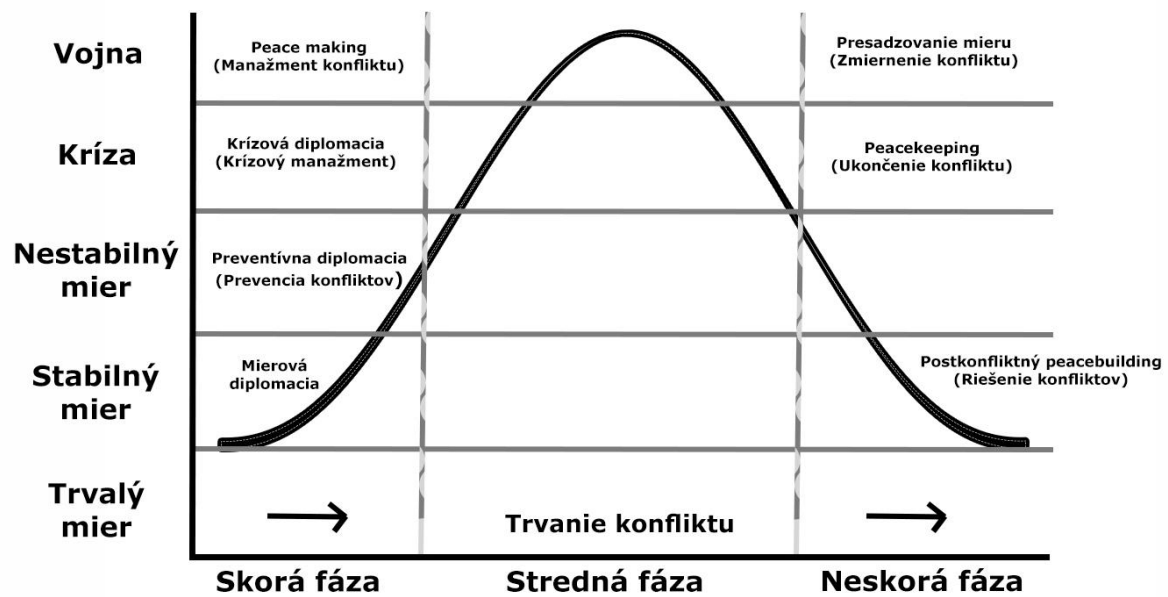
1.1 Konfliktný cyklus a preventívna diplomacia

Prvý oficiálny dokument venovaný prevencii konfliktov, Agenda pre mier z roku 1992, zaradil do mierových riešení konfliktov preventívnu diplomáciu, peacemaking a peacekeeping. Ich aktivity a zameranie vymedzil nasledovne:

- **„preventívna diplomacia** je opatrenie, ktoré zabraňuje vzniku sporov medzi stranami, bráni tomu, aby existujúce spory eskalovali do konfliktov a obmedzuje ich šírenie, ak k nim dôjde;
- **peacemaking** je opatrenie, ktoré privádza znepriatelené strany k dohode, predovšetkým cez mierové prostriedky, ktoré sú uvedené v kapitole VI Charty OSN;
- **peacekeeping** je nasadenie prítomnosti OSN v teréne, so súhlasom všetkých zainteresovaných strán, zvyčajne s vojenským a / alebo policajným personálom OSN a často aj s civilným. Mierové opatrenie je technikou, ktorá rozširuje možnosti prevencie konfliktov a peacemakingu.“ (Butrus-Gálí, 1992).

Z definície vidíme, že preventívna diplomacia sa zmeriava na časovo odlišné situácie, kedy má byť nasadená. Pri pohľade na konfliktnú krivku (Obrázok 1), by teda preventívna diplomacia bola aplikovateľná v dobe krehkého mieru, latentného konfliktu i už prepuknutého konfliktu. „Biblia“ preventívnej diplomacie od Lunda predstavuje užšie chápanie než je to v Agende pre mier. Lund (1996, s. 36) nadnesene tvrdí, že ak by sme každý čin, ktorý predchádza horšej katastrofe, nazývali prevenciou, mohli by sme i zhodenie atómových bômb na Hirošimu považovať za preventívnu diplomáciu. Podľa Lunda by teda bolo zlúčenie všetkých fáz konfliktu dokopy veľkou chybou, a to hlavne z pohľadu implikácii pre politiky a operácie. Takéto ponímanie mu pripomína to pôvodné od Hammarskjolda, ktorý ju aplikoval počas studenej vojny na riešenie regionálnych kríz v rôznych fázach. Toscano (2003, s.87) je podobného názoru a tvrdí, že prevencia konfliktov musí byť jasne odlíšená od presadzovania mieru a iných konceptov. Presadzovanie mieru môže mať taktiež za cieľ prevenciu pred ešte horším dopadom konfliktov, avšak bolo by mylné predpokladať, že v prípade vypuknutia násilného konfliktu je fungovanie v preventívnom nastavení naďalej možné.

Obrázok 1: Krivka konfliktu podľa Michaela S. Lunda

Zdroj: Lund (1996, s. 38)

Avšak už o 2 roky neskôr sa v správe GT OSN *Agenda pre rozvoj* definícia preventívnej diplomacie rozšírila i na politiky riešiace hospodárske, sociálne, kultúrne a humanitárne problémy v dlhodobom horizonte. Na základe toho mohla preventívna diplomacia zahŕňovať takmer akýkoľvek sektor. Aktuálne sa však tejto definícii viac hodí pojem „preventívne akcie“ (United Nations General Assembly, 1994, s. 6; Lund, 2009, s. 289). Lund (1996, s. 34 - 35) však vystríha, že tento prístup by mohol roztrieštiť energiu a pozornosť preventívnej diplomacie, ktorá by tým mohla stratiť politickú podporu. Taktiež dodáva, že riešenie problémov ako sociálne nerovnosti, vzdelanie, ekonomický rozvoj a ďalšie nezaručuje mier, pretože sa vyskytli konflikty medzi krajinami, ktoré boli ďaleko od chudoby. Príkladom je i chudobná Rwanda, ktorá dostávala veľké množstvo rozvojovej pomoci, no napriek tomu to nepomohlo k prevencii tragického násilia na obyvateľoch. Koncentrácia na príliš široké spektrum faktorov by teda mohla viesť k prehliadaniu iných, napríklad politických faktorov.

Lund (1996, s. 37) preventívnu diplomáciu teda definuje inak, než dokumenty Butrusa-Gáliho. Jeho definícia znie:

„kroky vykonané v citlivých oblastiach a dobách so zámerom predísť hrozbe alebo použitiu ozbrojených síl a podobných foriem nátlaku štátmi alebo skupinami za účelom ukončiť politické spory, ktoré vyvstali z destabilizujúcich účinkov ekonomických, sociálnych, politických a medzinárodných zmien“ (Lund, 1996, s. 37).

Jentleson (2000, s. 9-11) súhlasí s Lundovým zúžením pôvodnej Gáliho definície z Agendy pre mier s až *„nezvládnuteľne širokou paletou aktivít, cieľov a politik“* a považuje za nevyhnutné určiť dokedy môžeme ešte hovoriť o prevencii, a kedy už hovoríme o manažmente konfliktu alebo riešení konfliktu. Jentleson (ibid) tvrdí, že prvé dva body Agendy pre mier (*„...zabraňuje vzniku sporov medzi stranami a bráni tomu, aby existujúce spory eskalovali do konfliktov“*) zapadajú do prevencie, avšak tretí (*„obmedzuje ich šírenie, ak k nim dôjde“*) sa viac hodí už do manažmentu konfliktu.

Toscano (2003, s.87) chápe preventívnu diplomáciu ako podradenú prevenciu konfliktov, čím súhlasí so Stewartovou (2003, s. 2-3), ktorá do konceptu prevencie konfliktov zahŕňa ako podmnožinu okrem preventívnej diplomacie i krízový manažment, peacebuilding a postkonfliktnú rekonštrukciu. Tvrdí, že ide o pojem označujúci aktivity primárne, ale nie výlučne spojené s dobou pred vypuknutím vojny.

Autorom skúmanú podmnožinu, preventívnu diplomáciu, chápe ako mnohostranný a komplexný proces, ktorý má dva druhy: *dlhodobú (štrukturálnu) politiku* na podporu stability a *krátkodobú (intenzívnu) diplomáciu* na riešenie sporov. Týmto autorka defacto rozlišuje *štrukturálnu a operatívnu (priamu) prevenciu*. Tá prvá sa zameriava na základné spoločenské, inštitucionálne a politické faktory a druhá reaguje na okamžité správanie aktérov ovplyvňujúce mier. Toto rozdelenie de facto priniesla už Carnegieho komisia (1997, s. 37) a stotožňujú sa s ňou i Babbitt (2012, s. 14), Waisová (2005, s. 66) a Dubský (2009, s. 123), ktorý dodáva, že *„štrukturálna prevencia slúži na vytváranie prostredia v rámci ktorého ku konfliktom násilnej povahy nedochádza, alebo umožňuje bezproblémové fungovanie preventívnych mechanizmov vrátane preventívnej diplomacie“*. Waisová (ibid) následne dodáva, že štrukturálna prevencia by sa mala snažiť o zasiahnutie priamo kľúčových príčin konfliktu. Následne vymedzuje

operatívnu (priamu) prevenciu ako „*prístup zabrániť násilnej alebo ozbrojenej eskalácii konfliktu a znížiť nebezpečenie jeho vyhrotenia*“. Gowan (2012, s. 69) považuje dlhodobé preventívne akcie (v zmysle štrukturálnej preventívnej diplomacie) za kľúčové pri vytváraní podmienok pre preventívnu diplomáciu.

K tomuto rozdeleniu dospel i Lund (2009, s. 292), ktorý navyše pridal rozdeleniu i druhý rozmer, a to rozdelením na *a priori* opatrenia a *ad hoc* opatrenia. Pod *a priori* chápe normy a režimy pre určité skupiny štátov s podobnými charakteristikami. *Ad hoc* opatrenia vysvetľuje ako činy „ušíť na mieru“ pre určité miesto a určitý čas. Ramcharan (2008, s. 1-3) taktiež zdôrazňuje dôležitosť posudku, ktorý je pri prevencii vždy nevyhnutný, pretože nikdy nešlo o automatické angažovanie.

I definícia preventívnej diplomacie od Jentlesona (1998, s. 296) sa približuje viac k operatívnej prevencii. Podľa neho by sa mala zameriavať na situácie, v ktorých je pravdepodobnosť masového konfliktu bezprostredná, nie nízka alebo len potenciálna, avšak stále bez prepuknutia násilia. Časový rámec definuje na krátko až *strednodobý* (*preventívna diplomacia*), nie dlhodobý (*rozvojová diplomacia*), okamžitý/neskorý (*vojnová diplomacia*), ani sa nejedná o bežné udržiavanie vzťahov (*normálna diplomacia*).

Do operatívnej (priamej/ľahkej) prevencie Dubský (2009, s. 123-124) zaraďuje preventívnu diplomáciu a krízový manažment, ktoré pokrývajú nestabilný mier i krízový stav. Taktiež dodáva spoločne s Wallensteenom (2002, s. 214), s ktorým súhlasí i Ackermann (2003, s. 341 - 342), že rozlíšenie operatívnej a štrukturálnej je náročné i z dôvodu ich súbežnému priebehu a ich vzájomnej podpore. Tieto dva typy prevencie navyše cielia na iné časti spoločnosti a v na rozdielny časový úsek.

Medzi autormi sa objavuje i trochu iné rozdelenie prevencie, a to na „*včasnú* (*early*)“ a „*neskorú* (*late*)“. Tú prezentuje napríklad Peck (1995, s. 329) a operuje ňou z pohľadu OSN. Vo včasnej prevencii hovorí o službe na riešenie sporov, ktorú by OSN mala svojim členom ponúkať, aby im pomohla s plnením povinností podľa kapitoly VI Charty OSN. Išlo by o pomoc zo strany Sekretariátu OSN, teda tretej strany, ktorá by cez dobré služby a mediáciu riešila spory v čo najskoršom čase. Neskorá prevencia u nej predstavuje zasahovanie len v prípadoch, kedy má konflikt už vypuknúť do násilnej fázy.

Dovtedy by OSN vykonávala len monitoring a nezasahovala. Tu by však boli potrebné viac nátlakové nástroje, a preto Peck považuje v neskorej prevencii BR OSN za ten najvhodnejší. Túto fázu konfliktu ale autorka považuje za najnáročnejšiu na intervenciu, keďže dynamika konfliktu je veľmi vysoká. Uzatvára, že podľa nej je by mala byť prioritou včasná prevencia v rámci Sekretariátu OSN. Ak by zlyhala, stále môžu byť zapojené postupy neskorej prevencie (ibid). Prevenciu konfliktov je podľa Toscana (2003, s.87) treba chápať ako prevenciu vypuknutia násilných konfliktov, nie len samotných sporov a nezhôd, na ktoré je adekvátnej jej podmnožina, preventívna diplomacia. Preventívnu diplomaciu teda vníma viac-menej ako štrukturálnu časť prevencie konfliktov. Podľa diplomata Miroslava Jenču, ktorý pôsobil ako vedúci misie UNRCCA, je preventívna diplomacia neoddeliteľnou súčasťou širšej snahy o prevenciu konfliktov a hovorí najmä o „včasnej diplomacii“ namierenej proti vzniku nových sporov a eskalácii už existujúcich sporov do násilia (Jenča, 2013, s. 184).

Lundov (1996, s. 41-42) koncept teda najlepšie zapadá do operatívnej prevencie alebo neskorej prevencie. Ten zasadzuje preventívnu diplomaciu medzi mierovú a krízovú (viz Obrázok 1). Mierová diplomacia je prevádzkovaná štátmi, ktoré majú stabilné vzťahy. Aj keď krajina nemusí byť plne demokratická, nenachádza sa v kríze. Podstata mierovej diplomacie nie je nutne v úplnej harmónii a pokoji. Môžu sa tu odohrávať vášnivé a trpké politické spory a debaty a pri zhoršení podmienok môže dôjsť ku vzniku vážneho napätia. Vo všeobecnosti ale strany majú záujem zachovávať vzťahy a poriadok, takže šance na vystupňovanie napätia až k hrozbám zbraňami sú nízke (Lund, 1996, s. 41). Krízová diplomacia alebo krízový manažment prichádza na rad v prípade intenzívneho napätia a sporov medzi stranami, kedy je vypuknutie ozbrojeného (násilného) konfliktu vysoko pravdepodobné. Nemá sa sústrediť na obyčajné zahraničné vzťahy, ani riešiť krízu alebo vojnu, ale zameriavať sa na problémové, nestabilné miesta v časoch s vysokým alebo rastúcim potenciálom prevratov alebo iných foriem nátlaku za účelom riešenia vznikajúcich politických rozdielov. Táto krízová diplomacia sa približuje vyššie definovanej *neskorej prevencii*. Na otázku „kedy“ predchádzať konfliktom Zartman (2001, s. 4) odpovedá, že aby bolo prevádzkovanie preventívnej diplomacie úspešné, vyjednávania na sa musia začať predtým než konflikt vstúpi do násilnej fázy, a teda predtým, než eskalácia získa vlastný impulz. Potom už vyjednávanie nie sú preventívnou diplomaciou, ale krízovým manažmentom, prípadne niečím iným. Podľa Lunda (1996, s. 41) prichádza na rad preventívna diplomacia nie len v prípade prelievania konfliktu zo stabilného mieru

do nestabilného, ale i pri postkonfliktných situáciách, kde bolo násilie už eliminované, no postkonfliktný peacebuilding nestačí na posunutie konfliktu do stabilného mieru ďalej od novej znovu-eskalácie. Preventívna diplomacia je teda podľa neho operatívna predovšetkým na úrovni nestabilného mieru.

1.2 Nástroje preventívnej diplomacie

Ako možno vidieť z predošlej kapitoly, výber času kedy zasiahnuť je jednou zo základných otázok prevencie konfliktov. S ňou sa viaže i otázka, aké nástroje využívať, aby bola prevencia úspešná. Carnegieho Komisia (1997, s. 48) chápe preventívnu diplomáciu vo veľmi úzkom význame samotného slova diplomacia. Podľa nej tradičná diplomacia pokračuje ďalej, ale sú zapájané urgentnejšie snahy cez bilaterálne, multilaterálne a neoficiálne kanály za účelom tlaku, prehovárania, rozhodovania, mediácie alebo poskytovanie dobrých služieb. Pripúšťa taktiež príspevok súkromného sektora, najčastejšie vo forme neziskových organizácií, cez tzv. *track II*, *track III* či dokonca i *track 1.5* diplomáciu (ibid, s. 50, 113; Mapendere, 2006, s. 67-70).

Dôležitosť neformálnej diplomacie zdôrazňuje na príklade ASEAN i Ramcharan (2008, s. 200; Ramsbotham, 2011, s. 24) a vo všeobecnosti i Cristescu (2012, s. 9) alebo (Packer, 2014, s.129). Waisová (2005, s. 77-78) do neoficiálnej diplomacie zaraďuje podporu tradičných riešení konfliktov, mierové komisie, civilných pozorovateľov, svedectvá významných osobností, nenásilné kampane, okrúhle stoly, workshopy, kultúrnu výmenu a civilné vyšetrovacie misie.

Pomerne rozsiahly zoznam nástrojov *track I*, a teda oficiálnej preventívnej diplomacie, vymedzuje Dubský (2009, s. 133) a v zhode s Gowanom (2012, s. 69) sem zaraďuje okrem mediácie, vyjednávania, zmierovacích konaní a dobrých služieb taktiež vyšetrovania, vysielanie misií (civilné i vyšetrovacie), pozorovateľov, monitorovacie a overovacie tímy, horúce linky, usporadúvanie mierových konferencií, gestá dobrej vôle, vytváranie centier prevencie konfliktov, humanitárnu diplomáciu, diplomatické sankcie a medzinárodné výzvy. Za ich vykonávateľov určuje vyslancov, predstaviteľov OSN, iných medzinárodných organizácií alebo národných štátov.

Carnegieho komisia pri tomto úzkom ponímaní preventívnej diplomacie vyčleňuje okrem nej aj ďalšie 3 skupiny preventívnych akcií, a to včasné varovanie a včasnú reakciu, ekonomické opatrenia (sankcie a stimuly) a použitie sily (Carnegie Commission, 1997, s. 40). Pri pojednávaní o nástrojoch je vhodné sa okrem teoretických vymedzení výskumníkov a odborníkov pozrieť i na definíciu mierových riešení v samotnej Charte OSN, ktorej článok 33 vymedzuje nasledovné nástroje: vyjednávanie, vyšetrovanie, sprostredkovanie, zmierovacie konanie, arbitráž, súdne konanie, použitie oblastných orgánov alebo oblastných dohôd a iné mierové prostriedky podľa vlastného výberu (Charta OSN, 1945). Ako je možné vidieť, ide o úzke a čisto diplomatické ponímanie.

Širším ponímaním je jeden zo základných dokumentov tohto konceptu, a to Agenda pre mier od Butrusa-Gálího. Tento dokument opúšťa klasické chápanie slova diplomacia a činností s ňou spojených a vyčleňuje popri opatreniach na budovanie dôvery, včasnom varovaní založenom na zbere informácií i preventívne nasadenie vojska a v niektorých prípadoch demilitarizované zóny (Butrus-Gálí, 1992). Klasické nástroje diplomacie ako vyjednávanie a mediácia v tomto koncepte nemajú svoje miesto v preventívnej diplomacii, ale v peacemakingu, ktorý Gálí opiera o článok VI Charty OSN. Doplnok k Agende pre mier pod preventívnou diplomaciou spomína i tichú diplomáciu, dobré služby a diskrétné aktivity spojené s pozorovaním porušovania ľudských práv, volieb alebo pokoja zbraní (United Nations Security Council, 1997).

V neskoršom období sa ale dostavila reflexia pojmu a v OSN sa začal viac využívať pojem preventívne akcie (Cahill, 1996, s. 191). Pod tento pojem zahŕňa preventívne verzie peacekeepingu, humanitárnych akcií, peacebuildingu a preventívnu diplomáciu v užšom chápaní. V správe GT OSN z roku 2001 o prevencii ozbrojených konfliktov sa v sekcii o politických činoch o preventívnej diplomacii písalo už vo veľmi úzkom ponímaní:

„tieto [nástroje] zahŕňajú hľadanie faktov, návštevy mimoriadnych vyslancov do citlivých regiónov, výkon dobrých služieb GT OSN a založenie skupiny priateľov GT OSN v rôznych regiónoch, zloženej zo zopár členských štátov so záujmom.“
(United Nations Security Council, 2001, s. 19)

Otázne je potom zaradenie mechanizmov ako *včasné varovanie*, bez ktorého včasná reakcia možná nie je. Ak by sme však preventívnu diplomaciu brali v najužšom možnom chápaní, ako čisto aktivity diplomatov, tak by na jej úspešné vykonávanie boli dozaista nevyhnutné aj iné nástroje. V správe GT OSN z roku 1999 sa hovorí o všeobecnom uznaní včasného varovania ako nevyhnutnej podmienky, ak má byť preventívna diplomacia efektívna (United Nations General Assembly, 1999, s. 8). Tento názor však priniesol už pred ním i GT OSN Pérez de Cuéllar. Včasné varovanie je zvyčajne zložené z troch elementov: informácie, analýzy a komunikačného kanála. V prípade OSN to primárne bývajú médiá, informačné služby, miestne tímy OSN, členské vlády, UNHCR alebo sekundárne ostatné úrady OSN, OBSE alebo neziskové organizácie (Sutterlin, 1998, s. 121-122).

Popri diplomatických snahách zmieňujú Bercovitch a Jackson (2009, s. 94 - 95) vo svojom *diele Conflict Resolution in the Twenty-first Century* ako prvý nástroj preventívnej diplomacie opatrenia na budovanie dôvery (CBMs), ktoré umožňujú znížiť neistotu, úzkosť a znížiť šance zlého pochopenia úmyslov druhou stranou. Snažia sa teda predísť zbytočným eskaláciám konfliktu. Súčasne Bercovitch a Jackson (ibid) považujú nátlakovú diplomaciu za nesprávnu, pretože nerieši príčiny konfliktu, len ich potláča, čím vytvára veľkú šancu znovu obnovenia konfliktu.

Naopak Lund (1996, s. 203-204) nerozlišuje preventívnu diplomaciu a prevenciu konfliktov. V rámci svojej sady nástrojov má i nátlakové vojenské nástroje ako preemptívne peacekeepingové jednotky, zbraňové embargá, blokády, neútočné obranné postoje, hrozbu použitím sily alebo samotnú demonštráciu sily v obmedzenej miere. Lund sa však nijak nevymýka, keďže ako zmieňuje Tardy (2007, s. 541) i samotný Hammarskjöld používal termín „preventívna diplomacia“ v zmysle vtedy nového konceptu nasadzovanie peacekeepingových misií. Toscano (2003, s. 88) považuje peacekeeping ako možný nástroj aj na prevenciu. Ako príklad uvádza Macedónsko, kde najskôr OSN, potom NATO a napokon EÚ viedli preventívne peacekeepingové misie. I keď Lundov pohľad, ako ukazuje i Obrázok 1, chápe peacekeeping ako nástroj vhodný až po skončení konfliktu.

Strachan (2013, s.3) zase vníma preventívnu diplomaciu ako širší termín, vrátane preventívnej vojenskej intervencie, avšak chápe ju v zmysle vyššie zmienenej operatívnej preventívnej diplomacie. Štrukturálnu diplomaciu stotožňuje s prevenciou konfliktov, a tak sem radí

prevažne socio-ekonomické faktory, ale i monitoring. Chichaya (2010, s. 2) vníma preventívnu diplomáciu taktiež širšie, zahŕňa sem opatrenia na budovanie dôvery (CBMs), hľadanie faktov, mechanizmy včasného varovania, systémy na odhad dopadu konfliktu, opatrenia na presadzovanie demokracie a ľudských práv, preventívne nasadenie peacekeepingových misií a zloženie demilitarizovaných zón a opatrenia na monitorovanie a limitovanie obchodu ručných zbraní. Takto širokou definíciou sa približuje tej v Agende pre mier, avšak zaradenie samotných opatrení na budovanie dôvery do aktivít preventívnej diplomacie pripúšťa Butrus-Gálí až neskôr (Butrus-Gálí in Cahill, 1996, s. 191-192).

Lund pracuje s preventívnou diplomáciou asi najjemnejšie, a preto navyše identifikuje jej 3 podtypy, ku ktorým priraduje vhodné techniky, ako Tabuľka 1 nižšie ukazuje. Pri prevencii kríz pripúšťa nátlakovú diplomáciu a dokonca i odstrašovanie.

Tabuľka 1: Podtypy preventívnej diplomacie podľa Michaela S. Lunda

	Prevencia kríz	Preemptívne zapojenie	Predkonfliktný peacebuilding
Hlavné ciele	Blokovanie násilných činov, zníženie napätia	Riešiť špecifický spor, pretaviť krivdy do jednaní, zapojiť strany konfliktu	Vytvoriť kanály pre riešenie sporov, budovať politické inštitúcie, definovať normy, redukovať zdroje konfliktu
Techniky	Ekonomické sankcie, nátlaková diplomacia, odstrašovanie	Mimoriadny vyslanci, mediácia, rozhodcovské konania	Workshopy na riešenie problémov, režimy na kontrolu zbraní, CBMs, tréningy riešenia konfliktov, štandardy ľudských práv, kolektívna bezpečnosť
Intenzita konfliktu	Blízko krízy, zbrojenie, hrozby, násilné činy na nízkej úrovni	Konflikt malého rozmeru kvôli určitému problému, napätie, polarizácia, možné násilie	Nestabilný mier, rozširujúca sa politická nestabilita, neistota, nedôvera, možné násilie
Časový rámec	Krátkodobý	Krátko až strednodobý	Krátko až strednodobý

Zdroj: Lund (1996, s. 47).

Dôležitý je i pohľad z praxe, kde napríklad Pan Ki-mun (2011, s. 12-16) vo svojej správe z roku 2011 vyzdvihol ako kľúčové nástroje rezidentné politické misie, mimoriadnych vyslancov, skupiny priateľov a inú diplomatickú podporu a hľadanie faktov. Medzi kľúčové podmienky pre úspech zaradil včasné varovanie, flexibilitu, partnerstvá (so všetkými aktérmi preventívnej diplomacie), udržateľnosť ale i hodnotenie a zdroje.

Strachan (2013, s. 2-3), ktorá je zástancom širšej definície zahrňujúcej i nasadenie vojsk, vo svojom článku mimoriadne vymedzila i nástroje regionálnych organizácií, ktoré je pri ďalšom skúmaní UNRCCA vhodné zmieniť:

- *zapojenie organizácii občianskej spoločnosti* – Track II dialógy sú stále častejšie používané pri riešení problémov spojených s konfliktom v ázijskom-tichomorskom regióne;
- *prístup vedený mestom/obcou* – používané predovšetkým v Latinskej Amerike, kde sú starostovia zapojení do preventívnej diplomacie na úrovni miest za účelom zníženia organizovaného zločinu;
- *Rady/ Panely múdrych* – tieto orgány používajú regionálne a subregionálne organizácie takmer výhradne v Afrike. Ide o súčasné verzie tradičných kultúrnych rád, ktoré sú zodpovedné za riešenie sporov;
- *včasné varovanie*– regionálne a subregionálne organizácie v Afrike už majú tieto systémy. Napr. Vysoký komisár OBSE pre otázky národnostných menšín má taktiež túto funkciu;
- *monitorovanie volieb* – monitorovanie volieb zo strany OAS v Guyane úspešne predišlo konfliktu v krajine;
- *vyšetrovacie misie* – napr. v Kolumbii a Ekvádore pod vedením OAS viedlo k úspešnému predídaniu konfliktu medzi týmito štátmi;
- *formálna mediácia/vyslanci* – v juhovýchodnej Ázii je často mediácia vykonávaná „mediátori zvnútra“, teda osobami, ktoré patria istým spôsobom do jednej z konfliktných strán (mediácia je taktiež úspešným prvkom v regionálnej a subregionálnej prevencii v Afrike);
- *dobré služby* – Indonézia v pozícii predsedu ASEAN sa zapájala do dobrých služieb so zámerom predísť konfliktu na kambodžsko-thajskej hranici;
- *právne rámce/dohody* – príkladmi môže byť Deklarácia o chovaní strán v Juhočínskom mori z roku 2002 alebo právny rámec OAS pre preventívnu diplomáciu;

- *normy ako „páka“ prevencie* – tento prístup zahŕňa zmenu preferencií štátov podporou dodržiavania noriem ako prostriedku na získanie medzinárodného alebo regionálneho uznania. Zo strany OBSE bol tento nástroj využitý v Macedónsku a na Ukrajine;
- *tichá diplomacie* – zahŕňa súkromné konzultácie a tajné rady, vyhýba sa zosmiešňovaniu štátu za jeho správanie;
- *preventívna vojenská intervencia* – Africká únia a ECOWAS majú jednotky v pohotovosti, ktoré sú schopné preventívnych vojenských akcií.

1.3 Aktéri preventívnej diplomacie

Aktéri, ktorí sa môžu do prevencie zapojiť sa rozšírili z historických poslov na aktérov tretích strán, či už vládnych alebo nevládnych, vystupujúcich v sociálnom, hospodárskom, kultúrnom alebo inom sektore či už agentúr OSN, alebo iných medzinárodných inštitúcií. Do prevencie už dlhodobo vstupujú i regionálne organizácie a významné vlády cez bilaterálnu rozvojovú pomoc a bezpečnostnú pomoc. Podľa Lunda (2009, s. 290) do tejto skupiny patria i súkromné spoločnosti cez obchod, financie a súkromné investície a dokonca aj celebrity.

Crocker (2011, s. 3) považuje za pozitívne, že sa v posledných rokoch objavil veľký počet aktérov schopných dodať pridanú hodnotu a ponúknuť široké spektrum pomoci. Zároveň však dodáva, že absencia „strážcu“ a značne znížené bariéry vstupu do konfliktu spôsobili to, že manažment konfliktov sa stáva pre všetkých niečím voľne prístupným. Potenciál multidisciplinárnej a vrstvenej intervencie vníma ako veľkú nádej, avšak inštitucionálna rivalita, nekvalifikovanosť aktérov a ich nekoherentnosť v prístupoch sú reálnymi hrozbami, ktoré môžu viesť až k zbytočnej zmätočnosti a tzv. „forum shopping“, kedy by aktéri hľadali pomoc z tej strany, z ktorej vidia pre seba väčší prospech, alebo k fragmentácii konfliktných strán. Waisová (2005, s. 79 - 80) taktiež naznačuje, že aréna pre aktérov prevencie konfliktov je otvorená, kde štáty, medzinárodné vládne a nevládne organizácie ani jednotlivci nemajú výhradné právo zasahovať. Za jedinou čiastočnú výnimku považuje BR OSN. Medzi najviditeľnejších aktérov považuje *medzinárodné a regionálne organizácie*, ktoré sa opierajú či už o Článok VIII Charty OSN alebo o oblastné dohody a štatúty danej organizácie.

Práve *regionálne organizácie* vďaka svojej schopnosti adaptácie na región dokážu relatívne včas, na rozdiel od iných aktérov, identifikovať potenciálny spor, a tak reagovať rýchlejšie a účinnejšie. Rolu hrá i takmer dokonalé prijatie politických, kultúrnych a iných špecifik prostredia. Regionálne organizácie bývajú kontaktným partnerom, pretože ich členmi sú jednak strany konfliktu, ale i nezúčastnené štáty. Zvláštnym prípadom sú *regionálne/medzinárodné ekonomické organizácie*, ktoré využívajú v preventívnych aktivitách ekonomické nástroje, ako prístup na trhy, podporu liberalizácie a iné¹. Čo sa regionálneho zapojenia v praxi týka, podľa Strachan (2013, s. 1-2) sa región od regiónu významne odlišuje. Jednoznačne vedie Afrika, kde sú mechanizmy na včasné varovanie a mediáciu už aj formalizované. Africký prístup je predovšetkým založený na tradičnom prístupe k prevencii konfliktov. V Latinskej Amerike je preventívna diplomacia vysoko formalizovaná, ale nie príliš efektívna. Podiel na tom majú prevažne prezidentské typy vlád, ktoré vplývajú aj na prístup k prevencii konfliktov. Ázijsko-tichomorská oblasť bola v implementácii pomalá, avšak ASEAN cez Regionálne fórum taktiež zapojil nástroj preventívnej diplomacie. Progres bol ale z dôvodu dôrazu regiónu na nevmiešavanie do vnútorných záležitostí členských štátov značne brzdený. V Regionálnom fóre sa však prevádzkuje neformálna preventívna diplomacia, ktorá sa však z tohto rámca vymyká. V regióne Strednej Ázie sa o žiadnom špeciálnom type preventívnej diplomacie nehovorí. I tento región však má svoje špecifiká, ktoré sú rozoberané v druhej kapitole s názvom Prípadová štúdia: Uplatnenie preventívnej diplomacie OSN v Strednej Ázii vo forme regionálneho centra.

Keďže vládne organizácie bývajú niekedy vnímané ako nástroje iných štátov, disponujú *nevládne organizácie* nespornou výhodou, ktorou je nestrannosť, vyššia dôvera obyvateľstva ale i znalosť regiónu na najnižšej úrovni. Bývajú taktiež schopné jednať rýchlejšie než pomalé a vzdialené vládne systémy. Často sa ale kvôli menšiemu dosahu zameriavajú na subštátnu rovinu, ako kooperatívne vzťahy medzi spoločnosťami v rámci štátov, či podpora ekonomického rozvoja. Nevládne organizácie majú často limitované zdroje a nemôžu z právneho hľadiska používať ani nátlakové nástroje. Medzi ich prednosti môžeme zaradiť zber dát, včasné varovanie, monitorovanie dodržovania ľudských práv, podporu ekonomických utečencov a mediáciu (Waisová, 2005, s. 81, 83).

¹ Najčastejšie sa v tomto prípade používa ako príklad EÚ/ES

V neposlednej rade patria medzi aktérov i *jednotlivci*. Zväčša ide o predstaviteľov určitého štátu, ktorí ponúkajú svoju expertízu, avšak väčšinou nezastupujú svoj štát. Najčastejšie sa uvádza príklad GT OSN, ktorý môže ponúkať tzv. dobré služby, alebo jednotlivci z geopoliticky významnejších štátov a neutrálnych štátov. Do tejto kategórie môžeme taktiež zaradiť aj osoby vyznávajúce určité hodnoty, akou je napríklad pápež (ibid, s. 83).

Všetci aktéri môžu hrať rôzne roly, môžu vystupovať ako prostredníci, katalyzátor problému i ako „obetný baránok“. V priebehu konfliktu sa táto úloha mení, avšak stále prispieva k nadviazaniu kontaktu medzi konfliktnými stranami. Snažia sa nájsť spoločné záujmy a určiť témy, o ktorých sa dá jednať. Zo strany aktérov dochádza často ku kombinácii atrakcie a nátlaku (Waisová, 2005, s. 83-84).

Po všeobecnom zadefinovaní aktérov preventívnej diplomacie je vhodné priblížiť si i aktérov OSN, ako ich Pan Ki Mun (2011, s. 6-15) vymedzil vo svojej správe o preventívnej diplomacii. Prvým z nich je VZ OSN, ktoré má vďaka článkom 10 a 11 Charty OSN široké možnosti prispievať k prevencii konfliktov. Predovšetkým ide o prispievanie k tvorbe a udržiavaniu prostredia prospešného pre prevenciu konfliktov cez normotvorné kapacity. Míľnikom bolo prijatie rezolúcie 65/283, ktorá znamenala konsenzus mierený na posilnenie úlohy mediácie v mierovom ukončovaní sporov, prináša široký rámec pre spoluprácu s členskými štátmi, regionálnymi organizáciami a ďalšími aktérmi mediácie (United Nations General Assembly, 2011, s. 3).

BR OSN je hlavný zodpovedný orgán za udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Od roku 2008 vedie „informatívne neformálne dialógy“, ktoré majú priniesť proaktívny prístup k preventívnej diplomacii. Pan Ki Mun (2011, s. 7-8) hovorí, že BR OSN sa snaží držať svoj vplyv v „zálohe“ a najskôr zapájať tichú diplomáciu a služby GT OSN. V neskorších fázach môžu byť využité tvrdšie, nátlakové nástroje, ako napríklad cielené sankcie. BR OSN môže taktiež rozhodnúť o umiestnení politických a peacekeepingových misií s vhodným mandátom.

Dôležitým článkom prevencie konfliktov OSN je „*Komisia OSN pre budovanie mieru*“², ktorá je medzivládny poradný orgán BR a VH OSN. Zaisťuje pozornosť medzinárodného spoločenstva pre štáty dostávajúce sa z konfliktu, vrátane rekonštrukcie a budovania inštitúcií

² V originálnom znení UN Peacebuilding Commission (PBC).

potrebných pre postkonfliktnú obnovu V súčasnosti má komisia na zozname 6 štátov, a to Burundi, Sierra Leone, Guinea, Guinea-Bissau, Libériu a Stredoafrickú republiku. V každom z prípadov boli na mieru zostavené mimoriadne skupiny pozostávajúce z predsedov a špeciálnych zástupcov GT OSN, ktoré majú dopomôcť k zabráneniu opätovného prepadu do konfliktu (Pan Ki-mun, 2011, s.8).

Ďalším aktérom je *GT OSN*, ktorý môže podľa článku 99 Charty OSN upozorniť BR OSN na udalosti a vývoj, ohrozujúci udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Taktiež využíva dobrých služieb a mediácie, no tie väčšinou však prebiehajú za oponou a médiá ich nemajú možnosť zachytiť. Tento fakt, ako bude presnejšie spomínané v ďalšej podkapitole, značne sťažuje výskum preventívnej diplomacie. DPA slúži ako hlavná operatívna zložka dobrých služieb GT OSN a je financované pravidelnou aj mimoriadnou podporou členských štátov. V správe sa uvádza, že oddelenie prešlo od vzniku zväčšením kapacít a je omnoho lepšie vyzbrojené na rýchlu odpoveď cez svoje regionálne divízie a Jednotku podpory mediácie. Ich záložný tím expertov na mediáciu je za účelom pomoci vyjednávania schopný nasadenia už do 72 hodín (Pan ki mun, 2011, s. 9).

(*Mimoriadny*) vyslanci sú bežne nasadení do oblastí s dlhotrvajúcim napätím, akými sú napríklad spory o hranice, teritoriálne otázky, regionálne konflikty, ústavné a volebné krízy, jednania o znovu zjednotení, mierové rozhovory a ďalšie³. V mnohých prípadoch hrali vyslanci zásadnú úlohu pri predídení konfliktom. (Pan ki mun, 2011, s. 9).

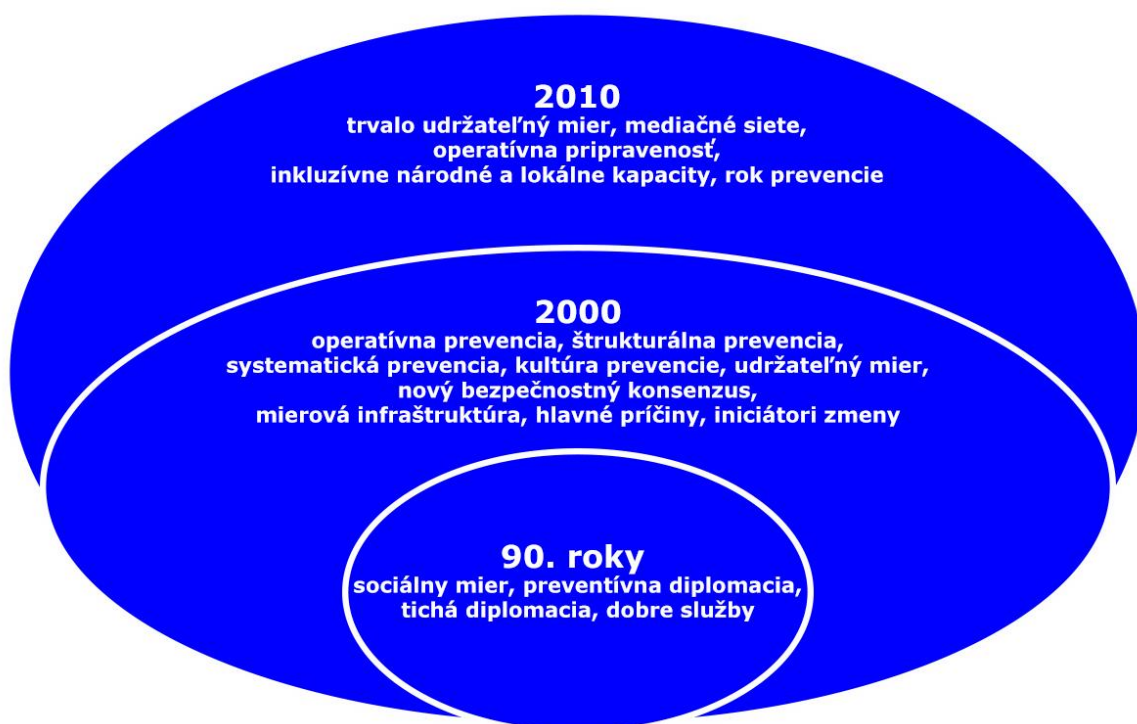
Zvláštnym typom sú *regionálne úrady*, ktoré sú zásadnou inováciou a slúžia ako vysunuté platformy preventívnej diplomacie OSN v západnej Afrike, Strednej Ázii a Strednej Afrike. GT OSN Pan Ki-Mun vo svojej hodnotiacej správe o prevencii konfliktov ohodnotil práve tieto 3 regionálne centrá ako najefektívnejšie nástroje preventívnej diplomacie (United Nations Security Council, 2015, s.7). Ich cieľom je nadviazať inovatívne vzťahy s miestnymi, regionálnymi a inými aktérmi za účelom adresovania širokej palety konfliktných faktorov. Rezidentné politické misie, na rozdiel od tých peacekeepingových, nedostávajú toľkú pozornosť a kvôli ich menšiemu rozmeru sú často menej známe. Tieto misie sa významne odlišujú podľa účelu, aktivít, rozmeru i rozsahu právomocí. Zahŕňajú regionálne úrady opísané

³ Konkrétne príklady sú súčasťou správy (Pan Ki Mun, 2011, s. 10) .

vyššie, ale i kontaktný úrad pre Africkú úniu, operácie v Afganistane, Iraku a menšie peacemakingové a peacekeepingové kancelárie. Tieto sú však častejšie nasadzované v móde krízového manažmentu, než na čisto preventívne účely. Zväčša asistujú pri národných iniciatívach so započatím dialógu, budovaní kapacít, zmierňovaní napätia, atď. (Pan Ki Mun, 2011, s. 11-13).

Postupné zmeny prístupu k prevencii konfliktov na úrovni OSN zachytáva Obrázok 2. Od sociálneho mieru Butrusa-Gáliho a prevažne soft prvkov sa po roku 2000 dochádza k rozlíšeniu operatívnej a štrukturálnej diplomacie i na pôde OSN. Celkovo sa do popredia dostáva prechod prevencie na nižšie úrovne, teda z centier medzinárodných organizácií k regionálnym až miestnym aktérom. Viditeľná je i snaha o stále väčšiu inštitucionalizáciu a dôraz na štrukturálnu prevenciu cez trvalo udržateľný mier (Zyck, Muggah 2012, s. 4).

Obrázok 2: Vývoj konceptov preventívnej akcie v OSN

Zdroj: Autor na základe Zyck, Muggah (2012, s. 4).

Na záver je potrebné spomenúť, že preventívne opatrenia nie sú výlučne doménou OSN. Aj Svetová banka vo svojej správe z roku 2011 kladla dôraz na „zraniteľnosť a pružnosť“⁴, ako schopnosť krajín čeliť kolektívnemu násiliu. Dôležité je spomenúť aj systém „Hive“, ktorý slúži ako platforma na zmiernenie zraniteľnosti, ktorú taktiež monitoruje, ale i početnosti konfliktov a násilia. V rámci NATO bolo založené Centrum pre komplexné krízy a manažment operácií (Comprehensive Crisis and Operations Management Centre) v roku 2012 za účelom zlepšenia reakcie a umožniť to, čo NATO nazýva „identifikácia kríz“. Jazyk prevencie konfliktov si osvojili aj regionálne organizácie ako Mierová a bezpečnostná rada Africkej únie, ktorá má viacero orgánov, ďalej sub-regionálne orgány ako Juhoafrické rozvojové spoločenstvo a predovšetkým ECOWAS. V iných regiónoch je to ASEAN, OAS, OBSE ale aj Arabská liga a GCC⁵ (Zyck, Muggah, 2012, s. 70).

⁴ Autorov preklad pojmov „fragility and resilience“.

⁵ Viac o regionálnych organizáciách prevádzajúcich preventívnu diplomaciu v Zyck a Muggah, (2012, s. 70).

1.4 Trendy a príležitosti v preventívnej diplomacii

Po syntéze rôznych prístupov k preventívnej diplomacii a identifikovaní hlavných bodov diskusií je žiadúce pozrieť sa i na súhrn trendov, ktoré tento koncept aktuálne ovplyvňujú. Tie sa aktuálne dajú zhrnúť do nasledujúcich bodov.

- Nie len nesúlady definícií preventívnej diplomacie, ale i regionálny kontext vplýva na veľkú variabilitu významu tohto konceptu.
- Počas posledných 20 rokov je vidieť rapidný nárast v rétorických záväzkoch ku komplexnej preventívnej diplomacii a prevencii konfliktov (kombináciou operatívnej a štrukturálnej) (Muggah, White, 2013, s. 2).
- Po studenej vojne nastal odklon od koncentrácie na prevenciu medzištátnych konfliktov smerom ku vnútroštátnym (Emmers, Tan, 2009, s. 8).
- *Pole preventívnej diplomacie sa stáva stále viac preplneným*, stretávajú sa tu neziskové organizácie, vlády a medzinárodné, regionálne a sub-regionálne organizácie (Mancini, 2011, s. 12).
- *Regionálni a miestni hráči* zohrávajú významnejšiu úlohu v preventívnej diplomacii (ibid, s. 6; Muggah, White, 2013, s. 2-3, 5).
- *Noví štátni aktéri*, ako napríklad Katar, Turecko alebo BRICS sa usilujú o silnejšiu pozíciu v preventívnej diplomacii. Taktiež sa objavuje väčší počet agentúr mimo OSN (Muggah, White, 2013, s. 5-6, 8).
- V oblasti prevencie konfliktov sa objavujú nové siete neziskových organizácií (Muggah, White, 2013, s. 8).
- Odklon od koncentrácie na krátkodobú a dlhodobú prevenciu konfliktov k iniciatívam so *strednodobým dopadom*. Vyplýva to z toho, že úspech pri riešení akútnych kríz (operatívna prevencia) si zvyčajne vyžaduje trvalú spoluprácu s konfliktnými stranami, a že úsilie o riešenie základných príčin konfliktu (štrukturálna prevencia) by malo mať v prvom rade pozitívny vplyv v strednodobom horizonte (Mancini, 2011, s. 2).
- Kvalitatívne a kvantitatívne výskumy o preventívnych akciách dokazujú ich úspešnosť v ohľade zníženia počtu konfliktov, ich dĺžky a opakovania, avšak vysvetlenie prečo tomu tak je zatiaľ zostáva veľmi obmedzené (Muggah, White, 2013, s. 6).

2. Prípadová štúdia: Uplatnenie preventívnej diplomacie OSN v Strednej Ázii vo forme regionálneho centra

Pre lepšie porozumenie problematiky a potreby funkčného mechanizmu preventívnej diplomacie v regióne Strednej Ázie je vhodné priblížiť tamojší kontext, ktorý pre potreby tejto práce kladie dôraz predovšetkým na obdobie od roku 1991, teda po rozpade Sovietskeho zväzu, kedy sa nanovo formovali samostatné štáty, a to ovplyvňovalo i mnohé faktory nesúce konfliktný potenciál. Stredoázijský región je v moderných dejinách pomerne opomínaný, jeho poloha bola ale už od prvotného osídlenia zaujímavá pre regionálne mocnosti. Spočiatku bola táto oblasť nevyhnutnou súčasťou tzv. „*hodvábnej cesty*“, ktorej tranzitný význam z Číny cez Blízky východ až do Európy sa snaží východná veľmoc oživiť aj dnes.

V mladších dejinách tu bola významnou udalosťou „*Veľká hra*“, ktorá značila stret Britského impéria s Ruským impériom, neskôr Sovietskym zväzom. Oblasť sa potom stala výlučne ruskou, resp. sovietskou. Po rozpade ZSSR sa do regiónu postupne začali dostávať vplyvy iných regionálnych mocností, napr. Turecka, Iránu či nastupujúcej globálnej veľmoci, Číny. Záujmy USA v tejto oblasti rozpútali tzv. „*novú Veľkú hru*“, ktorej pôvod tkvel v dovtedy málo vyťažených ale často aj nie dokonale preskúmaných zásobách fosílnych palív. Región ale nestrácal ani svoj pôvodný tranzitný význam, čoho dôkazom je iniciatíva „*novej Hodvábnej cesty*“, ktorá má obchádzať Rusko i Irán, a umožniť tak Číne priame styky s Európou a zvyškom Blízkeho východu. Zásadná zmena v geopolitických hrách nastala po 11. septembri 2001 s protiteroristickou operáciou v Afganistane, ktorá zvýšila vplyv USA v regióne (Horák, 2005, s. 19-20).

Oblasť Strednej Ázie však aj napriek prítomnosti, vplyvu a predovšetkým záujmom veľmocí disponuje pomerne vysokým konfliktným potenciálom, ktorý je mimo regiónu tlmený časťou marginalizáciou významu tohto regiónu. Nemožno tu však momentálne hovoriť o konflikte, čo dokazuje i Global Conflict Tracker (2017) prevádzkovaný Council of Foreign Relations, čo je nezávislý, nestranný think tank a vydavateľ.

Po rozpade ZSSR sa však v regióne vyskytli 3 zásadnejšie konflikty. Prvým z nich bola tadžická občianska vojna, ktorá trvala od roku 1992 až do 1997, druhým etnické spory Kirgizov a Uzbekov v južnom Kirgizsku nasledujúce po zvrhnutí prezidenta Bakiyeva a tretím tadžické

nepokoje medzi vládnu armádou a islamistickými militantmi v rokoch 2010 – 2012. Závažnosť dokumentoval i bývalý prezident Ruskej federácie Dmitry Medvedev, ktorý počas nepokojov v Kirgizsku hovoril o možnosti rozdelení štátu na severný a južný a prirovnával ho k potenciálnemu druhému Afganistanu (Council on Foreign Relations, 2010).

Rozdrobenosť a nejednotnosť regiónu podporuje i fakt, že členstvom v najväčších regionálnych organizáciách nedisponujú väčšinou všetky štáty regiónu. Turkménsko nie je členom, SCO, Organizácie stredoázijskej spolupráce (CACO), v CSTO a Euroázijskom hospodárskom spoločenstve (EurAsEC) nefiguruje ani Uzbekistan, v Eurázijskej únii chýbajú taktiež Tadžikistan i Uzbekistan. V CIS Turkménsko vystupuje len ako pridružený člen. Združujúcou je snád' len spolupráca CAREC (Program regionálnej hospodárskej spolupráce v Strednej Ázii), ktorý združuje okrem iných i všetkých 5 členov Strednej Ázie. Táto platforma však slúži na hospodársku spoluprácu, a teda vplýva prinajlepšom na zlepšovanie socio-ekonomickej situácie ako štrukturálna prevencia. Z tohto dôvodu bola v regióne dlho potreba inštitúcie, ktorá bude združovať všetky štáty regiónu a bude tak podporovať bezpečnostnú spoluprácu na páľčivých otázkach regiónu.

Samotnému zrodu angažovania sa OSN priamo v regióne vysunutým pracoviskom predchádzala v októbri 2002 návšteva Kazachstanu vtedajším GT OSN Kofim Annanom, pri ktorej prezident Nursultan Nazarbajev navrhol, že by OSN mohla sprostredkovať vznik regionálneho bezpečnostného mechanizmu v Ázii, čím volal po vzniku centra OSN pre prevenciu regionálnych konfliktov (Jenča, 2009, s. 32). V roku 2004 na neho nadviazal i prvý prezident samostatného Turkménska, Saparmyrat Nyýazow, ktorý napísal vo svojom článku: „*V kontexte posilňovania efektívnosti nástrojov preventívnej diplomacie, je nevyhnutné založiť v Strednej Ázii centrum preventívnej diplomacie OSN. Turkmenistan je pripravený poskytnúť všetku pomoc pri jeho vzniku v hlavnom meste*“ (Turkmenistan.ru, 2004). Priamy odkaz na centrum sa nachádzal už v *Dohode medzi Turkménskom a Uzbeckou republikou o priateľstve, posilňovaní dôvery a rozvoji spolupráce* z 19. novembra 2004, kde priamo článok 5 odkazuje na potrebu vytvorenia Regionálneho centra OSN pre preventívnu diplomáciu s ústredím v Ašchabade a tiež Stredoázijského informačného centra OSN pre boj s nadnárodnými zločinmi súvisiacimi s obchodovaním s narkotikami v Taškente (Turkmeniya.tripod, 2004).

Realizácii založenia centra v Ašchabade predchádzali roky konzultácií medzi OSN a vládami stredoázijských republík, ktoré viedli ku konsenzu piatich vlád zväziac početné hrozby, ktorým tento región čelí, vrátane medzinárodného terorizmu a extrémizmu, obchodovania s drogami, organizovaného zločinu a zhoršovania životného prostredia. Mandát bol vytvorený v súlade s UNGCTS a odporučeniami Skupiny na vysokej úrovni o hrozbách, výzvach a zmene. Hneď prvým bodom mandátu je udržiavanie kontaktu s vládami tohto regiónu a ďalšími zainteresovanými aktérmi v otázkach týkajúcich sa preventívnej diplomacie. Centrum má ďalej za úlohu monitorovať a analyzovať situáciu v teréne a poskytovať GT OSN aktuálne informácie týkajúce sa úsilia o prevencii konfliktov. Sústrediť sa má aj na udržiavanie kontaktu s OBSE, CIS, SCO a ďalšími regionálnymi organizáciami. Pridáva aj snahu podporovať ich úsilie o mier a uľahčenie koordinácie a výmeny informácií vzhľadom k ich mandátom. Medzi ďalšie funkcie patrí aj poskytovanie politického rámca a vedenia preventívnych aktivít tímov OSN v krajinách regiónu a podporovať úsilie rezidentných koordinátorov a systémov OSN vrátane inštitúcií Bretton Woodu pri podpore integrovaného prístupu k preventívnemu rozvoju a humanitárnej pomoci. A na záver, udržiavať úzky kontakt s UNAMA s cieľom zabezpečiť komplexnú a integrovanú analýzu situácie v regióne. (United Nations Security Council, 2007a, s. 1-2). Inaugurácia regionálneho centra preventívnej diplomacie OSN prebehla 10. decembra 2007 v Ašchabade počiatkom dvojdnovej konferencie venovanej medzinárodnej spolupráci v preventívnej diplomacii a riešení konfliktov za účasti najvyšších predstaviteľov všetkých piatich štátov. Centrum začalo oficiálne fungovať od júna 2008.

Dôležitým partnerom UNRCCA pri vzniku bola misia OSN v Afganistane. Práve s ňou prebiehali iniciačné identifikácie výziev a hrozieb pre mier, bezpečnosť a rozvoj regiónu, ako aj spoznanie existujúcich mechanizmov a kapacít (Jenča, 2009, s. 34). Ciele a program aktivít regionálneho centra preventívnej diplomacie OSN sú plánované v trojročných akčných programoch, ktoré začali platiť od januára 2009. Pri ich implementácii je nevyhnutná úzka koordinácia s agentúrami OSN a relevantnými regionálnymi agentúrami, aby sa dosiahlo synergie a komplementarity. Pravidelné výmeny informácií prebiehajú s OBSE, CIS, SCO, EurAsEc, EU, CSTO, NATO, ECO a ďalšími organizáciami. Aktuálne plní UNRCCA svoj tretí akčný program, ktorému končí platnosť v roku 2017. Dôležitosť tohto úradu podtrhuje i najnovší príspevok vo forme rezolúcie VZ OSN zo 17. novembra 2017,

ktorá je venovaná role UNRCCA. Rezolúcia víta 25. výročie štátov Strednej Ázie v OSN a oslavuje 10. výročie založenie UNRCCA. Vyzdvihuje mimoriadnu koncentráciu centra na podporu spolupráce v oblasti boja proti terorizmu a prevencie násilného extrémizmu vedúceho k terorizmu. Rezolúcia sa opiera i o Ašchabadskú deklaráciu z dialógu na vysokej úrovni o implementácii UNGCTS z júna 2017. Rezolúcia ďalej podčiarkuje nevyhnutnosť boja proti nelegálnej produkcii a nezákonnému obchodovaniu s drogami spolu s UNODC prostredníctvom svojho regionálneho úradu pre strednú Áziu v Taškente a CARICC v Almaty. Oceňuje taktiež spoluprácu UNRCCA s tímami OSN pre jednotlivé krajiny, ako aj Fondom pre peacebuliding v otázke prevencie konfliktov a peacebuildingu. Víta taktiež snahu štátov o nájdenie vzájomne prospešnej dohody o integrovanom využívaní vodných a energetických zdrojov v regióne (United Nations General Assembly, 2017, s. 1-2).

2.1 Konfliktný potenciál regiónu

Pre ďalšie skúmanie centra preventívnej diplomacie OSN v Strednej Ázii je potrebné preskúmať faktory, ktoré majú potenciál rozpútať konflikty. Región sa potýka s množstvom problémov, autor textu sa preto snaží vybrať tie najzávažnejšie, ktoré môžu znamenať hrozbu pre celý región. Claes (2010, s. 1-4) konštatuje, že štáty Strednej Ázie sú síce nestabilné, no veľmi zriedka považované za vhodný prípad snáh o prevenciu konfliktov. Regióny s vyššou strategickou dôležitosťou, ako Blízky východ, a konflikty, ktoré prekročili istú hranicu násilia sa dostávali vždy na prednejšie pozície.

Sektor vody a energetiky je veľmi dôležitý pre rozvojové potreby Strednej Ázie a dlhodobú stabilitu. Väčšina regiónu leží v povodí Aralského jazera a takmer 80 % zásob vody má pôvod v horskom Kirgizsku a Tadžikistane. Práve tieto štáty trpia nedostatkom elektrickej energie počas často dlhých zím, a taktiež nemajú dostatok uhl'ovodíkových zdrojov na jej výrobu. Kvôli snahe stať sa energeticky nezávislými sa pokúšajú o výstavbu vodných elektrární na hornom toku riek Amu Darya a Syr Darya. Na druhej strane, štáty na dolnom toku, Uzbekistan, Turkménsko a Kazachstan sú nútení sa spoliehať na vodu, ktorá je nevyhnutná pre ich bavlnový priemysel a poľnohospodárstvo, od svojich susedov v regióne. Obrovské obavy teda plynú z možného oslabenia toku pri výstavbe priehrad. Počas sovietskej éry v oblasti fungoval systém výmeny, ktorý umožňoval zdieľanie vodných a energetických zdrojov, ako elektriny a plynu. Štáty regiónu však neboli schopné nájsť iný, nový a funkčný

systém (Jenča, 2009, s. 35-37). Voda sa tak zo dňa na deň stala zo spoločného zdroja národným bohatstvom. Faktom taktiež je, že napríklad Uzbekistan netrpí nedostatkom vody, problémom je skôr jej neefektívne využívanie (Muckenhuber, 2013). Jej rozmiestnenie a toky sú vyobrazené na Obrázok 3.

Obrázok 3: Mapa vodstva v Strednej Ázii

Zdroj: World Bank (2017a).

Päť nových republík po rozpade ZSSR fungovalo na Altmatskej dohode o spoločnom hospodárení s vodnými zdrojmi v roku 1992, ktorá viedla k vytvoreniu Medzištátnej komisie pre koordináciu vôd pre Strednú Áziu (ICWC), neskôr podriadenej Medzinárodnému fondu na záchranu Aralského jazera (IFSA). Týmto dohodám však chýba časový rámec a exekučné mechanizmy. Deficitom riešení bola tiež absencia Afganistanu, ktorý dlhé roky nebol zrelý na medzinárodnú spoluprácu. Nádejou však je stále prebiehajúci Istanbulský proces a jeho prípadný pozitívny záver. Ani medzinárodné právo v tejto situácii neponúka jednoznačné a ľahké riešenie. Konvencia o vodných tokoch OSN (UNWA), ktorá po dlhých 17 rokoch vstúpila do platnosti v roku 2014 požíva len malej podpory s 36 ratifikáciami.

Navyše, z regiónu Strednej Ázie konvenciu ratifikoval len Uzbekistan (United Nations Treaty, 1997). Regionálne napätie v posledných rokoch stúpalo hlavne vďaka výstavbe kontroverznej priehrady Rogun v Tadžikistane, ktorá by bola po dokončení najvyššou hydroelektrickou priehradou na svete. Hlavnou opozíciou bol Uzbekistan, ktorý sa obával nie len nedostatku vody v lete, ale i záplavám v zime, keď by bol prietok otvorený kvôli zvýšenej potrebe produkcie elektriny pre Tadžikistan. Tento spor viedol k diplomatickým prestrelkám alebo blokovaniu vlakovej dopravy a dodávok plynu zo strany Uzbekistanu. Zatiaľ čo v krátkodobom horizonte je potrebná deeskalácia, v dlhodobom je nevyhnutná nová komplexná a spravodlivá dohoda o zdieľaní vodných zdrojov vrátane Afganistanu. Účasť verejnosti na formulovaní dohôd, ako aj nové, inkluzívnejšie formy riadenia by mohli viesť k dlhodobému urovneniu vzťahov. Nakoniec to však bude závisieť od politickej vôle a pripravenosti vedúcich predstaviteľov Strednej Ázie nájsť spoločné riešenie (Muckenhuber, 2013). Významnou je i kirgizská priehrada Toktogul, ktorá zabezpečuje potreby elektrickej energie Kirgizska až z 90 %. Avšak problémy sú rovnaké ako v predošlom prípade, a to rozdielne potreby štátov. Kirgizsko chce v zimnom období vypúšťať vodu z nádrže, aby generovala elektrinu, zatiaľ čo Uzbekistan a Kazachstan by boli radšej ak by ju vypúšťali v lete, keď ju potrebujú na zavlažovanie (Kraak, 2012).

Líši sa i samotné ponímanie vody, pričom Kirgizsko od roku 2001 na základe súboru zákonov klasifikuje vodu ako komoditu rovnú rope alebo plynu. To by znamenalo, že štáty na dolnom toku by mali zaplatiť za náklady na skladovanie a údržbu nádrží, ak nie aj za samotnú vodu. Uzbekistan na druhej strane oficiálne považuje vodu za voľne prístupný verejný statok, ako to diktuje marxisticko-leninistická ideológia (ibid).

V otázke životného prostredia sa hlavne jedná o roztápanie ľadovcov v Kirgizsku. I keď z jednej strany išlo po dlhé roky o významný zdroj vody pre Kirgizsko i čo sa výroby elektrickej energie týka, z tej druhej to aktuálne prináša veľké obavy. Medzi 70. rokmi a rokom 2000, keď sa vykonávali dôkladné merania, zmizlo v Kirgizsku až 20 % ľadovcov. Teraz sa topia rýchlosťou, ktorá je trikrát rýchlejšia ako v roku 1950. Podľa odhadov dôjde pri súčasnom tempe do polovice 21. storočia k obrovskému zníženiu objemu ľadovcov v krajine. Odvážnejšie odhady hovoria o zostatku len 10 % ľadovca do konca storočia. (Trilling, 2010). Oslabenie toku a nedostatok vody pri aktuálne neefektívnom využívaní môžu

v regióne razom vyvolať vážne spory. Táto situácia by nebola bezprecedentná, pretože už v roku 2003 sa "neutrálne" Turkménsko odpojilo z regionálnej energetickej siete. V roku 2009 sa stiahol i Uzbekistan a zapríčinil tak vážny nedostatok energie v Kirgizsku a Tadžikistane. Panuje presvedčenie, že v prípade Uzbekistanu išlo o zámer prezidenta Karimova - reakcia na Kirgizsko a Tadžikistan, ktoré sa v tej dobe začali priveľmi sústreďovať na veľké projekty vodných elektrární na horných tokoch rieky (BBC, 2009).

Neprirodzený vznik hraníc z rokov 1924 - 1936 zapríčinil vznik niekoľkých zón s výrazným zastúpením národnostných menšín. Vzniknuté štáty nereprezentovali národ, ktorého názov niesli. Boli to len mozaiky väčších a menších etníc, ktorých územia boli preťaté hranicami nadiktovanými byrokratmi (Roux, 2007, s. 337). V otázke národnostných menšín ide predovšetkým o Uzbekov v Kirgizsku, kde tvoria 12,9 % obyvateľstva, v Tadžikistane až 25 % a v Turkménsku 9 %. Významné sú ale aj tadžické menšiny v Uzbekistane dosahujúce až 5 % obyvateľstva. Po rozpade Sovietskeho zväzu zostala vo všetkých štátoch aj významná ruská diaspora, ktorá sa vyznačovala hlavne vyššou mierou vzdelanosti. V 90. rokoch došlo k významnému odlivu mozgov a na radu tak prišli opatrenia zo strany štátov. V Kirgizsku sa stala ruština priamo oficiálnym jazykom, v Tadžikistane, Kazachstane a Uzbekistane sa stala ruština „jazykom všeobecnej komunikácie“. Postupne sa však napriek tomu znižuje použitie ruštiny ako lingua franca v regióne. Toto však neimplikuje žiadne veľké obavy zo vzniku konfliktu (Horák, 2005, s. 36-37). Čo sa však samotných hraníc týka, ich demarkácia stále nie je úplne dokončená. Jediným štátom, ktorý ju už zvládol je Turkménsko. Hlavnými účastníkmi pohraničných incidentov sú väčšinou Uzbekistan, Kirgizsko a Tadžikistan, ktorých občania majú predovšetkým problémy s neustálymi demontážami hraníc. Celkovo je kvôli súčasnému vytýčeniu hraníc v Strednej Ázii osem enkláv s celkovou populáciou 100 000 ľudí (Tashtemkhanova, 2015, s. 520 - 521). Tieto enklávy, ako ukazuje Tabuľka 2, existujú medzi tromi štátmi, pričom najväčšie sa nachádzajú na území Kirgizska.

Tabuľka 2: Enklávy Strednej Ázie a ich populácia

Enkláva	Štát	Lokácia	Populácia	Etnické zloženie
Barak	Kirgizsko	Uzbekistan	600	100 % Kirgizov
Chonkara	Uzbekistan	Kirgizsko	0	Používané ako pastvina
Dzhangail	Uzbekistan	Kirgizsko	0	Používané ako pastvina
Sarvak	Tadžikistan	Uzbekistan	400 – 2500	99 % Uzbekov 1 % Tadžikov
Shakhimardan	Uzbekistan	Kirgizsko	5000	91 % Uzbekov 9 % Tadžikov
Sokh	Uzbekistan	Kirgizsko	25000 – 70 000	99% Tadžikov 1% Kirgizov
Vorukh	Tadžikistan	Kirgizsko	10 000 – 30 000	95% Tadžikov 5% Kirgizov
Kayragach	Tadžikistan	Kirgizsko	150	100 % Tadžikov

Zdroj: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2013, s. 2).

Tento odkaz sovietskej éry má za následok početné enklávy a početné skupiny menšín v štátoch Strednej Ázie. Vznikajúce spory teda môžeme označiť za etnicko-teritoriálne. Sami o sebe by však enklávy až taký konfliktný potenciál nemali. Ako však minulosť ukazuje, v spojitosti s inými problémami, predovšetkým s dodávkami vody, energie, plynu a migrácie pracovnej sily znásobujú napätie. So získaním nezávislosti sa ochrana hraníc stala i záujmom v otázke ochrany vnútorných trhov (Tashtemkhanova, 2015, s. 524). Azda najvážnejšie problémy tohto typu sú vo Ferganskom údolí, kde sa stretávajú hranice už spomínaných štátov Uzbekistanu, Kirgizska a Tadžikistanu. V minulosti sa tu už odohrali strety Turkov, Uzbekov, Kirgizov a Tadžikov. Zväčša išlo o spory o pôdu alebo vodu na uzbeckej alebo tadžickej strane údolia.

Napriek liberálnejšiemu ponímaniu Kirgizska, ktoré je v kontraste s represívnejším Tadžikistanom a Uzbekistanom, je kirgizská vláda často využívaná Čínou k potlačeniu Ujgurov, čo otvára ďalšiu etnickú otázku. Šírenie džihádistických hnutí sa taktiež javí ako problém, ale hnutia ako Hizb-ut Tahrir sú zdrojom sporadických násilností a nedisponujú takou silou, aby mohli ovplyvniť politickú stabilitu regiónu. Napríklad uzbecká vláda rázne zakročila voči moslimským organizáciám, vyhlásením reštriktívnych náboženských zákonov. Podľa Clasea (2010, s. 3) je nejasné, či je represívny protiteroristický prístup výsledkom alebo príčinou zvýšenej aktivity islamských militantov a etnickej identifikácie. Avšak v prípade Uzbekistanu sa predpokladá, že zneužíva vnímanú hrozbu radikálneho islamu na legitimizovanie diktátorských praktík. Aj napriek tomu, že sa posledné roky vracia obraz

Strednej Ázie ako liahne radikálneho islamizmu, ako ho vykreslil i Hetmanek (1993), hrá v súčasnosti tento faktor v regióne menšiu rolu, a to kvôli nižšej miere reálne praktizujúcich veriacich. Obavy nastali najmä pri snahách Iránu o vývoz islamskej revolúcie, ten však v regióne sledoval predovšetkým ekonomické záujmy. V regióne mal na kultúru a náboženstvo väčší vplyv Pakistan a Saudská Arábia, a to pri výuke arabčiny a islamských vied či financovaní výstavby a rekonštrukcie mešít. V regióne sa praktizuje hanafský smer islámu a súfismus, ktoré nedovoľujú vnikanie ortodoxných smerov, akým je saudskoarabský wahábizmus (Horák, 2005, s. 33). Nemožno ale tvrdiť, že by radikalizmus región obchádzal. Podľa informácií RFE/RL bojuje okolo 1000 ľudí zo Strednej Ázie v radoch džihádistických skupín (RFE/RL, 2014). Najväčšie percento reálne veriacich a praktizujúcich je podľa Horáka (2005) v Tadžikistane a Uzbekistane, ktoré sú tradičnými centrami islamu, na rozdiel od kočovných Kazachov, Kirgizov alebo Turkménov, kde má menšiu, i keď dlhú tradíciu. Taktiež ale nemôžeme zabúdať, že v 90. rokoch sa objavili skupiny, ktoré sa hlásili k extrémnemu islamu, prípadne ho využívali ako masku pre kriminálnu činnosť. Jednou z nich bola Islamská strana Uzbekistanu, ktorá pozostávala z nájomných vojakov, ktorí operovali aj v Tadžikistane, severnom Afganistane a Pakistane (Horák, 2005, s. 33-34). Ich činy sa stali príťažlivé pre mladých ľudí, predovšetkým pre tých v zlej sociálnej situácii vo Ferganskej kotline. Podľa dostupných informácií ministerstiev vnútra a bezpečnostných zložiek štátov regiónu odišlo do radov ISIS 500 Tadžikov, 400 Kazachov, 1300 Tadžikov, 1500 Uzbekov. V prípade uzavretosti Turkménska ide o odhad zhruba 400 obyvateľov. Pri pohľade na Tabuľka 3 je zreteľné, že islam má v regióne dominantné postavenie, a tak tieto čísla vo svetovom porovnaní nie sú obzvlášť veľké. Z dôvodu ťažkých porážok ISIS sa už desiatky až stovky z nich vrátili. S ohľadom na tento scenár sa predpokladá, že majú lídri ISIS záujem o vytvorenie spiacich buniek na celom svete, aby mohli organizovať teroristické útoky a obnoviť džihád aj po porážke v Sýrii. Z tohto dôvodu čelí Stredná Ázia obrovskej výzve islamského radikalizmu a terorizmu. Avšak pri pretrvávajúcom nezlepšovaní celkových socio-ekonomických podmienok je ťažko očakávať väčšiu odolnosť obyvateľstva (Botobekov, 2016).

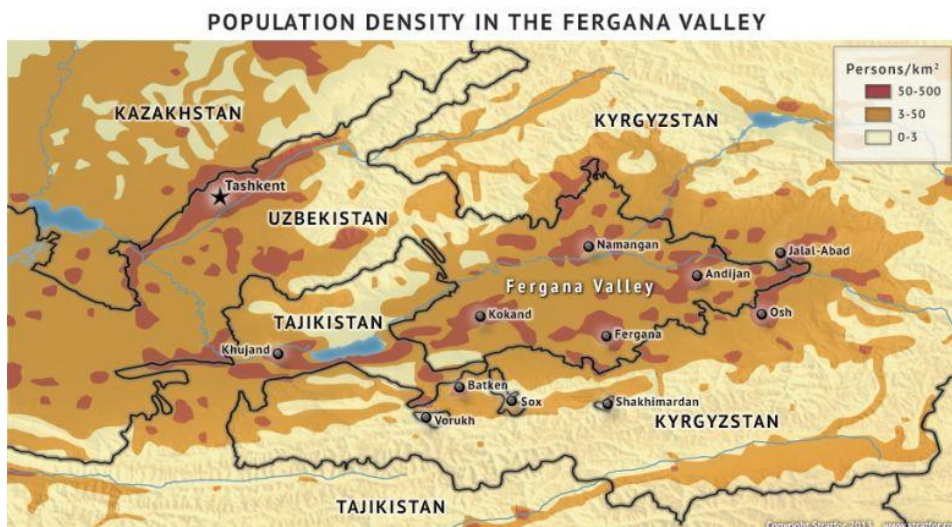
Tabuľka 3: Moslimská populácia v Strednej Ázii v roku 2009

Štát	Odhadovaná populácia moslimov v roku 2009	Percentuálny podiel moslimského obyvateľstva	Zdroj údajov a rok
Afganistan	28 072 000	99,7 %	WRD 2005
Kazachstan	8 822 000	56,4 %	DHS 1999
Kirgizsko	4 734 000	86,3 %	DHS 1997
Tadžikistan	5 848 000	84,1 %	WRD 2005
Turkmenistan	4 757 000	93,1 %	DHS 2000
Uzbekistan	26 469 000	96,3 %	DHS 2000

Zdroj: The Pew Forum (2009, s. 28-29).

Ďalším z faktorov spojených so spoločnosťou je populačná explózia. V rokoch 1980-1989 vzrástol počet obyvateľov v štátoch Strednej Ázie od 2,5 až po 3,68 %. Tento rast bol oslabený zvýšenou emigráciou v 90. rokoch. Tá však na konci 20. storočia skončila, a tento faktor opäť nabral na dôležitosti. Explózia je často až alarmujúca a prináša problémy aj v sociálnej oblasti. Jej dôsledkom môže byť náchylnosť obyvateľstva k extrémnym myšlienkam, ktoré sú spomínané vyššie. Potenciál pre takéto vyústenie je najviac viditeľný opäť vo Ferganskej kotline (Horák, 2005, s. 37 - 38). Práve tento malý priestor, kde sa stretávajú hranice Kirgizska, Uzbekistanu a Tadžikistanu je oblasťou s intenzívnym poľnohospodárstvom a najhustejšou zaľudnenosťou v Strednej Ázii, ktorá dosahuje až 500 – 600 ľudí na kilometer štvorcový, pričom priemerom regiónu je hodnota 40,8, čo dokladá i Obrázok 4. Niektoré zdroje uvádzajú v určitých zónach až 1600 ľudí na míľu štvorcovú (Stratfor, 2013).

Obrázok 4: Hustota obyvateľstva vo Ferganskej kotline

Zdroj: Stratfor (2013).

Ferganská kotlina je nábožensky silne konzervatívny región s významnými národnostnými menšinami (Horák, 2005, s. 39). Práve tu vznikli prvé konflikty na prelome 80. a 90. rokov. V roku 1989 tu vypukli ozbrojené strety medzi Uzbekmi a meschetskými Turkami, ktorí sem boli násilne deportovaní v roku 1944 z juhu Gruzínska. Nasledoval exodus asi 100 tisíc meschetských Turkov z Ferganskej kotliny. O rok na to prišli aj nepokoje v mestách Oš a Ťzgen medzi Uzbekmi a Kirgizmi, ktoré si vypýtali až 171 obetí. Išlo o jednu z mála vyšetrených konfliktov, ktoré sa v ZSSR v tom období objavili. Ich príčinou bola radikalizácia etnickej menšiny v Kirgizsku alebo etnickej väčšiny v Uzbekistane, ktorá súvisí s vlnou nacionalizmu v dobe ekonomickej krízy perestrojky. Objavujú sa však aj hlasy, že táto radikalizácia bola podporená zvonku silami KGB. Po relatívnom zaručení ľudských práv Uzbekov v samostatnom Kirgizsku sa situácia umiernila. Napriek silnému nacionalizmu v štátnych ideológiách oboch zainteresovaných štátov k ďalším stretom neprišlo (Horák, 2005, s. 40).

Celková bezpečnostná situácia v Strednej Ázii je považovaná za stabilnú, no krehkú. Vlády prejavili záujem a odhodlanie predchádzať kriminálnym cezhraničným aktivitám. Hraničné kontroly boli posilnené a smrteľné incidenty sa objavili len na hranici s Afganistanom (Jenča, 2009, s. 38). V tejto spojitosti bolo založené aj CARICC, ktoré právne začalo fungovať 22. marca 2009 po ratifikácii parlamentami všetkých 5 štátov. Ide o regionálnu medzištátnu agentúru fungujúcu pod patronátom UNODC a pomáha koordinovať spoločné operácie v boji proti nelegálnemu pašovaniu drog a tiež pri výmene informácií o cezhraničnej kriminalite. UNRCCA poskytuje politickú podporu CARICC a zefektívňuje medzinárodnú pomoc pri podpore v týchto otázkach. Cezhraničná hrozba vo forme terorizmu zostáva v centre pozornosti a zatýkanie podozrivých osôb políciou v Kirgizsku, Tadžikistane a Uzbekistane sa deje na mesačnej báze. V tejto oblasti sú zavedené aj opatrenia proti radikalizácii, hlavne v školách. Ústredným cieľom zostáva implementácia UNGCTS. Prelomovým bol i vstup zmluvy o zóne bez jadrových zbraní v platnosť, ktorý sa stal 21. marca 2009. Zmluvu podpísalo všetkých 5 štátov, a súhlasili tak s právne záväzným nástrojom (Jenča, 2009, s. 38-39). Región je v podstate ústredným tranzitným bodom v obchode s ópium, zbraňami i bielym mäsom, do Ruska, Iránu alebo ďalej za západ. Táto situácia vplýva i na možnosti obyvateľov, ktorí často nemajú možnosť sa živiť mimo tieňovej ekonomiky (Claes, 2010, s. 3). Claes (ibid) spomína, že problémy ako energetická bezpečnosť, degradácia životného prostredia a nelegálny

obchod sú nadnárodného rozmeru, a preto potrebujú integrované riešenia. Avšak hornatý povrch regiónu, nedostatočná infraštruktúra, svojská interpretácia národnej suverenity a predovšetkým vnútroštátne napätie narúšajú väčšinu iniciatív regionálnej spolupráce.

Afganistan ohrozuje predovšetkým južnú časť regiónu, kde priamo susedí s viacerými štátmi. Okrem utečencov ide o prílív narkotík, do ktorého sú zapojení aj velitelia tadžických opozičných jednotiek. V rokoch 1996 - 2000 dosiahol Afganistan až 75% podiel na svetovej produkcii ópia, z ktorého až 80 % sa vyvážalo cez stredoázijské štáty. Práve priepustnosť hraníc v oblasti autonómnej provincie Horský Badachšán a hraničnú rieku Pjandž umožnila prepravu drog (Horák, 2005, s. 31 - 32). Situácia v Afganistane je jedným zo základných faktorov ohrozujúcich stabilitu v stredoázijských štátoch i napriek tomu, že tu nedošlo k žiadnym zásadným zhoršeniam bezpečnostnej situácie v spojitosti s vojnou v Afganistane. Hrozba destabilizácie je v regióne braná štátmi Strednej Ázie veľmi vážne. Za účelom zabezpečenia dôkladnej analýzy a pochopenia situácie v Afganistane udržiava UNRCCA v súlade s mandátom blízky kontakt s UNAMA. Pomerne prekvapivý je fakt, že UNRCCA sa zúčastňovala i regionálnych a medzinárodných fór venovaných situácii v Afganistane, ako napríklad v Moskve, Islamabad, Ríme alebo Taškente, za účelom pokročilej bezpečnostnej spolupráce v regióne. V tejto oblasti sa UNRCCA snaží o dôraz na pozitívny príspevok štátov Strednej Ázie na stabilizáciu a rekonštrukciu vojnou zničeného Afganistanu cez joint ventures, rozvojové projekty a podporu budovania kapacít (Jenča, 2009, s. 39 - 40).

Posledným faktorom sú vnútorné sily v podobe koreňov a typológie súčasných autoritárskych režimov. Tieto sa formovali v období sovietskeho zväzu, a teda často preberali mocenské stereotypy z predchádzajúcich štátnych útvarov. Elity boli väčšinou tvorené niekoľkými mocenskými skupinami, založené na regionálnom, rodovom alebo kmeňovom základe. Významnou zmenou v mocenskom usporiadaní bola perestrojka Michaila Gorbačova, ktorá priniesla v sovietskych republikách zmenu kádrov za účelom oslabenia klanových štruktúr. Paradoxne táto snaha viedla k zosilneniu mocenských bojov a k rastu autoritárskych tendencií vo vedení týchto krajín. Výnimkou bol azda len Tadžikistan, ktorého prípad bol pre vládnuce elity odstrašujúcim príkladom. Rozpadom ZSSR zmizol regulátor boja o moc a vedenia sa chopili miestne štruktúry (Horák, 2005, s. 38).

Podľa Horáka (2005, s. 39) si je potrebné uvedomiť, že rétoriky miestnych štruktúr, ako napríklad demokratická alebo islamská, sú len nálepkami inak klanového alebo rodového boja. Práve boj súčasných, starých mocenských štruktúr s opozíciou je tou najväčšou hrozbou vzniku násilia.

Niektoré z krajín regiónu sa nachádzajú v procese politickej transformácie, ktorá nie je perfektným načasovaním na rozpútanie prípadných medzištátnych konfliktov, avšak na druhú stranu môže priniesť vnútroštátne nepokoje a ich prelievanie cez početné menšiny. Uzbekistan nedávno v roku 2016 vymenoval nového prezidenta po smrti Islama Karimova, ktorý v krajine vládol od roku 1991. Karimov však o svoj post musel neraz bojovať a násilne potláčať protesty, ako napríklad v roku 2005 v Andižane. Možno teda očakávať, že i nového prezidenta bude čakať náročná práca, aby získal kontrolu akú mal jeho predchodca. Kazachstan sa takisto nachádza blízko k odovzdaniu moci, keďže 76-ročný prezident Nursultan Nazarbajev je už posledným vodcom zo sovietskej éry v regióne. Tadžický prezident Emomali Rahmon, ktorý je pri moci od roku 1994, uskutočnil referendum v máji 2016, aby znížil vekovú hranicu kandidátov na prezidenta z 35 na 30 rokov. Tento krok bol jasne vnímaný ako príprava na odovzdanie moci jeho synovi Rustamovi (Boboev, 2017). Keďže veľké množstvo konfliktov zahŕňa Uzbekistan a Tadžikistan, či už bilaterálne, alebo v spojení s tretím štátom, by vyvolanie konfliktu znamenalo ťažkosti pri udržiavaní moci.

Podľa Claesa (2010, s. 2) je jedným z dôvodov i slabá správa vecí verejných. Dokonca ju označuje za najväčšiu hrozbu stability, okrem už vyššie zmienenej vysokej úrovne autoritárstva, klanovej dominancie v politike a vážnych zlyhávaní pri zabezpečovaní základných služieb. Parlamentné voľby 28. februára v Tadžikistane označil za demokraciu „Potemkinovho štýlu“. Podporený bol tento stav i vtedajším prezidentom Bakiyevom, ktorý zastal názor, že *„systém postavený na voľbách a ľudských právach jednotlivcov nemusí byť pre túto krajinu vhodný“*. Tvrdí, že ani výmena Akayeva za Bakiyeva počas Tulipánovej revolúcie nesplnila sľuby, ktoré obyvatelia očakávali. Absencia snahy o systematické reformy, vzbury, korupcia a ekonomické ťažkosti pretrvávajú. Claes (ibid) taktiež spomína úplnú absenciu ústrednej vlády v niektorých častiach Tadžikistanu a Kirgizska, kde sú neformálne siete a hierarchické usporiadane jedinou existujúcou formou vlády.

Naproti tomu stojí Kazachstan, kde všadeprítomný režim bývalého prezidenta Karimova drží disidentské hnutia nakrátko. I keď v krátkodobom horizonte sa môže zdať, že sú tieto režimy stabilnejšie, ich cesta za rozvojom, sociálnou súdržnosťou, demokraciou a otvorenosťou je často násilná. Kirgizský režim vykazuje najmenej autoritárskych znakov, keďže zaviedol pomerne liberálnu ekonomiku a sociálne politiky. Navyše pred krvavými nepokojmi v Biškeku zaviedol taktiež represívne opatrenia zamerané na médiá a vládnych kritikov. Uzbekistan a Tadžikistan majú väčšie kapacity fungovať ako zodpovedné štáty, i keď taktiež volia často cestu represie miesto riešenia problémov. Z toho vyplývajú taktiež závažné sociálne a ekonomické problémy, pričom chudobnejšie štáty regiónu dosahujú HDP na obyvateľa v rozpätí 790 – 2100 dolárov, bohatšie ako Kazachstan a Turkménsko sa pohybujú medzi 6000 – 7000 (World Bank, 2017b). Východná časť regiónu navyše patrí medzi najnerozvinutejšie časti sveta a jej dedinské oblasti boli taktiež zaradené v diele „Miliarda najchudobnejších“ od profesora ekonómie na Oxforde, Paula Colliera (2007, s. 7). Ak sa na ekonomickú situáciu pozrieme zo stránky možnosti podnikania Doing Business, ktorá zhrnuje viacero faktorov mikro i makro ekonomického stavu štátu, Kazachstan sa umiestňuje na 36., Uzbekistan 74., Kirgizsko 77., Tadžikistan 123. a Turkménsko v rebríčku ani nefiguruje (The World Bank Doing Business, 2017c). Ekonomiku ohrozujú i klesajúce ceny energií, ktoré posledné roky brzdia ekonomický rast regiónu. (Boboev, 2017)

Na záver súhrnu konfliktných faktorov je nutné zmieniť i vplyv okolitých mocností, a to Ruskej federácie a Číny. Už v 90. rokoch prejavila ČĽR prvé náznaky záujmu o energetiku a palivá Strednej Ázie. V druhej polovici poslednej dekády 20. storočia sa sústredili aktivity Číny a čínskych spoločností do kazašského ropného a plynového sektoru. 21. storočie však už prinieslo regionálnu i sektorovú diverzifikáciu. V súčasnosti má ČĽR veľký záujem o ropu a plyn Kazachstanu a Turkménska, no v prípade prvého zmieneného ide i o sektor jadrovej energetiky. Predtým, než by sa štáty dostali do plného konfliktu o zdroje, museli by čeliť omnoho väčšej geopolitickej dynamike a sile v podobe Ruska a Číny, dvoch najaktívnejších národných aktérov v regióne. Obe tieto mocnosti majú svoje (do istej miery aj spoločné) záujmy na zachovaní stability v regióne. Rusko si vypracovalo nepopierateľný vplyv na región, ktorý mu v ére Sovietskeho zväzu patril. V čase napätých vzťahov so Západom môžeme ťažko predpokladať, že by Rusko vo svojej sfére vplyvu umožnilo prebiehať otvorený konflikt. Na globálnej úrovni by to znamenalo neschopnosť tejto mocnosti a značný pokles

v dôveryhodnosť ich sily. Na druhej strane, Čína má v regióne taktiež veľké ekonomické záujmy, ktoré by mohla prípadná kríza značne ohroziť. So znovu obnovením projektu Novej hodvábnej cesty získala stabilita v Strednej Ázii pre Čínu úplne nový význam. V skutočnosti jedným z hlavných zdrojov príjmov pre krajiny Strednej Ázie sú buď masívne vývozy energetických surovín do Číny alebo obchod a investície. Z týchto dôvodov by bol akýkoľvek náznak nestability regiónu potencionálne ohrozujúci záujmy Číny priamym dôvodom na nespokojnosť Pekingu. S Čínou a Ruskom navyše zdieľajú spoločnú strategickú platformu SCO (Boboev, 2017). Rusko navyše v regióne disponuje i 3 vojenskými základňami, a to v Kazachstane, Kirgizsku a Tadžikistane. Spojené štáty svoju poslednú základňu uzavreli v roku 2014 po stiahnutí z Afganistanu (Reuters, 2014). Claes (2010, s. 2 - 3) však konfliktný potenciál snahy Ruska obnoviť vplyv ZSSR dáva do popredia. Zakladá to na minulých skúsenostiach, že známa revolúcia v Kirgizsku bol zásah Bezpečnostnej služby Ruskej federácie, pretože bolo počas nepokojov zaznamenaných okolo 150 ruských výsadkárov (Goodrich, 2010).

2.2 Akčné programy UNRCCA

Regionálne centrum OSN v Strednej Ázii pripravuje trojročné akčné programy v spolupráci s vládami, regionálnymi aj medzinárodnými inštitúciami v regióne. Akčné programy sa odvolávajú na rezolúcie o zriadení UNRCCA S/2007/279 a S/2007/280 a prinášajú určitý počet priorít, ktoré centrum v tom období identifikovalo (United Nations Security Council, 2007b; United Nations Security Council, 2007c).

Akčný program 2009-2011

(1) Cezhraničné hrozby z nelegálnych aktivít: terorizmus, organizovaný zločin a obchodovanie s drogami

Región sa dostal medzi centrum produkcie (Afganistan) a centrum spotreby (Európa, Rusko i Čína), čo sa obchodu s drogami týka. Práve financie z týchto činností zabezpečujú financovanie organizovaného zločinu, pranie peňazí, extrémizmus a terorizmus. Čoraz viac je obchod s drogami spojený aj s korupciou a spotrebou priamo v regióne. Kľúčovou výzvou je teda hraničný režim, ktorý však pre ich vnútrozemský charakter nemôže zostať z ekonomických dôvodov uzavretý (UNRCCA, 2009a, s.1)

(2) Degradácia životného prostredia a riadenie spoločných zdrojov, ako voda a energia

Neistoty v oblasti životného prostredia sú spôsobené hlavne zlým hospodárením s vodnými zdrojmi, hospodárením s odpadom, vrátane toxického a biologického odpadu, rádioaktivitou a znečistením uránom. K zlému stavu v tejto oblasti taktiež prispieva neefektívny systém poľnohospodárstva vedúci k monokultúre, dezertifikácii a prílišnému používaniu pesticídov. Azda najzávažnejším prípadom je Aralské jazero, pre ktoré majú tieto neuvážené kroky fatálne následky (UNRCCA 2009a, s. 2).

Práve zlé a nekoordinované hospodárenie s vodou má v regióne veľký konfliktný potenciál. Navyše obnova Afganistanu potrebuje zákonite viac vody, napríklad pri obnove poľnohospodárstva, čo ešte viac zasiahne ďalšie krajiny v povodí, ako napríklad Uzbekistan a Turkménsko. Rovná distribúcia energie a vodných zdrojov v regióne bola komplikovaná decentralizáciou po rozpade systému Sovietskeho zväzu. Napriek veľkému množstvu bilaterálnych aj multilaterálnych dohôd zostáva tento systém fragmentovaný a zaostáva

aj dodržovanie zmlúv. Existuje tu teda veľká potreba silného regionálneho režimu prieskumu a riadenia vodných a energetických zdrojov, ktorý by okrem štátov strednej Ázie zahŕňal aj Afganistan. (ibid, s. 2)

(3) Dôsledky neistej situácie v Afganistane

Situácia v Afganistane má priamy dopad na tú v Strednej Ázii. Využívanie spoločných zdrojov ako voda a energie vyžaduje spoluprácu, ak sa má predchádzať konfliktom. Stabilizácia a rekonštrukcia Afganistanu by mohla predstavovať príležitosť pre Strednú Áziu pre zvýšenú spoluprácu v otázke elektriny, plynu, ciest, potrubí aj vodných elektrární, technológií, poľnohospodárstva a technickej podpory. Program odporúča zdieľanie skúseností s Afganistanom v otázkach hraničnej kontroly, predchádzania pašovania drog, atď., nadobudnutých z peacemakingu v regióne (UNRCCA 2009a, s. 2-3).

Akčný program 2012-2014

(1) Dôsledky cezhraničných hrozieb, ktorým región čelí

Opäť je pozornosť uprená na hrozby ako terorizmus, extrémizmus, organizovaný zločin, a obchod s drogami. Na základe zvýšeného počtu teroristických útokov v minulom programovom **období bola zvýšená kontrola hraníc** u všetkých štátov regiónu a podniknuté i kroky k zmareniu pokusov o destabilizáciu, vrátane propagácie extrémizmu. V otázke nelegálneho obchodu s drogami sa hovorí už o schopnosti týchto skupín ovplyvniť ekonomický a politický život štátov, o podpore korupcie, podkopávania vymožitelnosti práva a právneho štátu. Každoročné znižovanie počtu vojakov z Afganistanu predstavovalo v tom čase výzvu pre mier a bezpečnosť, no zároveň šlo aj o príležitosť preskúmať potenciál Strednej Ázie v otázke prispievania k medzinárodným snahám o stabilizáciu Afganistanu (UNRCCA, 2012a, s. 1).

(2) Dôsledky národného rozvoja na regionálnu stabilitu

Predovšetkým vypuknutie násilností na jar 2010 v Kirgizsku predstavovalo vážnu hrozbu integrity štátu. Rovnako bola problematická aj bezpečnosť Ferganskej kotliny. Kríza v tejto oblasti ukázala, ako dôležité je mať efektívny monitorovací systém za účelom rýchlej identifikácie varovných znakov s následnými krokmi preventívnej diplomacie

už v počiatočnom štádiu. Ďalším bodom je významnosť spoločného porozumenia faktorov, ktoré zapríčiňujú náchylnosť k nestabilite. Dôraz sa musí klásť na zaostalosť vo vývoji, sociálne vylúčenie, marginalizáciu, nedostatok rešpektu pre ľudské práva a základné slobody, etnické napätia, organizovaný zločin, korupciu a politickú transformáciu. To však vyžaduje hlbšiu analýzu aj za hranicami systému OSN v Strednej Ázii. Hovorí sa o komplexnom prístupe „jednej OSN“ zahrňujúcej rozvojové banky a finančné inštitúcie, čo by posilnilo aktivity prevencie konfliktov a dalo ďalší význam práci agentúram OSN, ako aj regionálnym organizáciám. Riešenie problému pri zdroji by umožnilo eliminovať faktory, ktoré môžu viesť ku konfliktu a zmenšiť tým možné efekty prelievania do susedských štátov. Ak by sa kríza objavila, relevantné strany by sa mali mobilizovať a zabrániť šíreniu, vyriešiť jeho dôsledky a identifikovať opatrenia potrebné na znovuobnovenie mierových podmienok (UNRCCA, 2012a, s. 2)

(3) Hospodárenie so spoločnými zdrojmi a degradácia životného prostredia

Stále pretrváva problém s využívaním cezhraničných vodných zdrojov. Voda sa stáva zdrojom napätia z dôvodu rozdielnych prístupov a v niektorých prípadoch i opačných pohľadov na vodnú energiu a zavlažovanie. Región sa spoliehal na krátkodobé ad-hoc dohody, ktorým sa nepodarilo zabrániť rastu napätia. Vážnou výzvou teda zostáva vývoj vzájomne prijateľného mechanizmu na komplexné využívanie vody v Strednej Ázii. Regionálne štruktúry, ako napríklad Medzinárodný fond pre záchranu Aralského jazera, hrajú dôležitú úlohu pri budovaní dôvery medzi krajinami regiónu. V roku 2010 došlo k podpisu memoranda o porozumení v otázke riešenia socio-ekonomických dôsledkov ekologickej katastrofy v Aralskom jazere. Posilňovanie tejto regionálnej štruktúry by mohlo významne podporiť bilaterálne a multilaterálne riešenia hospodárenia s vodou. Štáty čelia aj rade environmentálnych problémov vrátane dezertifikácie, zdegradovaných smetísk, priemyselného znečistenia a rádioaktívneho materiálu. Je potreba zmierniť následky ťažobného priemyslu a monokultúrneho poľnohospodárstva, ktoré bolo pre obyvateľov a životné prostredie zničujúce. Objavuje sa potreba zaviesť udržateľné praktiky, ktoré stále absentujú. Tragédia Aralského jazera je dôkazom potreby trvalého vodného hospodárstva. Objavujú sa i nové hrozby vo forme topiacich sa ľadovcov a vysychanie dlhodobých vodných zásob (UNRCCA, 2012a, s. 2-3).

Akčný program 2015-2017

(1) Nadnárodné hrozby a výzvy

Vývoj situácie v Afganistane, predovšetkým v kontexte transformácie a procesu uzmierovania môže mať významný vplyv na stabilitu regiónu. Spolitizovaný náboženský extrémizmus, radikalizácia a domáce etnické a socio-politické spory zvyšujú riziko teroristických útokov a konfliktu v regióne. Situácia je zhoršovaná komplexnými a spornými hranicami, ktoré často nezodpovedajú potrebám komunit a malým enklávam/exklávam. Spomínaná je aj náchylnosť k prírodným katastrofám, vrátane povodní, zosuvov pôdy, such a zemetrasení. Tieto výzvy možno riešiť efektívne len regionálnou spoluprácou (UNRCCA, 2015a, s. 1-2).

(2) Správa spoločných prírodných zdrojov

Stále nevyriešené spory o vodu a energie môžu spôsobovať napätie medzi štátmi na hornom toku, ktoré sú závislé na vodnej energii, a štátmi na dolnom toku, ktoré sú práve závislé na spoľahlivom vodnom toku pre ich poľnohospodárstvo. Prístupnosť značných zásob zdrojov na regionálnej úrovni podporuje vyhladku spolupráce. Žiaľ, ich distribúcia je v rámci štátov i medzi nimi nerovnomerná. Niektoré štáty pociťujú potravinovú neistotu, zatiaľ čo iné potravinovú pomoc poskytujú. Rovnako je to aj s vodou a uhl'ovodíkmi. Hospodárenie so zdrojmi teda môže mať dopady na vládnutie, riziko vzniku násilia a priamych konfrontácií. Nedostatok jedla a vody môže naopak viesť k spoločenským nepokojom a humanitárnym krízam (UNRCCA, 2015a, s. 3).

(3) Domáce faktory ovplyvňujúce stabilitu regiónu

Výzvy vládnutia, sociálne nerovnosti, demografické výzvy, nedostatok transparentnosti, obmedzená možnosť účasti na demokracii a právnom štáte môžu viesť k nepokojom. UNRCCA sa preto bude snažiť tieto faktory zlepšiť a bude sa snažiť vybudovať pružnejší región (UNRCCA, 2015a, s. 4).

(4) Budovanie národných a regionálnych kapacít prevencie konfliktov

Medzi štátmi regiónu existuje značný priestor na zvýšenie povedomia o medzinárodných pravidlách a modeloch mierového riešenia konfliktov. Je nutné, aby profesionáli, predovšetkým mladá generácia, boli oboznámení so súčasnými metódami a nástrojmi preventívnej diplomacie. Budovanie kapacít medzi touto mladšou generáciou je cenná investícia do budúcnosti preventívnej diplomacie v regióne (UNRCCA, 2015a, s. 5).

Tabuľka 4: Priority Akčných programov UNRCCA

Dokument	Priorita č. 1	Priorita č. 2	Priorita č. 3	Priorita č. 4
Akčný program 2009 - 2011	Cezhraničné hrozby z nelegálnych aktivít (terorizmus, organizovaný zločin a pašovanie drog)	Degradácia životného prostredia a manažment spoločných zdrojov (voda a energie)	Dopady zložitej situácie v Afganistane	x
Akčný program 2012 - 2014	Dopad cezhraničných hrozieb	Dôsledky vývoja vnútroštátnych pomerov na regionálnu stabilitu	Správa spoločných prírodných zdrojov a degradácia životného prostredia	x
Akčný program 2015 - 2017	Nadnárodné hrozby a výzvy	Správa spoločných prírodných zdrojov	Domáce faktory ovplyvňujúce stabilitu regiónu	Budovanie národných a regionálnych kapacít prevencie konfliktov

Zdroj: Autor na základe URCCA (2009a), UNRCCA (2012a), UNRCCA (2015a).

2.3 Aktivity UNRCCA

UNRCCA má v súčasnosti vybudovanú štruktúru aktivít s 8 oblasťami v ktorých pôsobí. Menovite ich možno nájsť v Tabuľka 5. V tejto podkapitole sa autor venuje siedmim, s výnimkou informovania verejnosti, keďže tento bod zahŕňa len komunikáciu prostredníctvom webu a sociálnych sietí. Z tohto dôvodu nie je pre zameranie práce relevantný. Prístup UNRCCA je založený na nasledujúcich 4 princípoch zaistujúcich vykonávanie spoločných aktivít:

Tabuľka 5: Schéma aktivít UNRCCA

Boj proti terorizmu	Správa spoločných prírodných zdrojov a degradácia životného prostredia	Stretnutia na vysokej úrovni
Série strategických dialógov	Stredná Ázia a Afganistan	Tréningy
Peacebuilding		Informovanie verejnosti

Zdroj: UNRCCA (2017a)

2.3.1 Boj proti terorizmu

Samotná implementácia aktivít UNRCCA v oblasti boja proti terorizmu pozostávala z 2 fáz. Prvá fáza a jej hlavný dokument, JPoA, bol výsledkom konzultatívneho procesu, ktorý trval rok a bol zložený z troch stretnutí odborníkov. Tie slúžili na posudzovanie pilierov stratégie proti terorizmu, hľadali príležitosti, medzery a potreby, aby mohli poskytnúť odporúčenia na finalizáciu JPoA. Konzultácií sa zúčastňovali zástupcovia nie len regiónu Strednej Ázie, regionálnych a medzinárodných organizácií, ale aj susedské štáty a iní medzinárodní partneri. Stretnutiam v Bratislave, Dušanbe a Almaty predchádzalo verejné a oficiálne spustenie iniciatívy 7. septembra 2010 v New Yorku (UNRCCA, 2010a, str. 3). Stretnutia zorganizovaného UNRCCA, CTITF a EU sa zúčastnili desiatky organizácií a zástupcovia hostujúceho Slovenska (UNRCCA, 2010b, s. 1-4). Venovalo sa pilierom I a IV, ktoré adresujú podmienky prispievajúce k šíreniu terorizmu a podporu rešpektovania ľudských práv pre všetkých a právny štát ako základ boja proti terorizmu, respektíve (UNRCCA, 2010c, s. 1).

Druhé stretnutie v Dušanbe v marci 2011 sa zameralo na pilier II, teda prevenciu a boj proti terorizmu. Diskutovali sa právne nástroje na boj s terorizmom i posilnenie policajných zložiek, predovšetkým na pohraniční, za účelom predchádzania pašovania narkotík, zdroja financií terorizmu v regióne (UNRCCA, 2011a, s. 2-5). Tretie stretnutie v rámci prvej fázy sa odohrало v Almaty 21 - 22 júla 2011 a bolo prvé, na ktorom sa osobne zúčastnili i zástupcovia USA a Pakistanu. Toto stretnutie sa zaoberalo III. pilierom, ktorý sa sústreďí na opatrenia na budovanie kapacít štátov za účelom boja proti terorizmu a posilnenia úlohy OSN v systéme. Hlavou témou teda bolo budovanie kapacít za pomoci regionálnych a medzinárodných organizácií s dôrazom na zdieľanie informácií a s tým súvisiace partnerstvo so súkromným sektorom (UNRCCA, 2011b, s. 2-5). Posledným stretnutím prvej fázy bolo stretnutie na vysokej úrovni 30. novembra 2011 v turkménskom Ašchabade, kde sa stretli zástupcovia Kazachstanu, Kirgizska, Tadžikistanu a Turkmenistanu. Uzbekistan, ktorý sa prvých troch stretnutí nezúčastnil zvolil možnosť prítomnosti ako pozorovateľský štát. Spoločne prijali JoPA implementácie UNGCTS v Strednej Ázii. Okrem toho prišlo i k podpisu Deklarácie vyjadrujúcej podporu JoPA zo strany 54 zúčastnených zástupcov, medzi inými i Afganistanu, Azerbajdžanu, Číny, Indie, Iránu, Nórska, Pakistanu, Ruska, Turecka a USA. Nechýbali samozrejme zástupcovia OSN a EÚ (UNRCCA, 2011c).

Druhá, tri roky trvajúca fáza, ktorá začala v septembri 2013, mala napomôcť implementácii a mala podobu budovania kapacít pre rôzne piliere stratégie proti terorizmu. Celkovo išlo o 5 regionálnych workshopov zameraných na hlavné príčiny vzniku terorizmu. Prvý regionálny workshop adresoval 45 zástupcov rôznych, štátnych i neštátnych náboženských skupín z regiónu i Afganistanu. Okrem UNRCCA a CTITF sa organizačne podieľali i regionálna zložka DPA pre Blízky východ a západnú Áziu a zložka pre Politiky a mediáciu. Cieľom bolo začať dialóg, zdieľať skúsenosti a zapojiť účastníkov do I. piliera JoPA, a taktiež zlepšiť schopnosti účastníkov v riešení konfliktov. Na strane zástupcov náboženských organizácií došlo k zhode o zneužívaní náboženstva na politické účely. V najhorších prípadoch až k náboru mladých do extrémistických, radikálnych a násilných hnutí. Nedostatok vedomostí o viere ale robí región v tejto otázke náchylným (UNRCCA, 2013, s. 2-5). Druhý workshop v Biškeku v roku 2014 sa zameriaval na médiá. Spojil 48 zástupcov médií, štátu i za účasti afganských médií a pozorovateľov z Ruska a USA. Hlavným posolstvom bola potreba uvedomenia si dôležitosti spolupráce medzi vládami na jednej strane

a médiami/občianskou spoločnosťou na druhej. Pri tejto spolupráci je ale dôležité zachovať princípy slobody médií a zabezpečiť voľný prístup k informáciám. Záverom bolo i uvedenie si zneužívania mediálnych kanálov na šírenie naratívu, propagandy a na samotný nábor (UNRCCA, 2014a, s. 3-4). Tretí regionálny workshop v Ašchabade sa zaoberal správou hraníc a jej bezpečnosťou v otázke boja proti terorizmu. Zo strany účastníkov vyplynulo znepokojenie, z príchodu kriminálnikov vrátane teroristov, ale aj odliv ľudí do medzinárodných teroristických organizácií na Blízkom východe. Vyzdvihnutá bola potreba spolupráce nie len v rámci štátov, ale i celého regiónu. Kľúčovou myšlienkou bola nevyhnutnosť zdieľania databáz a informácií medzi štátmi (UNRCCA, 2014b, s. 3-5). Štvrtý workshop v Almaty sa venoval radikalizácii naprieč regiónom. Cieľom bolo budovať kapacity v oblasti porozumenia dôvodom radikalizácie vedúcej k extrémizmu v Strednej Ázii. Vládam boli doporučené partnerstvá s občianskou spoločnosťou a s regionálnymi a medzinárodnými organizáciami. Dôraz v prevencii radikalizácie bol kladený na dôveru medzi štátnymi a neštátnymi aktérmi. Nevyhnutnosťou sú i riešenia ušité na mieru pre každú oblasť. Workshop sa venoval aj boju proti radikalizácii online, pričom Kazachstan zablokoval za rok 2015 až 23 tisíc webov (UNRCCA, 2016a, s. 2-3). Piaty, posledný workshop Ašchabade na budovanie kapacít sa zameriaval na finančné spravodajské jednotky a orgány činné v trestnom konaní. V tomto prípade sa po prvýkrát workshopov zúčastnili i zástupcovia Uzbekistanu. Tréning bol zameraný na právny rámec, nové výzvy financovania terorizmu, zber dát a zdieľanie, zamrazovanie aktív, vyšetrovanie a stíhanie, a koordinácia a spolupráca (UNRCCA, 2016b, ods. 2-4).

Záverečnou udalosťou bolo stretnutie na vysokej úrovni, ktoré sa uskutočnilo 13. júna 2017 a predsedal mu samotný GT OSN António Guterres. Stretnutia sa ako pozorovatelia zúčastnila EÚ i vláda Afganistanu. Hlavným cieľom bolo preskúmanie progresu v implementácii JPoA prijatého v roku 2011 s následným stanovením priorít pri ďalšej implementácii. Na záver mítingu bola prijatá Ašchabadská deklarácia, ktorá podporila štáty v implementácii a odsúdila terorizmus, a vyzdvihla význam implementácie UNGCTS s maximálnym možným úsilím (UNRCCA, 2017b, ods. 1-3).

2.3.2 Správa spoločných prírodných zdrojov a znečisťovania životného prostredia

Všetkých 5 štátov regiónu a Afganistan čelí viacerým problémom spojeným s vodou, ktoré majú konfliktný potenciál. Problémom je jej nerovnomerné rozmiestnenie, a teda jej význam pre hospodársky rozvoj regiónu. V tejto oblasti prebiehajú aktivity na budovanie kapacít vo forme seminárov a konferencií organizovaných UNRCCA s podporou FAO. UNRCCA presadzuje aj klimatickú agendu, i keď len okrajovo, v ktorej sa venuje dopadom topenia ľadovcov na vodné zdroje v Strednej Ázii v súvislosti so zmenou klímy. V balíku aktivít sa tu nachádza aj spolupráca s Výkonným výborom Medzinárodného fondu na záchranu Aralského mora (IFAS) so sídlom v kazašskej Alma-ate. UNRCCA sa taktiež snaží o modernizáciu regionálneho právneho rámca v oblasti správy vody. Na túto tému boli usporiadané už štyri semináre s účastníkmi zo stredoázijských štátov, Afganistanu, agentúr OSN, iných medzinárodných a regionálnych organizácií a aj nezávislými expertmi (UNRCCA, 2017c).

Aktivity sú v tejto oblasti rozdelené do 5 oblastí. Prvou z nich je budovanie kapacít, ktoré opäť tvorí gro aktivít. Prvý seminár začali už po začiatku operatívnosti UNRCCA, a to v apríli 2009. Táto oblasť si drží dôležitú rolu, keď v období prvého akčného plánu mala 5 podujatí, v druhom 6 a v treťom 5. Tematicky a typovo ide o stretnutia na vysokej úrovni s vládnyimi zástupcami zamerané na medzinárodné právo vodstva, a cezhraničné riešenia. V oblasti klímy aktivity centra nie sú nijak obsiahle a uskutočnili sa len 3 semináre (2013, 2014 a 2016), avšak za účasti IFAS, UNESCO i Svetovej banky. V tejto oblasti ide o prevenciu pred prírodnými katastrofami, a to v tomto prípade vplyvom topiacich sa ľadovcov do národných a cezhraničných vodných systémov v Strednej Ázii (UNRCCA, 2013b, s. 30-31).

Samostatnou kapitolou je snaha o riešenie situácie Aralského jazera. Tu sa UNRCCA angažuje už od roku 2009, kedy sa zúčastnilo i Summitu hláv štátov IFAS a následne zorganizovalo doplnkový seminár v regióne. V rokoch 2010 až 2014 však badať isté vákuum tejto témy, ktoré mohlo byť spôsobené revolúciou v Kirgizsku a následnými voľbami, ktoré zamestnávali malé kapacity UNRCCA. Badateľ však návrat v podobe seminárov z rokov 2016 a 2017 zameraných na „vodnú diplomaciu“ predovšetkým cez medzinárodné právo a inštitúcie,

ktoré boli podporené vládou USA. V októbri roku 2017 sa uskutočnil už štvrtý a venoval sa uplatňovaniu právnych nástrojov upravujúcich spoločné a trvalo udržateľné využívanie cezhraničných tokov (UNRCCA, 2017c). V roku 2011 bola vypracovaná i správa o včasnom varovaní pri prípadných cezhraničných problémoch s vodou (UNRCCA, 2011d, s. 4).

2.3.3 Stretnutia na vysokej úrovni

Centrum už od svojho vzniku organizovalo veľký počet stretnutí na vysokej úrovni vrátane stretnutí zástupcov ministrov zahraničných vecí, ktoré sú nevyhnutné na plnenie mandátu UNRCCA. Tieto stretnutia umožňujú získať centru cennú spätnú väzbu a odporúčania, a taktiež aj hľadať politickú podporu pre nové i prebiehajúce projekty. Stretnutia sú každoročné a prebiehajú vo forme stretnutí zástupcov ministrov zahraničných vecí avšak z rôznych dôvodov sa v rokoch 2009, 2013 a 2016 neuskutočnili. Na tejto úrovni sa diskutujú výzvy, ktorým región čelí a zhodnocuje sa stav regionálnej spolupráce, čoho výsledkom bývajú Akčné programy na 3 roky a priebežná revízia ich aktivít. Na štvrtom stretnutí v roku 2012 v Biškeku sa zúčastnil i Leven Bilman, riaditeľ divízie politik a mediácie DPA, ktorého účasť by sa dala označiť za istý druh mimoriadneho vyslanca (UNRCCA, 2012b). So zástupcami stredoázijských štátov diskutoval o koncepte preventívnej diplomacie a potenciál jeho využitia v regióne. Na piatom stretnutí, v roku 2014 v Ašchabade boli predstavení mimoriadni hostia ako osobitný zástupca generálneho tajomníka OSN a riaditeľ UNAMA, zástupca generálneho tajomníka OSN pre politické záležitosti či regionálny riaditeľ Svetovej banky pre Strednú Áziu.

Toho zatiaľ posledného v júni 2017 sa zúčastnil aj GT OSN Guterres. Nešlo však o bežné stretnutie, pretože na jeho agende sa nachádzal i už vyššie zmienený míľnik v podobe prijatia Spoločného vyhlásenia o posilnení regionálnej spolupráce v oblasti boja proti terorizmu. Návšteva GT OSN mala za cieľ poslúžiť ako katalyzátor pri implementácii UNGCTS. Samotná deklarácia uvítava kroky GT OSN v snahe o reformu protiteroristickej architektúry zakladaním nových protiteroristických úradov ako Centrum boja proti terorizmu OSN, CTITF, UNRCCA, ako aj iných organizácií, ktoré dopomohli k implementácii JoPA. Toto stretnutie na najvyššej úrovni uzavrelo druhú fázu projektu rozoberaného v podkapitole 2.3.1. (UNRCCA, 2017d).

2.3.4 Sériá strategických dialógov

Strategické dialógy sa konajú na ročnej báze od roku 2009. Ich hlavným cieľom je spoločne s inštitútmi strategických štúdií v hlavných mestách stredoázijských štátov, ostatnými štátnymi inštitúciami, medzinárodnými organizáciami, regionálnymi organizáciami a akademickou sférou analyzovať vývoj v oblasti bezpečnosti a odporučiť preventívne opatrenia. Strategické dialógy majú taktiež za cieľ zlepšiť interakciu medzi štátmi za účelom nájdenia lepších riešení ako čeliť hrozbám a výzvam. Vzhľadom na to, že Inštitúty strategických štúdií sú založené v rámci prezidentských administratív, sú odporúčania vytvorené počas tých dialógov priamo dostupné hlavným tvorcom politík. Okrem toho prispievajú aj k prehľbovaniu vzťahov medzi rôznymi vyššie zmienenými aktérmi (UNRCCA, 2017f).

Cieľom prvého z nich v roku 2009 bolo zaistiť hĺbkovú výmenu pohľadov pracovníkov ministerstiev zahraničných vecí regionálnych krajín, vedúcich národných inštitútov strategického výskumu, medzinárodných expertov a známych politických vedcov z 15 krajín vrátane Afganistanu, Nemecka, Iránu, Číny, Turecka, Ruska, Francúzska, Slovenska a USA. Hlavnými témami bola situácia v Afganistane spojená s mimoriadnou zodpovednosťou, ktorú v tejto veci štáty regiónu majú vrátane pomoci pri stabilizácii situácie a socioekonomickom rozvoji krajiny. Seminár volal po prehĺbení spolupráce s regionálnymi organizáciami ako OBSE, SCO, ECO, CIS atď. (UNRCCA, 2009, s. 3-6).

Druhý strategický dialóg v roku 2010 v Ašchabade sa venoval už priamo spolupráci s regionálnymi a medzinárodnými organizáciami. Seminár mal opäť široké zastúpenie, medzi inými i Afganistan, Belgicko, Nemecko, Francúzsko, Irán, Nórsko, Pakistan, Rusko, Turecko, USA či Spojené kráľovstvo. Z medzinárodných organizácií CIS, CSTO, EU, ICRC, NATO, OSCE, SCO a OSN (UNODC, UNDP a UNHCR) (UNRCCA, 2010d).

Tretí dialóg sa v roku 2012 v Taškente zamerail na udržateľný rozvoj. Sústredil sa i na témy ako bezpečnosť a regionálna spolupráca, sociálna udržateľnosť, hospodárska stability, energetická bezpečnosť, klimatické zmeny a iné environmentálne výzvy (UNRCCA, 2012c). Ročník 2013 v Dušanbe adresoval problém ilegálnych drog v kontexte stiahnutia vojsk z Afganistanu v roku 2014. Témami boli okrem ilegálnej výroby a pašovania drog i stále početnejšie prepojenia medzi pašovaním drog, terorizmom a extrémizmom, vplyv kriminality

spojenej s drogami na fungovanie štátu ako aj bilaterálna a regionálna spolupráca v tejto veci (UNRCCA, 2013). Ročník 2014 sa niesol v znamení regionálnej spolupráce, ktorá mala pre štáty po vyhlásení nezávislosti nepopierateľný význam. K tejto príležitosti bola vydaná i publikácia zhrňujúca skúsenosti zdieľané počas tohto ročníka (UNRCCA, 2014c, s. 4-8). V Biškeku sa v roku 2015 účastníci zamerali na externé faktory ovplyvňujúce bezpečnosť a rozvoj regiónu. Mimoriadna pozornosť bola venovaná hrozbám vznikajúcim kvôli expanzii tzv. Islamského štátu. Za týmto účelom vznikla i publikácia UNRCCA, ktorá sa snaží vymedziť externé hrozby pre región (UNRCCA, 2016c, s.10-11).

Ročník 2016 sa zameral na rolu parlamentov v preventívnej diplomacii Strednej Ázie. Účastníkmi boli členovia parlamentov, zamestnanci administratívy parlamentov, experti inštitútov strategického výskumu a zástupcovia regionálnych medziparlamentných štruktúr. Seminár zdôraznil úlohy parlamentov v monitoringu, včasnom varovaní a prevencii konfliktov. Udalosť dopomohla k výmene skúseností a osvedčených postupov medzi parlamentami v regióne o tom, ako poslanci a úradníci riešia interné a externé hrozby bezpečnosti a stability. Účasť regionálnych medziparlamentných štruktúr ako napríklad toho CIS alebo turkicky hovoriacich zemí prispeli k ďalšiemu šíreniu preventívnej diplomacie a jej aplikácie v regióne (UNRCCA, 2016d).

Zatiaľ posledný seminár sa zameral na rolu žien a mladých v prevencii konfliktov. Organizovaný bol UNRCCA spoločne s UN-Women a regionálnym úradom Populačného fondu OSN. Stretnutie opäť združilo rovnakú kategóriu ľudí, tentokrát i z Afganistanu, Azerbajdžanu alebo Iránu. Primárnym zámerom bolo ale potláčanie šírenie násilného extrémizmu s odkazom na tragické udalosti z južného Kirgizska z roku 2010 (UNRCCA, 2017e).

Hlavnými účastníkmi série strategických dialógov sú teda možno trochu nečakane inštitúty strategického výskumu fungujúce v štátoch Strednej Ázie. UNRCCA tak týmto dokázala pôsobiť ako katalyzátor spolupráce medzi nevládnym sektorom a prispela i k výmene informácii a znalostí medzi zamestnancami štátnej správy (MZV), nevládnymi organizáciami a odborníkmi zo Strednej Ázie i zahraničia.

2.3.5 Stredná Ázia a Afganistan

Situácia v Afganistane priamo vplyva na bezpečnosť regiónu Strednej Ázie. V posledných rokoch rástol záujem zo strany štátov regiónu o jeho stabilitu. Súčasne však majú práve aktivity spojené s Afganistanom, ako cezhraničný kriminalita vážne dopady na politickú, hospodársku a sociálnu stabilitu v Strednej Ázii. Aktivitami sú schopní korumpovať a podkopať verejnú mienku o vláde a právnom štáte. Práve táto hrozba a aktivity na jej potieranie je dôvod úzkej spolupráce UNRCCA s UNAMA. Centrum v Strednej Ázii teda pravidelne participuje v regionálnych formátoch akými sú Istanbulský proces (iniciatíva Srdce Ázie), konferencie regionálnej hospodárskej spolupráce o Afganistane (RECCA), ktoré majú za cieľ zapojenie Afganistanu do regionálnej politickej i hospodárskej spolupráce (UNRCCA, 2017g).

Jednou z významných spoluprác je priblíženie regiónu UNODC. Vďaka spolupráci s ním sa napríklad v regióne stretli právnici, prokurátori, zástupcovia orgánov činných v trestnom konaní a súdni experti zapojení do stíhania prípadov terorizmu a súvisiacej medzinárodnej justičnej spolupráce, aby diskutovali univerzálne dohovory a protokoly týkajúce sa jadrového, biologického a chemického terorizmu a príslušných medzinárodných a regionálnych nástrojov týkajúcich sa nešírenia zbraní hromadného ničenia. Osobitná pozornosť sa venovala medzinárodnej spolupráci v trestných veciach súvisiacich s biologickým, chemickým a jadrovým terorizmom vrátane aspektov vydávania a vzájomnej právnej pomoci v oblasti trestných vecí súvisiacich s terorizmom. Na workshope sa zúčastnili i experti z krajín Strednej Ázie, Afganistanu, USA, Ruska a Slovenska. Taktiež i zástupcovia jedenástich medzinárodných a regionálnych organizácií, ako napríklad zástupcovia nezávislých štátov Commonwealthu, Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (IAEA), INTERPOL, Dočasný sekretariát Organizácie Zmluvy o všeobecnom zákaze jadrových skúšok (CTBTO), Organizácie pre zákaz chemických zbraní (OPCW), Organizácie pre bezpečnosť a spolupráca v Európe (OBSE), Úrad OSN pre drogy a kriminalitu (UNODC) a Výbor BR OSN "1540" (UNRCCA, 2009c). V roku 2012 sa k spolupráci pridalo i prvé regionálne stretnutie pracovnej skupiny OSN pre nadnárodnú organizovanú trestnú činnosť a obchodovanie s drogami, ktorá bola zriadená v marci 2011 GT OSN. Na stretnutí došlo k potvrdeniu výhod a nevyhnutnosti spolupráce v teréne a využívania regionálnych kancelárií OSN,

akou je i UNRCCA (UNRCCA, 2012d). O 2 roky neskôr sa spoločne s UNODC centrum venovalo problému s pašovaním a predajom drog v kontexte stiahnutia medzinárodných síl z Afganistanu. Táto udalosť však bola organizovaná v rámci série strategických dialógov zmienených vyššie (UNRCCA, 2013d). V roku 2016 sa opäť venovali Afganistanu, avšak so zameraním na geostrategické výzvy vyplývajúce z jeho transformácie a bola tak nepriamo nadväzovala na tú z roku 2013, čo potvrdzuje prepojenosť aktivít preventívnej diplomacie v regióne. Cieľom bolo lepšie pochopenie vplyvu nezákonných finančných tokov, prania peňazí a korupcie vládnych príjmov (UNRCCA, 2016e). Najaktuálnejšou aktivitou v tejto oblasti je medzinárodná konferencia o bezpečnosti a rozvoji v uzbeckom Samarkande, ktorá pritiahla veľkú pozornosť v podobe viac než 500 účastníkov vrátane ministrov zahraničných vecí Strednej Ázie, vysokých predstaviteľov krajín CIS, Európy, Ázie a Ameriky, vedúcich medzinárodných organizácií vrátane OSN, EÚ, OBSE, SCO, SNŠ, EBOR a zástupcov diplomatického zboru. Fórum umožnilo výmenu informácií a názorov na nespočetne politických, obchodno-ekonomických, investičných, dopravno-komunikačných, vodohospodárskych, environmentálnych a kultúrno-humanitárnych oblastí, ako aj na úlohu medzinárodných organizácií a partnerských krajín pri realizácii projektov regionálneho rozvoja a budovaní kapacít krajín čeliť novým výzvam a hrozbám. V tomto kontexte sa UNRCCA vrátila i k jednému z najzávažnejších problémov regiónu, vodstvu a energetike. Účastníci v závere prijali i komuniké, ktoré stvrdilo, že stretnutie poskytlo príležitosť na otvorenú a komplexnú diskusiu o širokej škále otázok regionálneho významu v strednej Ázii (UNRCCA, 2017h, s. 1-2).

V oblasti hospodárskej sú významné stretnutia Špeciálneho programu pre ekonomiky Strednej Ázie⁶, ktorých UNRCCA začala využívať hneď po svojom vzniku, a teda od roku 2010. Samotný program SPECA, aktuálne s členmi Azerbajdžan, Kazachstan, Kirgizsko, Tadžikistan, Turkménsko však funguje už od roku 1998, kedy bola podpísaná Taškentská deklarácia. Snahou UNRCCA je v tomto prípade pridružiť Afganistan do hospodárskych stretnutí zoskupenia SPECA. UNRCCA sa zúčastnila stretnutí SPECA i v rokoch 2012, 2013 2015 i 2016 (UNECE, 1998).

⁶ Autorov preklad názvu Special Programme for the Economies of Central Asia.

Iniciatíva Srdce Ázie pozostávajúca zo 14 štátov a cieľi na regionálnu bezpečnostnú situáciu. Združuje hlavne štáty, ktoré majú záujem na bezpečnostnej situácii v Afganistane. Tejto udalosti, často nazývanej i Istanbulský proces, sa v roku 2011 zúčastnil i šéf UNRCCA Miroslav Jenča. O rok neskôr sa zúčastnil i na ministerskej konferencii, ktorá nadväzovala na Istanbulský proces. Na nej bola prijatá Kábulska deklarácia, ktorá zahŕňala opatrenia na budovanie dôvery v siedmich oblastiach: riadenie katastrof, boj proti terorizmu, boj proti narkotikám, obchodné komory, obchodné príležitosti, regionálna infraštruktúra a vzdelávanie (MFA Turkey, 2012, s. 4). V tejto oblasti sa UNRCCA zúčastnila i Regionálneho stretnutia technickej skupiny (RTG) Protiteroristických opatrení na budovanie dôvery (CT-CBM), kde spolu so štátmi iniciatívy Srdce Ázie diskutovali i regionálne protiteroristické opatrenia UNRCCA/CTITF, aby boli v synergii s tými od RTG. V roku 2015 došlo i na predanie informácií opačným smerom, a to pri zdieľaní skúseností z implementácie UNGCTS v Strednej Ázii. Vďaka tomu teda prišlo k preskúmaniu možných oblastí spolupráce medzi JPoA na implementáciu UNGCTS v Strednej Ázii. Opatrením na budovanie dôvery v boji proti terorizmu v rámci Istanbulského procesu (UNRCCA, 2015b). Zatiaľ posledným počínom bola účasť UNRCCA na stretnutí s názvom „Iniciatíva Srdce Ázie – Istanbul track II“ v roku 2017, ktorá združila výskumníkov, úradníkov ministerstiev zahraničných vecí a nezávislých odborníkov z Turecka, Afganistanu, Kazachstanu, Kirgizska, Tadžikistanu, Turkmeniska a Uzbekistanu (UNRCCA, 2017i). Významným počínom je taktiež vedenie a záštita nad stretnutím skupiny „Mini Dublin“, ktorá je neoficiálnou koordinačnou skupinou krajín s rovnakými úmyslami v boji proti nezákonným drogám, a ktorej predsedá taliansky veľvyslanec v Turkmenistane Marco Manchini. Medzi rokmi 2015 a 2017 sa konalo už 6 stretnutí (UNRCCA, 2017j).

2.3.6 Tréningy

Táto kategória aktivít vznikla z potreby zvýšiť povedomie o medzinárodných pravidlách a modeloch mierového riešenia sporov medzi zúčastnenými stranami v regióne. Panuje presvedčenie, že budovanie kapacít mladšej generácie je cennou investíciou do preventívnej diplomacie v budúcnosti. V tejto súvislosti UNRCCA udržiava úzke partnerstvo s Inštitútom Organizácie Spojených národov pre odbornú prípravu a výskum (UNITAR) v rámci programu odbornej prípravy v oblasti preventívnej diplomacie.

Navyše UNRCCA organizuje aj vzdelávacie programy a prednášky zamerané na budovanie kapacít medzi študentami rôznych vzdelávacích inštitúcií Strednej Ázie. Aktivity v oblasti tréningov sa však týkajú i vyššie postavených úradníkov. Témami sú zvyčajne hrozby pre región, a to menovite distribúcia vody a energie, medzi etnické napätie, náboženský extrémizmus, terorizmus, nedostatok dobrej správy vecí verejných, prírodné katastrofy a vplyv vonkajších faktorov (UNRCCA, 2017k). Pripravili i tréningy pre mladých diplomatov, ktoré sa zamerali na posilnenie vedomostí a zručností v analýze konfliktov a pri rokovaní ale i pre štátnych zamestnancov (UNRCCA, 2015c). Taktiež prebehol tréning o rozvojovej agende a cieľoch udržateľného rozvoja. Zdôraznil sa význam porozumenia základných príčin konfliktu a identifikácia riešení, ktoré spĺňajú hlavné obavy strán v konflikte. Program sa sústredil na úsilie v oblasti preventívnej diplomacie a budovania dôvery (UNRCCA, 2015d).

UNRCCA taktiež zorganizovala tréningy v spolupráci s UNAMA pre afganský personál, ktoré im mali dopomôcť *„získať praktickú a emocionálnu podporu.“*. Modernejším prvkom bolo zavedenie modelu OSN v Turkménsku, ktoré sú medzi študentami veľmi populárne. Táto forma oboznámenia mladých ľudí s rokovacím poriadkom rôznych orgánov OSN a zvýšenie povedomia verejnosti o medzinárodnej spolupráci pri riešení aktuálnych problémov moderného sveta a taktiež podpora základných hodnôt a zásad Organizácie Spojených národov predstavuje vhodný prvok budovania kapacít u mladšej generácie (UNRCCA, 2012e).

Azda najväčšou udalosťou bol tréning v apríli 2017, ktorý zhromaždil diplomatov a ďalších vládnych predstaviteľov zo všetkých štátov Strednej Ázie a Afganistanu, ktorí sú zodpovední za analýzu a riešenie konfliktov v medzinárodných vzťahoch. Program školení zahŕňal prednášky o celkovom koncepte predchádzania konfliktom a úlohe OSN v tejto súvislosti, analyzovanie základných príčin konfliktov a hľadanie možných riešení, ktoré by vyhovovali záujmom všetkých strán. Od svojho založenia v decembri 2007 Regionálne centrum OSN zameralo svoje úsilie na budovanie kapacít na preventívnu diplomaciu v regióne (UNRCCA, 2017l). Súčasťou agendy sú aj prednášky, ktoré riaditeľ UNRCCA pravidelne dáva či už študentom na univerzitách, ministerstvách alebo aj študentom akadémie OBSE v Biškeku. Rovnako sa zástupcovia zúčastňujú okrúhlych stolov (UNRCCA, 2017m).

2.3.7 Peacebuilding

UNRCCA sa v rámci svojich aktivít venuje i peacebuildingu, ktorý je často vnímaný ako nástroj postkonfliktný, a tak bol vo väčšine i použitý. Zväčša išlo o oficiálne návštevy hlavy UNRCCA do štátov regiónu, ako tomu bolo i v roku 2010 v Kirgizsku v snahe pomôcť novej dočasnej vláde zachovať mier v regióne po zvrhnutí prezidenta Bakiyeva. V tejto veci bol do Kirgizska vyslaný i Ján Kubiš, vtedajší Riaditeľ Európskej hospodárskej komisie OSN, ako zvláštny vyslanec (UNRCCA, 2010, s.). OSN tak bolo schopné okamžite ponúknuť dobré služby aj v spolupráci s aktérmi iných organizácií (Pan Ki-mun, 2011, s. 11).

Následne Jenča po tragických udalostiach v južnom Kirgizsku uskutočnil niekoľko návštev za účelom pokračovať v pomoci OSN a získať informácie z prvej ruky o súčasnej situácii. Stretol sa predsedom dočasnej vlády, pôsobiacim ministrom zahraničných vecí, zástupcami medzinárodného spoločenstva a mimovládnyimi organizáciami. Počas svojich rokovaní zdôraznil koordinačnú úlohu OSN v oblastiach ústavnej reformy, úsilia o hospodársky rozvoj a zmierenia (UNRCCA, 2010f). V Kirgizsku bol prítomný i počas ústavného referenda, ktoré sa konalo v júni toho roku. Okrem určitých nedostatkov bol proces z veľkej časti transparentný a účasť napriek tragickému obdobiu taktiež nebola nízka. OSN taktiež poskytla technickú podporu procesu referenda a ústavnej reforme (UNRCCA, 2010g). Diplomatickú podporu vyjadrili neskôr mimoriadny vyslanci OSN, EU a OBSE spoločným vyhlásením, ktorým vyzvali všetkých príslušných aktérov vrátane vlády Kirgizska, aby zabezpečili rovnosť, slobodu, spravodlivosť a súlad s voľbami v súlade s medzinárodnými normami (UNRCCA, 2010h). Berúc na vedomie dôležitosť parlamentných volieb z 10. októbra, sa osobitní vyslanci stretli s lídrami politických strán, ktoré vstúpili do parlamentu, a na základe dôležitosti konštruktívneho politického dialógu ich vyzvali, aby urýchlene vytvorili koalíčnú vládu za účelom nevyhnutného posilnenia demokratických inštitúcií a legitimacy orgánov (UNRCCA, 2010i). Prvkom ktorý prispel k budovaniu dôvery a udržiavaniu stability bola i konferencia s názvom „Tolerancia je cesta k mieru“, ktorú práve UNRCCA a mieste UNDP organizovali v meste Osh na juhu Kirgizska, kde sa odohrávali v apríli toho roku nepokoje. Fórum prijalo uznesenie, ktoré obsahovalo výzvu adresovanú mládeži regiónu Osh na zachovanie mieru, stability a výzvu na posilnenie úlohy mládeže v sociálnom a hospodárskom živote tohto regiónu (UNRCCA, 2010j).

V roku 2011 sa osobitný predstaviteľ stretol s prezidentkou Rozou Otunbaevovou, podpredsedom vlády Šamilom Atakhanovom, lídrami politických strán a predstaviteľmi občianskej spoločnosti a uzbeckej etnickej komunity. Diskutoval o výzvach, ktorým čelí koaličná vláda, vrátane právneho štátu, boja proti korupcii, naliehavých sociálno-ekonomických problémov a podpory procesu zmierenia prostredníctvom zabezpečenia rovnakých príležitostí pre všetkých občanov Kirgizska. Nevynechal ani kritický juh krajiny a počas stretnutí v Oš sa stretol s guvernérom, primátorom aj vedúcim štátneho riaditeľstva pre obnovu a rozvoj Oš a Jalal-Abad. Osobitný zástupca sa vyjadril k otázkam súvisiacim s prebiehajúcou rekonštrukciou, distribúciou pôdy a zmierenia (UNRCCA, 2011e). Za účelom prevencie pripomenuli tragické udalosti z apríla 2010 po roku zástupcovia OSN, EU a OBSE spoločným vyhlásením (UNRCCA, 2011f). Mimoriadny vyslanci zdôraznili, že takéto udalosti musia byť riešené cez dialóg, toleranciu a zmierenie. Taktiež privítali vypracovanie Koncepcie etnického rozvoja a konsolidácie Kirgizskej spoločnosti, ktorý bol vypracovávaný predovšetkým v spolupráci s OBSE (OSCE HCNM, 2010, s. 2).

Jenča vykonal neskôr ďalšie návštevy pred blížiacimi sa prezidentskými voľbami v Kirgizsku, kde sa stretol s prezidentkou, premiérom, vicepremiérom i hlavou štátneho riaditeľstva pre rekonštrukciu juhu. V mene OSN vyjadril pripravenosť podporiť Kirgizsko v transparentných, férových a demokratických prezidentských voľbách. Osobitný predstaviteľ informoval aj o nedávnom schválení projektov v rámci fondu na budovanie mieru OSN v oblasti prevencie opakovania tragických udalostí, podpory mieru a posilnenia právneho štátu v hodnote 7 miliónov USD. Návšteva bola posilnená o Leventa Bilmana, riaditeľa divízie politiky a sprostredkovania DPA sekretariátu OSN v New Yorku, ktorý tiež informoval o plánoch organizácie na podporu posilnenia inštitútu mediácie v Kirgizsku (UNRCCA, 2011g).

Jenča sa v mene UNRCCA zúčastnil i Dní otvorených dverí o ženách, mieri a bezpečnosti v roku 2011, ktoré organizovali UN Women v Almaty v Kazachstane. Stretnutie, ktoré zhromaždilo viac ako 20 ženských aktivistiek za ľudské práva z krajín Strednej Ázie, sa venovalo príležitostí na posilnenie príspevku žien k budovaniu mieru, predchádzaniu konfliktom a obnove. Umožnilo to taktiež priamy dialóg s ženskými organizáciami, zameranými na budovanie mieru, o prostriedkoch na zlepšenie vykonávania rezolúcie BR OSN

č. 1325, a zároveň opätovne potvrdili vzťahy medzi rodovou rovnosťou, obnovou po skončení konfliktu, mierom a bezpečnosťou. Diskusie sa zamerali na praktické mechanizmy na zabezpečenie zmysluplnej účasti žien v regionálnych iniciatívach ovplyvňujúcich stabilitu, najmä v údolí Fergana (UNRCCA, 2011h). V neskorších návštevách Kirgizska boli vyzdvihnuté najmä mierové dôležité vzťahy medzi etnikami sú mimoriadne dôležité a vyzývame politických vodcov a občiansku spoločnosť, aby spolupracovali na podpore národného zmierenia. Do aktivít peacebuildingu patria i stretnutia hlavy UNRCCA s tímami OSN v príslušných krajinách, ktoré slúžia na identifikáciu problémov s významným konfliktným potenciálom. Taktiež zlepšujú celkové kapacity OSN v teréne na prevenciu konfliktov (UNRCCA, 2011i).

Po voľbách sa osobitný predstaviteľ stretol opäť s bývalou prezidentkou Rozou Otunbaevovou, predsedom parlamentu, predsedom ústrednej volebnej komisie i zástupkyňou ministra zahraničných vecí. Stretol sa tiež s vedúcimi monitorovacími misiami OBSE, CIS, SCO a miestnych organizácií občianskej spoločnosti (UNRCCA, 2011j). Následne sa osobitý predstaviteľ stretol i s novovymenovaným prezidentom Almazbekom Atambaevom. Jenča zdôrazňoval potrebu rýchlo prijať a implementovať Národnú koncepciu etnického rozvoja ako účinný spôsob, ako zlepšiť medzietnické vzťahy v Kirgizsku (UNRCCA, 2012f).

Návšteva sa opakovala i začiatkom roku 2013, keď okrem hlavného mesta zavítal osobitý predstaviteľ i na juh, do mesta Oš, kde sa stretol s jeho vedením. Taktiež sa stretol so zástupcami uzbeckej komunity a ich občianskych organizácií. Jenča ocenil pokrok, no podčiarkol dôležitosť adresovania základných príčin nestability, aby sa podobné situácie neopakovali. Opakovanie sa dostalo i k národnej koncepcii etnického rozvoja, najmä jej ustanovenia zameraného na formovanie občianskej identity, posilnenie zjednocujúcej úlohy štátneho jazyka a zároveň rozvíjanie jazykovej rozmanitosti vrátane jazykov národnostných menšín a širšie zastúpenie etnických komunít v štátnych a obecných orgánoch. V tejto súvislosti osobitný zástupca zdôraznil význam budovania kapacít štátnej služby a ďalšej reformy súdnictva a orgánov činných v trestnom konaní. Vyjadril tiež pripravenosť OSN rozšíriť podporu na implementáciu Koncepcie, a to aj prostredníctvom rámca Fondu OSN na budovanie mieru. V otázke sporných častí štátnej hranice a udalosti okolo Sochského rajonu, enklávy Uzbekov, navrhla UNRCCA riešenie prostredníctvom rokovaní so susednými štátmi

zameraných na posilnenie bezpečnosti hraníc a podporu rozvoja cezhraničnej spolupráce. Výmena názorov prebehla i o problematike riadenia vodných a energetických zdrojov v Strednej Ázii a boja proti nadnárodným hrozbám. Diskusie sa tiež zamerali na vplyv vývoja v Afganistane a na možnú účasť Kirgizska v úsilí o obnovu v Afganistane (UNRCCA, 2013e).

S blížiacim sa stiahnutím vojsk z Afganistanu v roku 2014 diskutovali o problémoch týkajúcich sa sporných častí hranice, najmä o vtedajšom incidente na hraniciach medzi Kirgizskom a Tadžikistanom. Osobitný predstaviteľ privítal pripravenosť oboch krajín usilovať sa o riešenie na základe rokovaní a naliehavo vyzval obe strany, aby riešili rozdiely mierovými prostriedkami, berúc do úvahy záujem miestneho obyvateľstva. Okrem toho sa dotkli i tém ako interakcia s OSN o vykonávaní rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 o rovnovej účasti žien na predchádzaní a riešení konfliktov, budovaní mieru, udržiavaní mieru a ochrane ľudských práv, realizácia projektov v rámci Fondu OSN pre budovanie mieru, ako aj prípravy na nadchádzajúci cyklus volieb v roku 2015 - 2017 v Kirgizsku (UNRCCA, 2014d). Otvorený deň pre mier organizovaný UN Women, ktorý je súčasťou osláv Dňa OSN, navštívil taktiež osobitý predstaviteľ, kde so žiakmi biškeckých škôl diskutoval o rodovej rovnosti a úlohe žien a mládeže v mieri a bezpečnosti pri príležitosti, čím opäť prispel k budovaniu kapacít u mladej generácie (UNRCCA, 2014e).

Peacebuildingové aktivity však neboli zamerané výhradne na Kirgizsko, v roku 2012 sa pozornosť upriamila i na Tadžikistan, kde v Khorógu spustila tamojšia vláda špeciálnu operáciu v autonómnej oblasti Gorno Badakhshan. UNRCCA sa zasadzovalo o práva na život civilného obyvateľstva. Vzhľadom na náročnosť prístupu do oblasti samotní predstavitelia OSN priznali, že objektívne posúdenie udalostí bolo výzvou. Problémom bola absencia komunikácie vlády s regiónom, a teda z toho plynúci nedostatok informácií, ktorý blokoval i prípadnú potrebnú humanitárnu pomoc (UNRCCA, 2012g). V roku 2014 UNRCCA v spojení s UNDP navštívili oblasť Batken-Isfara na kirgizsko-tadžickej hranici z dôvodu bezpečnostných incidentov. Misia na hľadanie faktov sa uskutočnila za účelom posúdiť celkovú situáciu v teréne a určite prípadné budúce kroky UNRCCA a ostatných agentúr OSN. Počas návštevy sa uskutočnili stretnutia s regionálnymi, okresnými i obecnými úradníkmi v provincii Batken v Kirgizsku a provincii Sughd v Tadžikistane, ako i zástupcami občianskej spoločnosti a medzinárodných organizácií (UNRCCA, 2014f).

2.4 Kritická analýza UNRCCA

Táto podkapitola sa bude na základe zistení z predošlých častí práce venovať kritickej analýze centra z dvoch pohľadov, ktoré sú totožné s výskumnými otázkami. Prvým hľadiskom je zaradenie UNRCCA do konfliktného cyklu, identifikácia jeho nástrojov a určenie jeho aktérstva v rámci preventívnej diplomacie. Keďže sa v kapitole 1 preukázalo, že jednotná definícia stále neexistuje, autor sa snaží nájsť prieniky UNRCCA s rôznymi definíciami, tým ho zaradiť, bližšie charakterizovať a dopomôcť tak dosiahnutiu cieľa. Druhým hľadiskom je komparácia faktorov s konfliktným potenciálom s reálnymi cieľmi a aktivitami UNRCCA, ktorá prinesie odpoveď na otázku, ktoré hrozby boli adresované, a ktoré nie.

Hľadisko 1

Centrum UNRCCA bolo zriadené v roku 2007, v období relatívneho pokoja, bez významnejších konfliktov, keďže najvyhrotenejším obdobím bol rok 2010, kedy bol v Kirgizsku zvrhnutý prezident Bakiyev. Pri pohľade na krivku konfliktu Lunda (Obrázok 1) môžeme teda vznik UNRCCA zaradiť do časového rámca stabilného alebo nestabilného mieru. Autor sa na základe nezhôd regiónu v strategických otázkach v oblasti vodstva a hraníc domnieva, že tento mier nemožno označiť stabilným. Azda najvýstižnejšou definíciou zohľadňujúcou vznik UNRCCA je tá od Peck (1995, s. 329), ktorá rozdelila preventívnu diplomáciu na včasnú a neskorú, pričom tú včasnú definovala ako službu na riešenie sporov, ktorú by OSN mala svojim členom ponúkať, aby im pomohla s plnením povinností podľa kapitoly VI Charty OSN. Prípád UNRCCA sa odlišuje jedine v detaile, že iniciátorom boli domáce vlády. V správe GT OSN z roku 2015 sa síce píše, že UNRCCA je operatívnym nástrojom (United Nations Security Council, 2015, s. 7). V skutočnosti však jeho aktivity vplyvajú i na sociálnu situáciu v regióne, a tým vidieť prvky štrukturálnej prevencie. Znaky jednak badať v oblasti boja proti terorizmu, keďže primárnym cieľom tejto skupiny aktivít bola snaha o prijatie UNGCTS, a taktiež v neustálej snahe o normatívne vyriešenie manažmentu vodstva. Vo svojej podstate i prevažujúca zložka v aktivitách UNRCCA, budovanie kapacít, zapadá viac do dlhodobej prevencie, než operatívnej. Pri pohľade na ďalší rozmer Lunda, ktorý prevenciu ďalej vetvil na a priori a ad hoc opatrenia, je UNRCCA opatrením ušitým na mieru, keďže pôsobí priamo v teréne, tak ako sú cielené i jeho aktivity cez akčné programy.

V otázke nástrojov je významným prvkom neoficiálna diplomacia. Predovšetkým na úrovni track 1.5. Na základe mandátu tak však môže urobiť len s povolením štátov. Z nástrojov, ktoré vymedzila Waisová (2005, s. 77-78) centrum využíva predovšetkým okrúhle stoly a workshopy. Nevyhnutnosťou je taktiež klasická, oficiálna diplomacia track I, kde z aktivít jasne vyčnieva využívanie dobrých služieb a konferencií na naštartovanie dialógu. Nástroje, ktoré má UNRCCA k dispozícii sú veľmi limitované a je dobré si pripomenúť, že samotné centrum je nástrojom OSN, ako tvrdia Dubský (2009, s. 133) a Gowan (2012, s. 69). Taktiež priamo nedisponuje žiadnymi donucovacími mechanizmami, avšak v priamej väzbe na OSN môže teoreticky využiť služby BR OSN. O tom, či by sa opatrenia na budovanie dôvery mali zaraďovať do nástrojov preventívnej diplomacie alebo byť ich nevyhnutnou podmienkou, sa ako ukázala kapitola 1.1, vedú diskusie. UNRCCA sa do podobných snáh zapája, ako tomu bolo i na ministerskej konferencii, ktorá nadväzovala na Istanbulský proces. Na ňom prijatá Kábulska deklarácia zahŕňala opatrenia na budovanie dôvery v siedmich oblastiach: riadenie katastrof, boj proti terorizmu, boj proti narkotikám, obchodné komory, obchodné príležitosti, regionálna infraštruktúra a vzdelávanie.

Ak použijeme optiku Strachan (2013, s. 2-3) z kapitoly 1.1, ktorá zadefinovala nástroje regionálnych aktérov, môžeme povedať, že v spojitosti s UNRCCA nachádzame zhody v bodoch o *zapojení organizácii občianskej spoločnosti*, *prispievaní k včasnému varovaniu* spoločne s ostatnými agentúrami OSN v regióne, vo *formálnej mediácii* – avšak nie mediátormi zvnútra, ale pozývaním vysoko postavených diplomatov z centrály OSN, o *dobrych službách* – ktoré boli použité v súvislosti s Kirgizskom, o *právnych rámcoch/dohodách* – snaha o implementáciu UNGCTS a taktiež menej úspešné snahy o vyriešenie situácie s vodou právnou cestou. Ako bolo už v obmedzeniach práce spomínané, *tichá diplomacia* je často taktiež na mieste a ako aj v tomto prípade, z dôvodu dôvernosti skresľuje výskum.

Aplikovateľné sú i podtypy preventívnej diplomacie podľa Lunda (1996, s. 47), ktoré sú vykreslené v tabuľke 1. UNRCCA doposiaľ nemuselo krotiť závažné krízy a vzhľadom na svoje nástroje ho môžeme zaradiť do predkonfliktného peacebuildingu, ktorý má ako hlavné ciele vytváranie kanálov pre riešenie sporov a redukovanie zdrojov konfliktu. Ako prostriedok využíva okrem iného workshopy, opatrenia na budovanie dôvery a takisto tréningy riešenia

konfliktov. Tieto spomenuté nástroje sa nachádzajú i vo výbave UNRCCA. Pri tomto type peacebuildingu sa hovorí o krátko až strednodobom rámci. To koreluje s Jentlesonovým (1998, s. 296) tvrdením, že aktuálny trend pri preventívnej diplomacii má strednodobý charakter.

Odpovedať na otázku, či je UNRCCA aktérom alebo nástrojom nie je jednoznačne možné. Ak sa na neho pozrieme z hladiny regiónu, jedná sa o aktéra. Z globálneho pohľadu, a teda rozhodovania v medzinárodnej politike nemôže byť pochyb o jej podriadenosti OSN. UNRCCA je teda vo svojej podstate mimoriadnym aktérom/nástrojom, keďže ide o zástupcu celosvetovej organizácie, avšak s prednosťami regionálnej. Vďaka jej lokácii disponuje schopnosťou adaptácie na dané prostredie. Taktiež UNRCCA disponuje veľkou legitimitou, keďže jej zriadenie bolo žiadané v mierovom stave samotnými štátmi regiónu. Do definície aktérstva sa však miešajú i prvky tretieho typu aktéra, a to jednotlivca. UNRCCA vykonáva svoju činnosť prostredníctvom osobitého splnomocnenca, ktorý je vo svojej podstate na regionálnej rovine aktér – jednotlivec, využívajúci svoje postavenie a sieť kontaktov.

S prihliadnutím na aktuálne trendy v preventívnej diplomacii zmienené v podkapitole 1.4 potvrdzuje náš prípad vplyv regiónu na ponímanie preventívnej diplomacie. V prípade UNRCCA to však znamená veľmi slabú formu preventívnej diplomacie slúžiac vo väčšine prípadov len ako platforma na riešenie sporov, ktoré štáty riešiť chcú. Odklon od koncentrácie na medzištátne konflikty smerom k vnútroštátnym potvrdzuje fakt, že okrem problému s vodou majú všetky ostatné faktory predovšetkým etnický (lokálny) alebo nadnárodný charakter. Ak si pripomenieme aktérov v regióne Strednej Ázie, akými sú CSTO, CIS, SCO či OBSE, musí autor s preplnenosťou v tejto oblasti súhlasiť. Pred vynášaním súdov v tejto oblasti by však bolo nutné disponovať dátami o koordinácii. Ďalším zo spomínaných trendov, a to prítomnosť štátnych aktérov v oblasti prevencie, nie je na bilaterálnej rovine v regióne možné zachytiť. Autor predpokladá, že tieto snahy sú smerované cez iné, regionálne, medzinárodné organizácie.

Hľadisko 2

Zhrnúť faktory s konfliktným potenciálom nie je jednoduché z dôvodu, že je množstvo z nich navzájom prepojených. Mnohé z nich vyplývajú i z bývalého usporiadania, kedy štáty Strednej Ázie fungovali pod ZSSR, a tak nemali správu štátu plne pod svojou kontrolou. Rozdelenie vytvorilo predovšetkým 3 problémy, od ktorých sa odvíjajú i ďalšie. Prvým sú neprirodzené hranice, na ktoré sú napojené i početné enklávy a etnické konflikty, predovšetkým v geograficky veľmi problematicky rozdelenom Ferganskom údolí. Druhým je od rozpadu ZSSR neschopnosť prísť k novej dohode o správe základnej suroviny pre život – vody. Tá je navyše aj ekonomicky významná pre štáty na dolnom toku, ktoré pestujú bavlnu. Tretím sú autoritárske režimy, ktoré navonok pôsobia stabilne, no prirodzená výmena moci môže zvýšiť vnútorné napätie. S tým je spojená i slabá správa vecí verejných a zlá ekonomická situácia občanov. Externou hrozbou je Afganistan, ktorý bol v minulosti v podstate odpojený z medzinárodného diania. V Strednej Ázii prispieval k zvýšenému nelegálnemu obchodovaniu s drogami. Problematickým sa javí i šírenie myšlienok radikálneho islamu, ktoré stavia na početnej moslimskej populácii v regióne. Aktuálne je v tejto spojitosti problémom návrat bojovníkov z radov tzv. Islamského štátu, do radov ktorého odišlo viac než 4000 osôb. Vplyv Ruska a Číny sa taktiež môže javiť ako problematický, autor však medzi štátmi regiónu a spomínanými veľmocami nevidí veľkú pravdepodobnosť konfliktu. Či už vďaka historickej blízkosti s Ruskou federáciou, ktorá stále trvá i vďaka používaniu ruštiny alebo posilňujúcimi obchodnými väzbami s Čínou.

Pri pohľade na akčné programy vidíme ich variabilitu v určovaní priorít. Faktom však zostáva, že doposiaľ vo všetkých programoch boli za najväčšiu hrozbu označené problémy s cezhraničným charakterom, ktoré priamo súvisia s nelegálnym obchodom drog, terorizmom a organizovaným zločinom. Vytratenie Afganistanu ako jednej z priorít je len naoko, pretože v skutočnosti došlo k presunu Afganistanu ako hrozby pod cezhraničné, neskôr označované nadnárodné hrozby. Významné postavenie si drží správa spoločných vodných zdrojov a taktiež degradácia životného prostredia, ktorá je však cez rýchlo sa topiace ľadovce priamo prepojená so správou vody. Je neodškriepiteľné, že domáce faktory ako výzvy vládnutia, sociálne nerovnosti, demografické výzvy, nedostatok transparentnosti, obmedzená možnosť účasti na demokracii a právnom štáte boli problémom už pri založení UNRCCA,

keďže sa s nimi republiky potýkajú už od samotného vzniku. Zaujímavosťou je preto zaradenie vnútroštátnych pomerov do akčného programu 2012 – 2014 na pozíciu druhej priority. Autor sa domnieva, že centrum využilo vážnu situáciu v Kirgizsku v roku 2010 a nepokojov vo Ferganskej doline na poukázanie na vnútorné problémy. Aktuálny akčný program 2015 – 2017 ako prvý obsahoval až 4 priority, a tou novou bolo samostatné priorizovanie budovania národných a regionálnych kapacít. Tento cieľ sa odrazil vo zvýšenom počte interakcii predovšetkým s mladými ľuďmi, ale i nevládnym sektorom, školami a zamestnancami ministerstiev vo formách workshopov a prednášok. Iné aktivity než budovanie kapacít však v tomto ohľade autor nenachádza.

Z dostupných zdrojov autor nedopátral žiadne snahy o komplexné vyriešenie situácie neprirodzených hraníc, na ktoré doplácajú predovšetkým vo Ferganskej kotline, ktorá je považovaná za najproblematickejší región z viacerých dôvodov. V aktivitách sa objavujú prvky snažiace sa o vytvorenie dialógu, avšak téme sa jasne nevenujú. Autor si situáciu vysvetľuje slabým mandátom UNRCCA, a teda nemožnosťou viac zasahovať do diania vo vnútri štátov.

UNRCCA sa v oblasti **vody** snaží spolupracovať i s Afganistanom, ktorý vodstvo so Strednou Áziou z časti zdieľa. Gro aktivít v tejto oblasti tvoria semináre na budovanie kapacít pre vládnych zástupcov zamerané na právo vodstva a jeho cezhraničné riešenie. V oblasti klímy je aktivita pomerne slabá, keďže sa jej podľa dostupných zdrojov venovali za existenciu UNRCCA len 3 semináre. Klíma je však úzko prepojená na ľadovce v Kirgizsku, ktoré sú významným zdrojom vody v riekach regiónu, čo nás opäť vracia k problému s vodou. Pri adresovaní týchto problémov je kľúčová spolupráca s IFAS, UNESCO i Svetovou bankou. V otázke záchrany Aralského jazera je v poslednej dobe vidieť nárast počtu aktivít predovšetkým vďaka zavedeniu termínu „vodná diplomacia“. Voda a udržateľný rozvoj bol taktiež témou strategických dialógov, kedy bol obsiahnutý v udržateľnom rozvoji. Azda najdôležitejšie kroky sú snahy o modernizáciu právneho rámca, a to z dôvodu odlišného vnímania vody (komodita – majetok všetkých).

V otázke riešenia vnútroštátnych problémov bolo možné zaznamenať aktivity UNRCCA pri ich peacebuildingových aktivitách, ktoré pozostávali z návštev Kirgizska pri zvrhnutí prezidenta i oblastí Tadžikistanu, kde v Khorógu spustila tamojšia vláda špeciálnu operáciu v autonómnej oblasti Gorno Badakhshan. Osobitý predstaviteľ sa aj spoločne so zástupcami EÚ a OBSE snažili vyjadriť podporu k mierovému odovzdaniu moci a sprostredkovať dobré služby.

Základom riešenia Afganistanu, ako externej hrozby pre región, je úzka spolupráca s UNAMA. UNRCCA sa zúčastnilo i Istanbulského procesu a Konferencie regionálnej hospodárskej spolupráce o Afganistane, čo dokazuje snahu riešiť i túto bezpečnostnú otázku. Významnou je i spolupráca s UNODC, ktorá umožňuje diskusie o kriminálnych témach, akými sú i biologický, chemický či jadrový terorizmus. Spoločne s UNODC sa riešili i prípadné zhoršenie situácie v otázke predaja a pašovania drog po stiahnutí medzinárodných síl z Afganistanu. S postupom času, od roku 2016. však vidieť snahu o zmenu prístupu k Afganistanu. Od hrozby sa prechádza k partnerstvu. Situácii v Afganistane sa UNRCCA najskôr venovalo na teoretickej rovine, kedy sa v rámci strategických dialógov, na ktorých sa účastina inštitúty strategických štúdií štátov Strednej Ázie venovali zodpovednosti regiónu Strednej Ázie pri stabilizácii svojho južného suseda. V tejto spojitosti sa ďalšie stretnutie venovalo problému nelegálnych drog v kontexte stiahnutia vojsk z Afganistanu s presahom na terorizmus a extrémizmus. UNRCCA taktiež zorganizovala tréningy v spolupráci s UNAMA pre afganský personál, ktoré im mali dopomôcť získať skúsenosti i emocionálnu podporu.

Na základe výskumu môžeme povedať, že doposiaľ jednou z hlavných priorít UNRCCA bola podpora implementácie UNGCTS, ktorej v dvoch fázach venovali množstvo energie. Výsledkom prvej, ktorú bojkotoval Uzbekistan, bol JoPA spájajúci jednotlivých členov pri plnení pilierov boja proti terorizmu. Druhá fáza zameraná na nevládny sektor oboznámila s dôležitosťou boja proti terorizmu i skupiny akými sú náboženské organizácie, nevládne organizácie, či experti z ministerstiev. Ako úspech môžeme označiť i Ašhabadskú deklaráciu, ktorá vyzdvihla význam implementácie UNGCTS. V roku 2015 sa strategický dialóg niesol v duchu externých hrozieb, kde prím hrala expanzia tzv. Islamského štátu. Dôležitosť tejto témy pre UNRCCA podčiarkuje i publikácia, v ktorej zhrnuli články členov strategických inštitútov (UNRCCA, 2016c). Významnou vo všetkých smeroch bola konferencia o bezpečnosti a rozvoji v uzbeckom Samarkande, ktorej sa zúčastnili vysokí predstavitelia medzinárodných organizácií i štátov z celého sveta a ubezpečili tak región o jeho význame.

Záver

Diplomová práca potvrdila, že koncept preventívnej diplomacie je napriek svojmu vzniku v 60. rokoch minulého storočia stále živou témou medzi výskumníkmi i odborníkmi z praxe. Naplno bol však rozvoj konceptu umožnený až po uvoľnení napätia na konci studenej vojny. Za kľúčový dokument možno pokladať Agendu pre mier od Butrusa-Gáliho. Avšak už jeho predchodcovia dokázali predísť veľkému počtu konfliktov a humanitárnych katastrof. Gáli ale priniesol pokus o formalizáciu a inštitucionalizáciu prevencie konfliktov. Tlak na potrebu celkom iného prístupu ku konfliktom a hrozbám priniesli apely na prechod od kultúry reakcie ku kultúre prevencie. Tie sa však začali objavovať na konci minulého tisícročia a z dôvodu stagnácie sa objavujú sa i teraz. Renesanciu preventívnej diplomacie začal správou Preventive Diplomacy: Delivering results GT OSN Pan Ki-Mun. Reagoval v nej na zmeny prostredia, v ktorom sa OSN pohybuje a zdefinoval nástroje a aktérov OSN. Napriek tomu v teoretickej i praktickej rovine stále existuje nepreberné množstvo definícií, ponímania i samotného vykonávania preventívnej diplomacie, čo dôveru v koncept ako taký nezdvíha. Zmeny v prístupe sú spôsobené okrem rozdielnej logiky autorov i zmenami v čase a regionálnymi prístupmi k tomuto konceptu. Ako podkapitola 1.4 a Obrázok 2 ukazujú, aj samotná OSN vystriedala v posledných troch desaťročiach rôzne prístupy a termíny.

Procesu naplnenia cieľu tejto diplomovej práce predchádzala nutnosť pomocou syntézy systemizovať ponímania konceptu preventívnej diplomacie, a priniesť tak ucelenú súhrnnú debatu o bodoch nezhôd. Okrem priblíženia samotného vzniku konceptu bolo na koncept nahliadané 3 hľadiskami, v ktorých sa nesúlad objavuje najčastejšie, a tými sú otázky *kedy* (v akej fáze konfliktnej krivky), *ako* (aké nástroje využívať) a *kto* (aký aktér) by mal preventívnu diplomáciu vykonávať. Výskumom sa ukázalo, že jednotný rámec, ktorý by bol aplikovateľný v praxi neexistuje.

K najvýznamnejším bodom nezhody patria v otázke vhodnej doby intervencie delenia na štruktúrálnu (dlhodobú) politiku a operatívnu (krátkodobú) diplomáciu. Pričom tá štruktúrálna sa zameriava na socio-ekonomické, politické a inštitucionálne faktory a vytvára prostredie, v rámci ktorého ku konfliktom násilnej povahy neprichádza, kým operatívna reaguje na okamžité správanie aktérov a snaží sa zabrániť vypuknutiu

konfliktov. Niektorí autori pripúšťajú obe, iní (napr. Jentleson, 1998) sa prikláňajú k výkladu preventívnej diplomacie podobnému operatívnej prevencii. Jeho argumentom je, že príliš široká paleta cieľov v podobe, akú načrtla Agenda pre mier je nezvládnuteľná. Následne autori rozdeľujú preventívnu diplomáciu na včasnú a neskorú. Včasná prevencia by mala zahŕňať ponúkanie služieb na riešenie sporov, ako napríklad mediáciu. Neskorá prevencia sa týka fázy, kedy má konflikt už bezprostredne vypuknúť, a tak sú potrebné nátlakovejšie nástroje. Lund pridal k tomuto i ďalší rozmer, a to rozdelenie na a priori opatrenia a ad hoc opatrenia. Pod a priori chápe normy a režimy pre určité skupiny štátov s podobnými črtami. Ad hoc opatrenia vysvetľuje ako činy „ušité na mieru“ pre určité miesto a určitý čas. Nezhoda taktiež panuje v otázke, či by preventívnou diplomáciou mali byť nazývané i aktivity po konflikte alebo len pred jeho vypuknutím.

V otázke nástrojov je hlavným bodom rozkolu dôraz na význam slova diplomacia. Agenda pre mier Butrusa-Gálího ju definovala až za rámec tohto slova, keďže zahrnula i nasadenie vojsk alebo demilitarizáciu zón. Tým vznikla cesta pre širšie definície. Širšiu, ale v otázke zapojených nástrojov ponúka i Lund, ktorý vo svojej sade uvádza i vojenské nátlakové prostriedky ako blokády, hrozbu použitím sily alebo samotnú demonštráciu sily v obmedzenej miere. Tá užšia definícia, napríklad v podaní Carnegieho komisie, sa sústreďí predovšetkým na nástroje typu prehováranie, rozhodcovské konania, mediácia, poskytovanie dobrých služieb, vytváranie centier prevencie konfliktov, humanitárnu diplomáciu alebo diplomatické sankcie. Zhoda taktiež nepanuje vo vhodnosti použitia peacekeepingu, pričom niektorí autori ho vidia ako čisto postkonfliktný nástroj, iní v ňom vidia potenciál i pri prevencii. V otázke nástrojov je dôležité i zapojenie súkromného sektora, najčastejšie neziskových organizácii cez tzv. „track II“ diplomáciu. Tá má blízko ku neoficiálnej/neformálnej diplomacii, do ktorej zaraďujeme podporu tradičných riešení konfliktov, ako napríklad mierové komisie, civilných pozorovateľov, okrúhle stoly, workshopy, kultúrnu výmenu a iné. Zhoda nastala v dôležitosti včasného varovania, buďto ako súčasť konceptu alebo ako nevyhnutnej podmienky. Bercovitch a Jackson (2009) vyzdvihli ako podmienku fungovania preventívnej diplomacie taktiež opatrenia na budovanie dôvery. Títo autori vidia nátlakovú diplomáciu ako nesprávnu, pretože nerieši príčiny konfliktu, len ich potláča, čím vytvára veľkú šancu znovu obnovenia konfliktu.

V otázke aktérstva sa v teoretickej rovine veľa nezhôd nenachádza. Okrem medzinárodných organizácií, významných štátov, regionálnych organizácií a nevládných organizácií. Väčšina autorov sa zhoduje a pripúšťa, že regionálne organizácie i neštátni aktéri už zohrávajú minimálne rovnako dôležitú úlohu ako OSN. Ich prednosťami je predovšetkým ich znalosť kontextu a rýchlejšia možnosť reakcie. Významným prvkom je v správe Pan Ki-Muna (2011, 19-25) predstavenie regionálnych úradov OSN, ktoré svojou podstatou nezapadajú do klasického rámca, keďže ide o zástupcu univerzálne prijímanej organizácie s prvkami regionálneho aktéra. To bol taktiež prípad UNRCCA.

Predložená diplomová práca si kládla za cieľ, opierajúc sa o správu GT OSN Pan Ki-muna, ktorá regionálne centrá OSN označila za jeden z najefektívnejších nástrojov preventívnej diplomacie OSN, kritickou analýzou preskúmať fungovanie a identifikovať charakteristiky UNRCCA. Cieľ práce bol dosahovaný pomocou dvoch výskumných otázok. Prvou výskumnou otázkou bolo, aké je zaradenie UNRCCA do konfliktného cyklu, aké nástroje využíva, akým aktérom v rámci preventívnej diplomacie je. Vznik i fungovanie UNRCCA môžeme na základe Lundovej konfliktnej krivky a problémov regiónu zaradiť do fázy nestabilného mieru. Vďaka faktu, že OSN poskytlo regiónu centrum v období mieru, môžeme UNRCCA taktiež označiť za včasný nástroj preventívnej diplomacie. Napriek tomu, že Pan Ki-mun vo svojej správe o prevencii konfliktov označuje UNRCCA za operatívny nástroj, vykazuje vďaka snahám o právne úpravy v oblastiach terorizmu a vodstva i presah do štrukturálnej prevencie (United Nations Security Council, 2015, s. 7). Z pohľadu druhej dimenzie Lunda (a priori / ad hoc) je UNRCCA nástrojom „ušíťm na mieru“, a teda ad hoc. Otázka sa venuje i nástrojom UNRCCA, ktoré využíva na prevádzkovanie preventívnej diplomacie. Z výskumu vyšlo, že centrum kvôli svojej podstate a mandátu využíva len mäkké nástroje, akými sú mediácia či dobré služby. Druhým pohľadom na UNRCCA je, že centrum možno vo svojej podstate považovať za nástroj GT OSN, cez ktorý vykonáva napríklad dobré služby. Zaradenie UNRCCA do všeobecne definovaných kategórií z pohľadu aktérstva rozhodne nie je jednoduché. Centrum disponuje veľkou legitimitou prameniaca z všeobecne prijímanej globálnej OSN, avšak vďaka existencii priamo v teréne nemá problém s reakciami ušíťmi na mieru, keďže jej členovia vďaka spolupráci s inými agentúrami OSN a medzinárodnými regionálnymi organizáciami dokonale poznajú kontext regiónu a majú

vytvorenú i sieť kontaktov. Dôležitým bolo vytýčenie kategórie regionálnych centier pod politickými misiami v správe GT OSN Pan Ki-muna, ktorý im pripísal mimoriadne zásluhy. Vo svojej podstate ide o aktéra s kombináciou vlastností medzinárodnej organizácie (legitimita, BR OSN), regionálnej organizácie (znalosť kontextu) i jednotlivca (osobitý predstaviteľ ako „vyslanec“). Autor však prichádza na základe aktivít UNRCCA k záveru, že centrum svojimi slabými právomocami skôr pripomína aktívnu platformu, než klasického aktéra preventívnej diplomacie. A to z dôvodu, že väčšina aktivít má za cieľ priniesť k stolu zástupcov rôznych regiónov a rôznych sektorov, nie proaktívne konať (v zmysle zasahovať).

Druhá výskumná otázka cielila na fungovanie a efektivitu UNRCCA a presne znie, či UNRCCA svojimi aktivitami adresovala všetky konfliktné faktory regiónu. Autor vymedzil ako hlavné faktory s konfliktným potenciálom neprirodzené hranice, správu vody, autoritárske režimy, Afganistan a šírenie extrémistických myšlienok vedúcich k terorizmu. V aktivitách centra badať dôraz na riešenie problémov plynúcich z rekonštrukcie i samotného stiahnutia vojsk z Afganistanu. V prvom akčnom programe 2009 – 2011 bol Afganistan dokonca samostatne treťou prioritou centra, neskôr sa presunul do kategórie cezhraničné hrozby, no zostal v popredí. Veľkú snahu vidieť i v oblasti manažmentu vodstva, avšak tá neprináša vytúžené riešenie pre región. Prebieha predovšetkým pokus o právnu úpravu a harmonizáciu uchopenia tejto komodity. Centrum sa zaoberalo i otázkou klimatických zmien, ktorá je kvôli masívnym ľadovcom v Kirgizsku úzko previazaná na zásoby vody. Boj proti terorizmu formou UNGCTS predstavuje jednu z priorit, keďže jej bolo venovaných v dvoch fázach už 7 rokov. Okrem boja na najvyššej úrovni sa centrum venovalo i nevládnemu sektoru. Nedostatky autor vidí v absencii diskusie o štátnych hraniciach, ktoré sú v mnohých ohľadoch spúšťačmi napätia, a to predovšetkým vo Fergánskej kotline. Centrum sa zameriavalo i na vnútroštátny vývoj, a to predovšetkým formou peacebuildingových aktivít a častých návštev hlavy UNRCCA sprevádzaného významnými mimoriadnymi vyslancami OSN na upevnenie záväzku a dôvery v štáty regiónu. Išlo však vždy len o prípady, kedy násilie už vypuklo alebo bezprostredne hrozilo, ako tomu bolo v Kirgizsku v roku 2010 a počas vládnych Zásahov v Tadžikistane. Zásahy v dobe mieru mierené na politické, prípadne socio-ekonomické problémy absentujú.

Na základe zodpovedania výskumných otázok autor prichádza k záveru, že UNRCCA možno celkovo chápať ako sprostredkovateľa riešení, ktorý nemá veľkú moc ovplyvňovať iných aktérov. V otázke aktérstva funguje ako platforma pre dialóg a výmenu informácií medzi štátmi regiónu so snahou nájsť riešenie, ktoré bude akceptovateľné všetkými stranami. Kvôli svojmu mandátu musí vystupovať neutrálne a nestranne. Z tohto dôvodu ani nezasahuje do vnútroštátneho diania. Z aktivít a nástrojov je jasne vidieť, že uprednostňuje inkluzívny prístup a nemá k dispozícii donucovacie prostriedky. Centrum svojimi aktivitami kladlo predovšetkým dôraz na budovanie kapacít formou tréningov, dobré služby, mediáciu a sprostredkovanie diskusií pomocou fór a workshopov. K zaisteniu medzinárodnej spolupráce a transparentnosti pri vykonávaní ich aktivít sa pokúša o zapojenie všetkých relevantných domácich i medzinárodných aktérov. Kladne je možné hodnotiť flexibilitu a zároveň snahu podporovať rozvoj riešení ušitých na mieru miestnym podmienkam a tradíciám spoločnosti.

Autor vidí v oblasti výskumu regionálnych, prípadne i lokálnych aktérov preventívnej diplomacie veľkú perspektívu. Cestou by mal byť práve výskum týchto aktérov nižšej úrovne, keďže riziko dôvernosti informácií je v porovnaní s medzivládnu úrovnou malé. Tieto výstupy by následne mohli byť aplikované i na vyšších úrovniach. Predložená diplomová práca otvára hneď niekoľko otázok na ďalší možný výskum. Jednou z nich je komparácia UNRCCA so zvyšnými dvoma regionálnymi centrami OSN. Skúmané by mohli byť nástroje, ktoré sú v tamomšom kontexte aplikované. Prihliadnuť by pri tomto výskume taktiež šlo i na už zabehnuté špecifické mechanizmy preventívnej diplomacie regionálnych organizácií v Afrike. Omnoho rozsiahlejšou, avšak nemenej zaujímavou, by bola komparácia aktérov v rámci regiónu Strednej Ázie. Autor sa však domnieva, že pri určitých aktéroch by mohli nastať problémy pri hľadaní detailných informácií o aktivitách a plánoch. Práve to boli dôvody abstrahovania od ostatných organizácií, čo je, ako autor uviedol v úvode, jedným z obmedzení tejto práce. Na záver, autor pevne verí, že sa diskusia o prevencii konfliktov a preventívne diplomacii nedostane v spleti aktuálnych bezpečnostných tém na akademickej pôde opäť na druhú koľaj.

Zdroje

MONOGRAFIE:

ALBRECHT, U, VOLGER. H. (1997): *Lexikon der Internationalen Politik*. München: Oldenbourg, 1997. ISBN 3486233130.

BERCOVITCH, J. a JACKSON R. (2009): *Conflict resolution in the twenty-first century: principles, methods, and approaches*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2009. ISBN 978-0472050628.

BUTRUS-GÁLÍ, B. (1996): *Reflections on the Role of the UN and its Secretary-General* in: CAHILL, K. M.: *Preventive diplomacy: stopping wars before they start*. New York: BasicBooks and the Center for International Health and Cooperation, c1996. ISBN 0-465-06188-5.

CAHILL, K. M. (1996): *Preventive diplomacy: stopping wars before they start*. New York: BasicBooks and the Center for International Health and Cooperation, c1996. ISBN 0-465-06188-5.

COLLIER, P. (2007): *The bottom billion: why the poorest countries are failing and what can be done about it*. New York: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0195311457.

DUBSKÝ, Z. (2009): *Preventivní diplomacie: definice a rozvoj konceptu* In: VESELÝ, Z. *Diplomacie v měnícím se světě*. Praha: Professional Publishing, 2009. s. 107-162. ISBN 978-80-7431-006-5.

EICHLER, Jan. (2006): *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. ISBN 80-7278-326-2.

HORÁK, S. (2005): *Střední Asie mezi Východem a Západem*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0906-1.

JENTLESON, B. W. (1998): *Preventive Diplomacy and Ethnic Conflict: Possible, Difficult, Necessary*. University of California, Davis, 1996. ISSN 1088-2081. In: LAKE, D. A. a ROTHCHILD D. S. *The international spread of ethnic conflict: fear, diffusion, and escalation*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, c1998. ISBN 978-0691016900.

JENTLESON, B. W. (2000): *Opportunities missed, opportunities seized: preventive diplomacy in the post-Cold War world*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, c2000. ISBN 0847685594.

LUND, M. S. (1996): *Preventing violent conflicts: a strategy for preventive diplomacy*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1996. ISBN 978-1-878379-52-8.

RAMCHARAN, B. G. (2008). *Preventive diplomacy at the UN*. Bloomington, IN: Indiana University Press, c2008. ISBN 978-0-253-21983-1.

RAMSBOTHAM, O., MIALL H., a WOODHOUSE T. (2011): *Contemporary conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*. 3rd ed. Malden, MA: Polity, 2011. ISBN 9780745649740.

ROUX, J.P (2007): *Dějiny Střední Asie*. Přeložil Zdeněk MÜLLER. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-867-9.

STEINER, B. H. (2004): *Collective preventive diplomacy: a study in international conflict management*. Albany: State University of New York Press, c2004. ISBN 0-7914-5987-x.

SUTTERLIN, J. S. (1998): *Early Warning and Conflict Prevention: The Role of the United Nations*. In: WALRAVEN, K. v. (1998): *Early warning and conflict prevention: limitations and possibilities*. Boston: Kluwer Law International, c1998. s. 121-131. Nijhoff law specials, 39. ISBN 978-9041110640.

TOSCANO, R. (2003): *Conflict Prevention: Performances, Prospects and potentials*. In: J. Kirton a R. N. Stefanova, eds., *The G8, the United Nations, and conflict prevention*. Ashgate. [online]. [cit. 2017-11-02]. Dostupné z: http://baldi.diplomacy.edu/toscano/toscano_potentials.pdf.

WAIŠOVÁ, Š. (2005): *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. Politologie (Portál). ISBN 80-7178-390-0.

ZARTMAN, I. W. (2001): *Preventive negotiation: avoiding conflict escalation*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, c2001. Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict series. ISBN 978-0-8476-9894-3.

ODBORNÉ ČLÁNKY, ŠTÚDIE A ANALÝZY:

ACKERMANN, A. (2003): The Idea and Practice of Conflict Prevention. *Journal of Peace Research*, [online]. Vol. 40, No. 3, s. 339-347. [cit. 2017-06-23]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3648335>.

BABBIT, E. F. (2012): Preventive diplomacy by intergovernmental organisations: Learning from practice. *International Negotiation*, Vol. 17, No. 3 s. 349-388. DOI: <http://dx.doi.org/10.1163/15718069-12341236>.

CARNEGIE COMMISSION. (1997): Preventing Deadly Conflict: final report with executive summary. Reprinted. Washington: *Carnegie Corporation of New York*, s. 285. ISBN 9781885039019. [online]. [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: https://www.carnegie.org/media/filer_public/b2/0e/b20e1080-7830-4f2b-9410-51c14171809b/ccny_report_1997_ccpdc_final.pdf.

CLAES, J. (2010): Preventing Conflict in the "Stans". *United States Institute of Peace: Peace Brief* [online]. Vol 21, s. 1-6 [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <https://www.usip.org/sites/default/files/PB%2021%20Preventing%20Conflict%20in%20the%20Stans.pdf>.

CROCKER, CH. A. (2011): Thoughts on the Conflict Management Field after 30 Years. *International Negotiation*, [online]. Vol. 16, No. 1, s. 1-10 [cit. 2017-11-25]. DOI: 10.1163/157180611X553845. ISSN 1382-340x. Dostupné z: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/157180611x553845>.

DJIBOM, J. (2008): "An Analysis of Hammarskjöld's Theory of Preventive Diplomacy." *Peacekeeping*, [online]. [cit. 2017-11-01] 2008. Dostupné z: <http://cdn.peaceopstraining.org/theses/djibom.pdf>.

GANSON, B. a A. WENNMANN. (2012): Operationalising Conflict Prevention as Strong, Resilient Systems: Approaches, Evidence, Action Points. *Geneva Peacebuilding Platform*. s. 1-20 [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: <http://issat.dcaf.ch/content/download/7875/72500/file/PP+03+-+Operationalising+Conflict+Prevention+as+Strong+Resilient+Systems+-+January+2012.pdf>.

HETMANEK, A. (2013): Islamic Revolution and Jihad come to the former Soviet Central Asia: The case of Tajikistan. *Central Asian Survey* [online]. Vol. 12, No. 3, s. 365-378, ISSN 0263-4937. [cit. 2017-06-19]. DOI: 10.1080/02634939308400822. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02634939308400822>.

JENČA, M. (2009): Developments in Central Asia and the Role of the UNRCCA. *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, Vol. XVIII, No. 2/2009, s. 30-40.

JENČA, M. (2013): The Concept of Preventive Diplomacy and Its Application by the United Nations in Central Asia: *Security and Human Rights* Vol. 4, No. 24, s. 183-194.

LUND, M. (2009): Conflict prevention: theory in pursuit of policy and practice in The sage handbook of conflict resolution, *SAGE Publications Ltd*, London, pp. 287-321 [online]. s. 1-12 [cit. 2017-05-18]. DOI: 10.4135/9780857024701.n16.

MAPENDERE, J. (2006): (Track One and a Half Diplomacy and the Complementarity of Tracks. *COPOJ – Culture of Peace Online Journal* [online]. Vol. 2, No. 1, s. 66-81 [cit. 2017-11-02]. Dostupné z: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/TrackOneandaHalfDiplomacy_Mapendere.pdf.

MUCKENHUBER, D. (2013): Breaking the Dam: Water Politics in Central Asia. *International Peace Institute Global Observatory* [online]. [cit. 2017-10-01]. Dostupné z: <https://theglobalobservatory.org/2013/02/breaking-the-dam-water-politics-in-central-asia/>.

MUGGAH, R. (2012): Conflict Prevention and Preventive Diplomacy: What Works and What Doesn't? *New York: International Peace Institute*. [online]. cit. [2017-06-19]. DOI: 10.1080/02634939308400822. Dostupné z: <https://fba.se/en/how-we-work/research-policy-analysis-and-development/publications/conflict-prevention-and-preventive-diplomacy-what-works-and-what-doesnt/>.

MUGGAH, R., TIMOTHY, D., SISK, E., PIZA-LOPEZ a KEULEERS, P. (2012): Governance for Peace: Securing the Social Contract. New York, USA: *United Nations Publications*, [online]. [cit. 2017-11-03]. ISBN 978-92-1-126335-0. Dostupné z: http://www.undp.org/content/dam/undp/library/crisis%20prevention/governance-for-peace_2011-12-15_web.pdf.pdf.

MUGGAH, R., WHITE N. (2013): Is there a preventive action renaissance? The policy and practice of preventive diplomacy and conflict prevention. *NOREF: Norwegian Peacebuilding Resource Centre* [online]. 2013, , 1-13 [cit. 2017-10-07]. Dostupné z: https://noref.no/content/download/167316/710903/version/1/Muggah%20and%20White_NOREF_%20preventive%20diplomacy%20and%20conflict%20prevention_feb%202013_FINAL%20WEB.pdf.

PACKER, J. (2010): Preventing Conflict Before It Becomes Violent. In: C. Peck a E. Wertheim, eds., *Strengthening the Practice of Peacemaking and Preventive Diplomacy in the United Nations: The UNITAR Approach*. Geneva, Switzerland: *The United Nations Institute for Training and Research*, [online]. [cit. 2017-10-02]. Dostupné z: <https://unitar.org/pmcp/sites/unitar.org/pmcp/files/sppd.pdf>.

PECK, C. (1995): Preventive Diplomacy. *The Ecumenical Review*, Vol. 47, s. 328-334. DOI:10.1111/j.1758-6623.1995.tb03718.x.

SHKOLNIKOV, V. (2009): Missing the big picture? Retrospective on OSCE strategic thinking on Central Asia. *Security and Human Rights* [online]. Vol. 20, No. 4, s. 294-306 [cit. 2017-11-25]. DOI: 10.1163/187502309789894866. ISSN 1874-7337. Dostupné z: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/187502309789894866>.

STEWART, E. (2003): Conflict Prevention: Consensus or Confusion? Peace, Conflict and Development, *Department of Peace Studies, University of Bradford*, Vol. 3.

STRACHAN, A. L. (2013): Preventive diplomacy and conflict prevention. *GSDRC Applied Knowledge Services: Helpdesk Research Report* [online]. s. 1-12 [cit. 2017-10-23]. Dostupné z: <http://www.gsdr.org/publications/preventive-diplomacy-and-conflict-prevention/>.

TARDY, T. (2016): The European Union. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis* [online]. Vol. 62, No. 3, s. 539-558 [cit. 2017-11-09]. DOI: 10.1177/002070200706200306. ISSN 0020-7020. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/002070200706200306>.

TASHEMKHANOVA, R. a spol. (2015): Territorial and Border Issues in Central Asia: Analysis of the Reasons, Current State and Perspectives. *The Anthropologist* [online]. Vol. 22, No. 3, s. 518-525 [cit. 2017-11-23]. DOI: 10.1080/09720073.2015.11891910. ISSN 0972-0073. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09720073.2015.11891910>.

ZYCK, S.A., MUGGAH, R. (2012): Preventive Diplomacy and Conflict Prevention: Obstacles and Opportunities. Stability: *International Journal of Security and Development*. Vol. 1, No. 1, s. 68-75. DOI: <http://doi.org/10.5334/sta.ac>.

DOKUMENTY:

ASEAN. (2012): *Chairman's Statement of the 19th ASEAN Regional Forum. Phnom Penh, Cambodia: ASEAN Regional Forum (ARF)* [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: <http://aseanregionalforum.asean.org/files/library/ARF%20Chairman%27s%20Statements%20and%20Reports/The%20Nineteenth%20ASEAN%20Regional%20Forum,%202011-2012/FINAL%2019th%20ARF%20Chairmans%20Statement,%20PhnomPenh,%2012July2012.pdf>.

- BUTRUS-GÁLÍ. (1992): Report of the Secretary-General, *An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping*. A/47/277-S/24111, United Nations, 1992.
- G8. (2000): *Communiqué Okinawa 2000*. University of Toronto. Okinawa, Japonsko. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.g8.utoronto.ca/summit/2000okinawa/finalcom.htm>.
- CHARTA OSN. (1945): *United Nations, Charter of the United Nations*, 24 October 1945, 1 UNTS XVI, [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf><http://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Charta-OSN.pdf>.
- KI-MUN, P. *Preventive diplomacy: Delivering results* (S/2011/552). United Nations: Security Council: SG's Reports 2011. [online] [cit. 2017-30-11]. Dostupné z: <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/482/61/PDF/N1148261.pdf?OpenElement>.
- KRAUSE, K., R. MUGGAH a E. GILGEN. (2011): *Global burden of armed violence: lethal encounters*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-107-60679-1.
- MFA Turkey. (2012): *Conference Declaration. Istanbul Process: A New Agenda for Regional Cooperation in the Heart of Asia. Heart of Asia Ministerial Conference – Kabul*. 14 June 2012. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/heart-of-asia-ministerial-conf-declaration.pdf.
- United Nations General Assembly. (1994): *An Agenda for Development Report of the Secretary-General*. In: United Nations Official Documents [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/48/935.
- UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. (1999): “*Report of the Secretary-General on the work of the Organization*”. 1999. United Nations General Assembly. <https://www.un.org/press/en/1999/19990909.sg2059.doc.html>.
- UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. (2005). *The 2005 World Summit High-Level Plenary Meeting of the 60th session of the UN General Assembly* (14-16 September 2005, UN Headquarters, New York). United Nations [online]. 2005 [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: http://www.un.org/en/events/pastevents/worldsummit_2005.shtml.
- United Nations General Assembly. (2006): *Progress report on the prevention of armed conflict: Report of the Secretary-General*. In: General Assembly [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/progressreportpreventionofarmedconflict.pdf>.
- United Nations General Assembly. (2011): *Resolution adopted by the General Assembly on 22 June 2011*. In: United Nations General Assembly. [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/RES/65/283>.
- UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. (2017): Resolution 72/7, Role of the United Nations Regional Centre for Preventive Diplomacy for Central Asia, A/RES/72/7 (20 November 2017), [online]. [cit. 2017-30-11]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/n1738914.pdf>

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL (1995): *Supplement to an Agenda for Peace*. In: United Nations Repository [online]. [cit. 2017-12-01]. A/50/60. Dostupné z: http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/42208/A_50_60%3bS_1995_1-EN.pdf?sequence=21&isAllowed=y

United Nations Security Council. (2001): *Prevention of armed conflict: Report of the Secretary-General*. In: United Nations Security Council. [online]. [cit. 2017-12-02]. Dostupné z: www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CPR%20S%202001%20574.pdf.

United Nations Security Council. (2007a): *Letter dated 7 May 2007 from the Secretary-General to the President of the Security Council*. In: Security Council. S/2007/279 [online]. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/un_sc_resolution_s-2007-279_16_may_2007_eng.pdf.

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. (2007b): *Letter dated 7 May 2007 from the Secretary-General to the President of the Security Council*, S/2007/279. [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/UNRCCA%20S%202007279.php>.

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. (2007c): *Letter dated 15 May 2007 from the President of the Security Council to the Secretary-General*, S/2007/280. [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://undocs.org/S/2007/280>.

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. (2015): *Report of the Secretary-General on the United Nations and conflict prevention: a collective recommitment*. S/2015/730. In: Security Council Report [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_730.pdf

UNITED NATIONS TREATY. (1997): *12. Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourses*. [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20II/Chapter%20XXVII/XXVII-12.en.pdf>.

UNRCCA. (2009a): *UNRCCA Programme of Action 2009 – 2011* [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/programme_of_action_2009-2011_eng.pdf.

UNRCCA. (2012a): *UNRCCA Programme of Action 2012 – 2014* [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/unrcca_programme_of_action_2012-2014_eng.pdf.

UNRCCA. (2015a): *UNRCCA Programme of Action 2015 – 2017* [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/unrcca_programme_of_action_2015-2017_eng.pdf.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

BBC. (2009): *Uzbekistan withdraws from Central Asian power grid*. In: BBC [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8388406.stm>.

BOBOEV, N. (2017): *Why Central Asia Won't Go to War*. In: The Diplomat [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2017/04/why-central-asia-wont-go-to-war/>.

BOTOBEKOV, U. (2016): *Is Central Asia Ready to Face ISIS?* In: The Diplomat [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2016/07/is-central-asia-ready-to-face-isis/>.

COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. (2017): *Global Conflict Tracker*. In: Council on Foreign Relations [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/interactives/global-conflict-tracker#!/>.

CRISTESCU, R., NICOLESCU, A., & Wand, A. (2012): *ASEAN and peace mediation: Progress, challenges, and cooperation*. In: Helsinki: CMI. [online]. [cit. 2017-12-01].

Dostupné z:

http://www.cmi.fi/images/stories/publications/reports/2012/asean%20report_web.pdf.

FEIGENBAUM, E. A. (2010): *Central Asia's Little Problem of Governance*. In: Council on Foreign Relations [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/blog/central-asias-little-problem-governance>.

GOODRICH, L. (2010): *Kyrgyzstan and the Russian Resurgence*. In: Stratfor. [online]. [cit. 2017-30-11]. Dostupné z: <https://worldview.stratfor.com/article/kyrgyzstan-and-russian-resurgence>.

CHICHAYA, H. (2010): *Preventative diplomacy in the Eastern Africa region (Horn of Africa Bulletin)*. In: Life and Peace Institute. [online] [cit. 2017-30-11]. Dostupné z: http://www.life-peace.org/wp-content/uploads/2013/06/hab_2010_9.pdf.

KRAAK, E. (2012): *Central Asia's dam debacle*. In: China Dialogue [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <https://www.chinadialogue.net/article/4790-Central-Asia-s-dam-debacle>.

MANCINI, F. (2011): *Preventive Diplomacy: Regions in Focus*. New York: International Peace Institute [online]. [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/publications/ipi_epub_preventive_diplomacy.pdf.

OSCE HCNM. (2011): *Opening Address by Knut Vollebaek, OSCE High Commissioner on National Minorities, to the Meeting of the Working Group tasked to develop the State Concept on Ethnic Policy and Consolidation of the Kyrgyzstani Society*. Organization for Security. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <http://www.osce.org/hcnm/78271?download=true>.

REUTERS. (2014): *U.S. vacates base in Central Asia as Russia's clout rises*. In: Reuters [online]. [cit. 2017-12-02]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-kyrgyzstan-usa-manas/u-s-vacates-base-in-central-asia-as-russias-clout-rises-idUSKBN0EE1LH20140603>.

RFE/RL. (2014): *State, Religion, And Radicalism In Central Asia*. In: Radio Free Europe/Radio Free Liberty [online]. [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/central-asia-islam/26707668.html>.

STOLTENBERG, T. (2011). *Parlnetwork. International Task Force on Preventive Diplomacy*. In: YouTube. [online]. [cit. 2011-05-25]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=tptKy_Tledo.

STRATFOR. (2013): *Central Asia: The Complexities of the Fergana Valley*. In: Stratfor [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <https://worldview.stratfor.com/article/central-asia-complexities-fergana-valley>.

THE WORLD BANK. (2017a): *Central Asia Energy-Water Development Program*. In: The World Bank [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/region/eca/brief/caewdp>.

THE WORLD BANK. (2017b). *Statistics: GDP per capita (current US\$)*. In: The World Bank. [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>.

THE WORLD BANK. (2017c): *Doing Business: Measuring Business Regulations*. In: The World Bank [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/rankings>.

TRILLING, D. (2010): *Kyrgyzstan: Melting Glaciers Threaten Central Asia's Ecological and Energy Future*. In: Eurasianet [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <http://www.eurasianet.org/node/62177>.

TURKMENISTAN.RU. (2004): *Strategic Partnership in the Name of Ideals of Peace and Humanism*. Turkmenistan [online]. In: Turkmenistan.ru [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: <http://www.turkmenistan.ru/en/node/3675>.

TURKMENIYA TRIPOD. (2004): *The Agreement between Turkmenistan and Republic of Uzbekistan on Friendship, Strengthening of Trust and Development of Cooperation*. In: Turkmeniya Tripod [online]. [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: <http://turkmeniya.tripod.com/turkmenistanlaws/id19.html>.

UNECE. (2017): *The UN Special Programme for the Economies of Central Asia (SPECA)*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/SPECA/documents/gen/aboutsp.pdf>.

UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. (2016): *General Assembly of the United Nations General Debate of the 72nd Session: Portugal H.E. Mr. Marcelo Rebelo de Sousa, President, Statement Summary*. In: United Nations General Assembly [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <https://gadebate.un.org/en/71/portugal>

UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. (2017): *Acceptance remarks by President-elect for the 72nd Session of the UN General Assembly, H.E. Mr. Miroslav Lajčák, Minister of Foreign and European Affairs of Slovakia*. In: United Nations General Assembly [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <https://www.un.org/pga/71/2017/05/31/acceptance-remarks-by-president-elect-for-the-72nd-session-of-unga/>

UNITED NATIONS OFFICE FOR THE COORDINATION OF HUMANITARIAN AFFAIRS. (2013): *Humanitarian Bulletin South Caucasus and Central Asia*. [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HB_ROCCA_20130709%20EN.pdf.

UNRCCA. (2009b): *Seminar "Central Asia and Global Challenges"*. Ashgabat, Turkmenistan, 10-11 March 2009. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/2009>.

UNRCCA. (2009c): *Workshop for Central Asian Countries on Non-Proliferation and International Legal Cooperation*, Ashgabat, Turkmenistan. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/workshop-central-asian-countries-non-proliferation-and-international-legal-cooperation-0>.

UNRCCA. (2010a): *Implementing the United Nations Global Counter-Terrorism Strategy in Central Asia Concept Paper*. s. 1-7. [online]. [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/concept_note_eng_0.pdf.

UNRCCA. (2010b): *Implementing the United Nations Global Counter - Terrorism Strategy in Central Asia, 1st Expert Meeting Addressing Pillars I and IV, Co-organized by the CTITF and the EU, Implemented by the UNRCCA With the support of the Ministry of Foreign of Slovakia Bratislava, Slovakia December 15-16th, 2010*. List of Participants. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Short_list_of_participants_en.pdf.

UNRCCA. (2010c): *Implementing the United Nations Global Counter-Terrorism Strategy in Central Asia 1st Expert Meeting on Pillars I and IV of the Strategy Bratislava, Slovakia, December 15-16th, 2010: Final Report*. [online]. [cit. 2017-11-21]. Dostupné také z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/1st_Expert_Meeting_Bratislava_en.pdf.

UNRCCA. (2010d): *Seminar "Security and Stability in Central Asia: Interaction with International and Regional Organizations"*. Ashgabat, Turkmenistan, 21-22 April 2010. In: UNCRRA: [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/2010>.

UNRCCA. (2010e): *UN Official to visit Kyrgyzstan for continued aid efforts, Bishkek, Kyrgyzstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/un-official-visit-kyrgyzstan-continued-aid-efforts-0>.

UNRCCA. (2010f): *SRSB's visit to Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyzstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/srsgs-visit-kyrgyzstan-0>.

UNRCCA. (2010g): *SRSB Jenča welcomes the peaceful and orderly conduct of the Referendum in Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyzstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/srsg-jen%C4%8Da-welcomes-peaceful-and-orderly-conduct-referendum-kyrgyzstan>.

UNRCCA. (2010h): *Statement by the UN, OSCE and EU Special Envoys on the situation in Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyz Republic*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/statement-un-osce-and-eu-special-envoys-situation-kyrgyzstan>.

UNRCCA. (2010i): *Statement by UN, OSCE and EU Special Envoys on the situation in Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyz Republic*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/statement-un-osce-and-eu-special-envoys-situation-kyrgyzstan-1>.

UNRCCA. (2010j): *Forum Tolerance is a path to peace, Osh, Kyrgyzstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/forum-%E2%80%99Ctolerance-path-peace%C2%BB-0>.

UNRCCA. (2011a): *Implementing the United Nations Global Counter-Terrorism Strategy in Central Asia, 2nd Expert Meeting Addressing Pillar II of the Strategy co-organized by the CTITF, UNRCCA and the EU co-financed by the Government of Norway With the support of the Ministry of Foreign Affairs of Tajikistan, March 29-30th 2011, Dushanbe, Tajikistan*. Final report. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/2nd_Expert_Meeting_Report_Dushanbe_en.pdf.

UNRCCA. (2011b): *Implementing the UN Global Counter-Terrorism Strategy in Central Asia, 3rd Expert Meeting Addressing Pillar III of the Strategy co-organized by the CTITF, UNRCCA and the EU co-financed by the Government of Norway With the support of the Ministry of Foreign Affairs of Kazakhstan July 21-22, 2011 in Almaty, Kazakhstan*. Final Report. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/3rd_Expert_Meeting_Report_Almaly_en.pdf.

UNRCCA. (2011c): *The High-Level Meeting for the adoption of the JPoA 30 November 2011* [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/high-level-meeting-adoption-jpoa>

UNRCCA. (2011d): *Early Warning on Potential Trans-boundary Water Problem Situations in Central Asia*. Seminar Report. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Early%20Warning_ENG-final.pdf.

UNRCCA. (2011e). *SRSg Miroslav Jenča visits Kyrgyz Republic, meets with President Roza Otunbaeva, Bishkek, Kyrgyzstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/srsg-and-head-unrcca-miroslav-jen%C4%8Da-visits-kyrgyz-republic-meets-president-roza-otunbaeva-0>.

UNRCCA. (2011f): *Statement of the UN, OSCE and EU Envoys for Kyrgyzstan on the occasion of the first anniversary of the April events, Bishkek, Kyrgyzstan*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/srsg-jen%C4%8Da-visits-kyrgyzstan-1>.

UNRCCA. (2011g): *Press Statement on the visit of SRSg to Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyzstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/press-statement-visit-srsg-kyrgyzstan-0>.

UNRCCA. (2011h): *UNRCCA helps to promote women's peace-building role in Central Asia, Almaty, Kazakhstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/unrcca-helps-promote-women%E2%80%99s-peace-building-role-central-asia>.

UNRCCA. (2011i): *UNRCCA hosts meeting with UN Resident Coordinators in Central Asian countries, Astana, Kazakhstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/unrcca-hosts-meeting-un-resident-coordinators-central-asian-countries>.

UNRCCA. (2011j): *Statement of the SRSG on the occasion of the presidential election in the Kyrgyz Republic, Bishkek, Kyrgyz Republic*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/statement-srsg-occasion-presidential-election-kyrgyz-republic>.

UNRCCA. (2012b): *Fourth Meeting of Deputy Ministers of Foreign Affairs of Central Asian States. Bishkek, Kyrgyzstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/fourth-meeting-deputy-ministers-foreign-affairs-central-asian-states-0>.

UNRCCA. (2012c): *A Seminar “Sustainable Development: A Key Factor for Stability and Peace in Central Asia”. Tashkent, Uzbekistan, 1-2 March 2012*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/2012>.

UNRCCA. (2012d): *UNRCCA took part in the First Regional Meeting on the UN Task Force Dushanbe, Tajikistan*. In: UNCRRA [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/unrcca-took-part-first-regional-meeting-un-task-force>.

UNRCCA. (2012e): *Student Conference “UN Model” held in Ashgabat, Ashgabat, Turkmenistan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/student-conference-%E2%80%9Cun-model%E2%80%9D-held-ashgabat>.

UNRCCA. (2012f): *Special Representative of the Secretary- General Miroslav Jenča visits Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyz Republic*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/special-representative-secretary-general-miroslav-jen%C4%8Da-visits-kyrgyzstan>.

UNRCCA. (2012g): *Statement of the UNRCCA and the UN Tajikistan on the situation in Khorog, Tajikistan*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/statement-unrcca-and-un-tajikistan-situation-khorog-tajikistan>.

UNRCCA. (2013a): *Towards the Implementation of the Joint Plan of Action for the UN Global Counter-Terrorism Strategy in Central Asia Dialogue with Religious Leaders and Institutions in Support of their Role in the Prevention and Resolution of Conflicts and in Countering Extremism in Central Asia November 20, 21 and 22, 2013 Almaty, Kazakhstan. Summary Report*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Final_Religious_Meeting_Report_en.pdf.

UNRCCA. (2013b): *The Impact of Glaciers Melting on National and Trans-Boundary Water Systems in Central Asia. Seminar Report. 11-12 April 2013, Almaty, Kazakhstan*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/glacier_melting_brochure_eng.pdf.

UNRCCA. (2013c): *Seminar "Challenges in Addressing the Illicit Drugs Problem in Central Asia in the Context of Withdrawal of International Forces From Afghanistan in 2014"*, Dushanbe, Tajikistan, 23-24 April 2013. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/2013>.

UNRCCA. (2013d). *Seminar "Challenges in addressing the illicit drugs problem in Central Asia in the context of withdrawal of international forces from Afghanistan in 2014"*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. <https://unrcca.unmissions.org/seminar-%E2%80%9Cchallenges-addressing-illicit-drugs-problem-central-asia-context-withdrawal-international>

UNRCCA. (2013e): *SRSg Miroslav Jenča visits Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyz republic*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/srsg-miroslav-jen%C4%8Da-visits-kyrgyzstan>.

UNRCCA. (2014a): *Towards the Implementation of the Joint Plan of Action for the United Nations Global Counter - Terrorism Strategy in Central Asia Engaging the Media in Countering Terrorism in Central Asia July 9-11th, 2014 Bishkek, Kyrgyzstan*. Summary Report. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Media_Report_Final_en.pdf.

UNRCCA. (2014b): *Towards the Implementation of the Joint Plan of Action for the United Nations Global Counter - Terrorism Strategy in Central Asia Border Security and Management for Countering Terrorism 4-6 March 2015, Ashgabat, Turkmenistan*. Summary of Discussions. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Border_Security_Report_Final_en.pdf.

UNRCCA. (2014c): *Regional Cooperation as a Factor for Peace and Stability in Central Asia*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/2015%2010%2029_Regional%20Cooperation_Almaty_ENG.pdf.

UNRCCA. (2014d): *SRSg's visit to Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyz republic*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/srsg%E2%80%99s-visit-kyrgyzstan>.

UNRCCA. (2014e): *UNRCCA participates at the Open Day for Peace in Kyrgyzstan, Bishkek, Kyrgyz Republic*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/unrcca-participates-open-day-peace-kyrgyzstan>.

UNRCCA. (2014f): *Fact Finding Mission to Border Areas of Kyrgyzstan and Tajikistan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/fact-finding-mission-border-areas-kyrgyzstan-and-tajikistan>.

UNRCCA. (2015b): *Workshop Sharing of Experiences on Implementing the UN Global Counter-Terrorism Strategy in Central Asia for Heart of Asia Countries*. Dushanbe, Tajikistan. In: UNRCCA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/workshop-%E2%80%9Csharing-experiences-implementing-un-global-counter-terrorism-strategy-central-asia-heart>.

UNRCCA. (2015c): *UNRCCA and UNITAR organise a series of trainings in the area of preventive diplomacy, Almaty, Kazakhstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/unrcca-and-unitar-organise-series-trainings-area-preventive-diplomacy>.

UNRCCA. (2015d): *Training on Post-2015 Development Agenda and Sustainable Development Goals, Almaty, Kazakhstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/training-post-2015-development-agenda-and-sustainable-development-goals>.

UNRCCA. (2016a): *Counter-Terrorism Implementation Task Force (CTITF) United Nations Regional Centre for Preventive Diplomacy for Central Asia (UNRCCA) Recognizing and Responding to Radicalization that Can Lead to Violent Extremism and Terrorism in Central Asia Almaty, Kazakhstan // 29-31 March 2016*. Workshop Report. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/2016%2003%2031_Final%20report_Almaty_ENG.pdf.

UNRCCA. (2016b): *Regional Workshop V. Effectively Countering the Financing of Terrorism*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/regional-workshop-v>.

UNRCCA. (2016c): *The Impact of External Factors on Security and Development in Central Asia*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/The%20Impact%20of%20External%20factors%20on%20Security%20and%20Development%20in%20Central%20Asia_ENG.pdf.

UNRCCA. (2016d): *Regional Seminar "Role of Parliaments in Preventive Diplomacy in Central Asia", Almaty, Kazakhstan, 12- 13 December 2016*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/2016>.

UNRCCA. (2016e): *High Level Conference: "Identifying and Tackling Geo-Strategic Challenges to Promoting Development of the Licit Economy in Afghanistan in the Transformation Decade"*. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/high-level-conference-%E2%80%9Cidentifying-and-tackling-geo-strategic-challenges-promoting-development-licit>

UNRCCA. (2017a): *UN Regional Centre for Preventive Diplomacy for Central Asia* [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/activities>.

UNRCCA. (2017b): *High-Level UN-Central Asian Dialogue on the Implementation of the UN Global Counter-Terrorism Strategy in Central Asia*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/high-level-un-central-asian-dialogue-implementation-un-global-counter-terrorism-strategy-central>

UNRCCA. (2017c): *Cooperation with EC IFAS*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/cooperation-ec-ifas>

UNRCCA. (2017d): *UN Secretary-General commends Central Asian Countries on the Adoption of Ashgabat Declaration on Countering Terrorism and for their continued efforts in implementing the UN Global Counter-Terrorism Strategy through the Joint Plan of Action in Central Asia*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/un-secretary-general-commends-central-asian-countries-adoption-ashgabat-declaration-countering>

UNRCCA. (2017e): *Regional seminar “The role of women and youth in conflict prevention in Central Asia”*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/2017>.

UNRCCA. (2017f): *Strategic Dialogue Series*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/strategic-dialogue-series>

UNRCCA. (2017g). *Central Asia and Afghanistan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. <https://unrcca.unmissions.org/central-asia-and-afghanistan>

UNRCCA. (2017h): *Communique of the International Conference on Security and Sustainable Development in Central Asia under the auspices of the United Nations «Central Asia: Shared Past and Common Future, Cooperation for Sustainable Development and Mutual Prosperity»* (Samarkand, 10-11 November 2017). [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/communique_samarkand_11-11-2017-eng.pdf.

UNRCCA. (2017i): *UNRCCA attends “Heart Of Asia – Istanbul Track 2” in Istanbul*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/unrcca-attends-%E2%80%9Cheart-asia-%E2%80%93-istanbul-track-2%E2%80%9D-istanbul>.

UNRCCA. (2017j). *UNRCCA hosted the 6th Mini-Dublin Group* In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/unrcca-hosts-6th-mini-dublin-group-meeting>

UNRCCA. (2017k): *UNRCCA training activities*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/trainings>

UNRCCA. (2017l): *Capacity Building Training in Mediation and Conflict Prevention, Astana, Kazakhstan*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/capacity-building-training-mediation-and-conflict-prevention>.

UNRCCA. (2017m): *Round Tables*. In: UNCRRA. [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://unrcca.unmissions.org/round-tables>.